

**Технології реалізації
індивідуальної освітньої
траєкторії педагогів
у відкритому середовищі
післядипломної освіти**

*Методичні
рекомендації*

Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти

**Технології реалізації
індивідуальної освітньої траєкторії
педагогів у відкритому середовищі
післядипломної освіти**

Методичні рекомендації

Луцьк – 2025

*Рекомендовано до друку вченою радою ВІППО
(протокол № 1 від 16.01.2025 р.)*

Рецензенти:

Вітюк В. В., заступник директора з науково-методичної та навчальної діяльності Волинського ІППО, кандидат педагогічних наук, доцент;

Олешко П. С., директор Волинського ІППО, кандидат історичних наук, професор

Укладач

Рубльова Н. О., заступник директора з науково-педагогічної та освітньо-проектної діяльності Волинського ІППО, доктор філософії в галузі педагогіки

Авторський колектив:

Кінах Н. В., завідувач кафедри педагогіки та психології Волинського ІППО, доктор педагогічних наук, професор;

Муляр О. П., завідувач кафедри теорії та методики викладання шкільних предметів Волинського ІППО, кандидат педагогічних наук, доцент;

Сташенко М. О., завідувач кафедри менеджменту освіти ВІППО, кандидат фізико-математичних наук, доцент;

Жалко Т. Й., доцент кафедри теорії та методики викладання шкільних предметів Волинського ІППО, кандидат філологічних наук, доцент;

Остаповський О. І., доцент кафедри педагогіки та психології Волинського ІППО, кандидат психологічних наук;

Трачук Т. В., доцент кафедри теорії та методики викладання шкільних предметів Волинського ІППО, кандидат педагогічних наук;

Казмірчук Н. М., старший викладач кафедри педагогіки та психології Волинського ІППО;

Оксенюк І. Л., завідувач відділу інформаційних технологій та дистанційної освіти Волинського ІППО;

Турчина Л. І., старший викладач кафедри педагогіки та психології Волинського ІППО

Т 38 **Технології** реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагогів у відкритому середовищі післядипломної освіти : метод. рек. / авт. кол.: Н. В. Кінах, О. П. Муляр, М. О. Сташенко та ін. ; уклад. Н. О. Рубльова. Луцьк : Волиньполіграф, 2025. 60 с.

Методичні рекомендації містять теоретичне обґрунтування та практичну складову проектування й технології реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагогів у відкритому середовищі післядипломної освіти.

Для керівників і педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти, співробітників центрів професійного розвитку педагогічних працівників для покращення педагогічної майстерності, сприяння безперервному професійному зростанню, підвищенню якості освіти.

УДК 378.046.4

Зміст

Вступ	4
Теоретичні основи	7
Аналіз сучасних технологій	17
Методологічні підходи	35
Практичні рекомендації	42
Оцінювання ефективності та перспективи розвитку	50
Висновки	53
Додаткові матеріали та ресурси для педагогів	54
Рекомендовані джерела	55

Вступ

Система освіти вважається ефективною, якщо вона відповідає вимогам часу й ґрунтується на стратегії розвитку суспільства й людини в ньому. Тому одним із провідних завдань реформування системи освіти в суспільстві, що постійно змінюється, є модернізація змісту підготовки педагогічних кадрів.

Сучасний етап воєнної агресії в Україні пов'язаний з новими процесами в освіті, політиці, економіці, духовному житті, які засвідчують зростання ролі особистості у суспільстві. При цьому різко загострилося протиріччя між потребою в активному, творчому й одночасно відповідальному вчителеві та реальною можливістю його переходу на нові позиції громадянської відповідальності за свою педагогічну діяльність.

Розвиток освіти вимагає постійного вдосконалення професійної компетентності вчителів. Індивідуальна освітня траєкторія дозволяє врахувати особисті інтереси, потреби та індивідуальний темп навчання педагогів, що сприяє їхньому сталому професійному зростанню й підвищенню якості освіти. Тому означена проблема набуває все більшої актуальності: по-перше, для самого вчителя, для того, щоб в умовах складних змін навчитися справлятися з життєвими труднощами, не зупинитися у професійному зростанні, не розгубити, а зберегти і розвинути свій педагогічний потенціал, активно будувати своє життя; по-друге, для суспільства, яке висуває високі вимоги до кожного вчителя, його творчої, активної позиції, рівня розвитку духовних цінностей, педагогічної майстерності.

Коли педагог опановує професію, у нього складається індивідуальна своєрідна система організації освітньої діяльності. Ця модель може постійно відтворюватися під час вирішення звичайних завдань, тому її іноді називають «почерк» у роботі, чи, інакше кажучи, стиль професійної діяльності. З огляду на це, постає проблема пошуку шляхів і засобів формування індивідуального стилю професійної діяльності вчителя, його індивідуальної освітньої траєкторії протягом життя, виокремлюється необхідність створити ефективні умови для професійного розвитку, підвищення мотивації до навчання / роботи та покращення якості освітнього процесу.

Мета методичних рекомендацій

Метою цих рекомендацій є сприяння професійному розвитку педагогів шляхом обґрунтування теоретичних основ, надання практичних порад, інструментів і методик, розвитку професійного потенціалу освітян шляхом урахування їхніх індивідуальних психологічних особливостей, потреб і ресурсів, а також також обґрунтувати управлінські підходи, що створюють умови для персоналізованого професійного розвитку на основі сучасних освітніх і цифрових технологій.

Актуальність теми

Нова освітня реальність, зокрема, цифровізація освіти й створення відкритого освітнього простору вимагає модернізації змісту післядипломної педагогічної освіти і формування відповідного відкритого змісту, що передбачає ціннісне використання знань, розвиток ключових компетентностей сучасних фахівців, когнітивних здібностей, критичного розуму, їхню соціальну інтеграцію та соціальну активність. Таке суспільне замовлення актуалізує необхідність підготовки фахівців, здатних до безперервного інтелектуального, культурного і духовного розвитку протягом життя, орієнтованих на збереження, примноження й передачу гуманістичних суспільних цінностей.

У сучасних соціально-економічних умовах психолого-педагогічні засади професійної діяльності вчителя розрізняються за індивідуальними особливостями, професійним спрямуванням, підходами у виборі освітніх та професійних завдань, характером мотивації до діяльності, методами роботи, прийомами досягнення продуктивності та ефективності, траєкторією руху до фахової компетентності, різним ступенем підготовленості, працездатності, мірою професійної спрямованості.

Відповідно, актуальність методичних рекомендацій визначається такими напрямками:

1. *Індивідуалізація освіти.* У сучасних умовах реформування освітньої системи важливо враховувати індивідуальні потреби педагогів для забезпечення їхньої професійної реалізації та гармонійного розвитку.

2. *Психологічний комфорт.* Освітняни часто стикаються з професійним вигоранням через стрес і перевантаження. Індивідуальна траєкторія освіти дозволяє адаптувати процес підвищення кваліфікації, знижуючи ризики психологічного перенапруження.

3. *Професійний розвиток.* Підвищення якості освіти значною мірою залежить від фахового рівня педагогів, а створення умов для розвитку їхніх здібностей і компетенцій сприяє покращенню навчального середовища.

4. *Зміни в освітній політиці.* Орієнтація на особистісний підхід і розвиток м'яких навичок робить необхідним упровадження індивідуальних траєкторій навчання як для учнів, так і для педагогів.

5. *Сучасні виклики.* Глобалізація, цифровізація та впровадження інноваційних технологій у навчальний процес потребують нових підходів до організації професійного розвитку педагогів.

Актуальність теми визначається й цивілізаційно-історичними та освітніми викликами ХХІ століття, зростаючою роллю людиноцентрованої освіти, необхідністю забезпечити її випереджувальне значення, необхідністю підготовки педагога нової формації, що перебуває в авангарді суспільних та освітніх перетворень. Умотивований, компетентний учитель виконує в освітньому процесі ролі наставника, коуча, фасилітатора і тьютора, має академічну свободу, володіє навичками випереджувального проєктного менеджменту (планування й організації навчання, розроблення навчально-методичного забезпечення, оцінювання та ін.), самостійно й творчо здобуває інформацію, організовує дитиноцентрований процес, трансформуючи методи, прийоми і технології навчання залежно від запитів і потреб замовників освітніх послуг, формуючи бачення на сучасний світ та власне місце в ньому. А управлінські аспекти моделювання індивідуальної освітньої траєкторії професійної компетентності педагогічного працівника набувають особливого значення в умовах сучасної освітньої системи.

Сьогоднішні вимоги до освіти базуються на принципах безперервного професійного розвитку, де педагогічні кадри повинні постійно вдосконалювати свої компетентності для відповідності новим стандартам і викликам. З огляду на це, постає необхідність ефективного управління формуванням індивідуальних освітніх траєкторій, що забезпечують розвиток професійних компетенцій педагогів відповідно до потреб учнів і суспільства.

Процес моделювання індивідуальної траєкторії включає врахування низки управлінських чинників, таких як систематизація потреб у навчанні, визначення персональних і професійних цілей педагогів, організація ресурсного забезпечення та моніторинг досягнень. Основна роль управління в цьому процесі полягає в координації дій усіх його учасників, забезпеченні оптимальних умов для розвитку педагогічного колективу та використанні інноваційних підходів до навчання.

Ефективне управління моделюванням індивідуальної освітньої траєкторії сприяє підвищенню якості освітнього процесу, створюючи умови для розвитку ключових компетентностей педагогічних працівників та їхньої адаптації до змінних умов професійної діяльності. У зв'язку з цим управлінські аспекти моделювання індивідуальної траєкторії стають важливим інструментом для підвищення конкурентоспроможності педагогічного персоналу, що, в свою чергу, позитивно впливає на загальний рівень якості освіти в закладі.

Короткий огляд літератури та досліджень

Аналіз досліджень і публікацій засвідчує, що проблема проєктування й реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагога розглядається педагогічними, філософськими, психологічними науками, хоча термін «індивідуальна освітня траєкторія педагога» рідко трапляється в дослідженнях, значно частіше вивчаються суміжні поняття – «індивідуальна траєкторія професійного розвитку педагога», «індивідуальний освітній маршрут», «розвиток потенціалу особистості», «самоосвіта», «особистісний розвиток», «саморозвиток», «самовдосконалення», «самореалізація», «самоменеджмент» тощо. Науковці прагнуть створити універсальні засоби

діагностики означених характеристик особистості, практичні засоби управління проектуванням і реалізацією індивідуальної освітньої траєкторії педагога, подолання труднощів, які виникають у процесі неперервної освіти педагогічних працівників.

У вітчизняній науці (філософії освіти, андрагогіці, психології, соціології, культурології) уже з'явилися дослідження деяких аспектів проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагога (С. Алексєєва, І. Каньковський, Т. Коростіянець та ін.), індивідуальної траєкторії його професійного розвитку (О. Бондар, О. Боровік, Д. Малєєв та ін.), різноманітних аспектів професійного розвитку педагога (Т. Бондар, С. Дудко, О. Красницька та ін.).

Як показує аналіз джерельної бази, В. Багрій, О. Боровік, Л. Глазкіна, К. Гурова, К. Колос, К. Метешкін, О. Пєхота, Г. Полякова, В. Сидоренко, А. Хуторський акцентують увагу на потребі саморозвитку вчителя, що передбачає персоналізований шлях набуття ним необхідних професійних компетентностей, реалізації власного потенціалу. Обґрунтовується здатність до саморегулювання задля цілеспрямованого самовдосконалення, самопроектування професійної роботи.

В. Багрій обґрунтовує важливість саморегулювання як одного з основних механізмів розвитку професійної компетентності вчителя (Багрій В. 2020, с. 10–14). Згідно з його дослідженнями, саморегулювання сприяє свідомому плануванню професійного розвитку, де педагог активно ставить цілі, обирає засоби їх досягнення та самостійно оцінює результати. Такий підхід є ключовим для забезпечення гнучкості й адаптивності освітнього процесу до потреб педагогічного працівника. Особливо важливою є роль метакогнітивних навичок, які допомагають учителю аналізувати власні досягнення і коригувати навчальний процес для подальшого вдосконалення.

О. Боровік та К. Колос звертають увагу на те, що індивідуальна траєкторія навчання має бути персоналізованою для кожного педагога, оскільки кожен має унікальні професійні амбіції та потреби (Боровік, 2010, с. 234–237). Вони аналізують моделі персоналізації професійної освіти, де кожен педагог може вибирати власний темп, напрями та методи навчання. Вони також підкреслюють важливість підтримки з боку адміністрації, яка має створювати умови для реалізації цих індивідуальних траєкторій, наприклад, шляхом запровадження гнучких графіків підвищення кваліфікації або доступу до різноманітних освітніх ресурсів.

О. Пєхота і Г. Полякова акцентують увагу на тому, що педагог потребує супроводу на різних етапах свого професійного зростання. Вони описують модель, де управлінські рішення спрямовані на створення системи безперервної підтримки педагогічного працівника через індивідуальні плани розвитку (Полякова, 2010). Ці плани можуть включати участь у професійних спільнотах, консультування з досвідченими колегами, а також регулярні заходи з підвищення кваліфікації. Автори наголошують, що ефективний супровід сприяє підвищенню мотивації педагога та його здатності швидко адаптуватися до нових викликів у професійній сфері.

К. Гурова та О. Маринівська досліджують роль цифрових технологій в управлінні індивідуальною освітньою траєкторією педагогів. Вони підкреслюють, що сучасні цифрові інструменти дозволяють не лише відслідковувати прогрес у навчанні, але й створювати персоналізовані освітні плани, що підлаштовуються під реальні потреби педагога. Особливу увагу автори приділяють використанню електронних платформ для професійного навчання, де педагогічні працівники можуть отримувати індивідуальні рекомендації, оцінки їхнього прогресу та планувати подальші кроки свого розвитку (Маринівська, 2020, с. 14–23). Це дозволяє більш ефективно інтегрувати процес навчання з реальними професійними потребами педагога.

Зазначене підкреслює важливість інтегрованого управлінського підходу до моделювання освітньої траєкторії, яка ґрунтується на саморегулюванні, персоналізації, використанні цифрових інструментів та постійній підтримці професійного розвитку освітян. Кожен із зазначених авторів вносить свій вклад у розробку комплексної системи управління розвитком професійної компетентності педагогічних працівників.

Однак створення умов для проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагога ще не стало самостійним предметом досліджень, недостатньо теоретичних узагальнень цього процесу, хоча часто наголошується, що особистість (педагога зокрема) є активним суб'єктом власного розвитку (Моргун, 1992).

Тож дотепер залишається недостатньо розробленою методологія проектування і реалізації педагогом індивідуальної освітньої траєкторії на основі неперервної проєктивної освіти; мало досліджено психолого-педагогічні умови проектування індивідуальної освітньої траєкторії в умовах війни.

Методичні рекомендації «Технології реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагогів у відкритому середовищі післядипломної освіти» спрямовано на їх підтримку в процесі саморозвитку, допомогу у виборі оптимальних освітніх стратегій та сприяння їхньому успішному адаптуванню до сучасних викликів.

Теоретичні основи

Визначення та поняття індивідуальної освітньої траєкторії, відкритого середовища післядипломної освіти

Згідно із Законом «Про освіту», «індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання». Індивідуальна траєкторія розвитку – це інновація в системі безперервної освіти, яка сприяє визначенню перспективи формування і подальшого фахового зростання педагога, напрямків, засобів, методів і форм підвищення кваліфікації та базується на готовності до професійної діяльності.

У науковій літературі готовність до професійної діяльності досліджується за її компонентами. Процес формування готовності має складну динамічну структуру, яка, згідно з К. Дурай-Новаковою, є сукупністю емоційних, вольових, мотиваційних, пізнавальних, операціональних аспектів, властивостей, утворень, станів психіки особи в їх співвідношенні із зовнішніми ситуаційними умовами й майбутніми завданнями.

У процесі аналізу наукових джерел і практики підготовки вчителів виокремлюються такі складники їх готовності до професійної (педагогічної) діяльності з метою формування індивідуальної освітньої траєкторії педагога:

- *мотиваційний* (мотиви, ставлення до педагогічної діяльності та ін.);
- *когнітивний* (цей компонент передбачає сформованість теоретико-методологічних, професійно-практичних знань; деякі автори розглядають його як змістовий, теоретичний, професійно-когнітивний тощо);
- *процесуальний* (наявність умінь і навичок професійної діяльності; аналогічний до компонентів готовності, які в низці досліджень визначаються як практичний, виконавчий, конструктивний, технологічний та ін.);
- *рефлексивний* (адекватна самооцінка власних можливостей, аналіз та самоаналіз освітньої діяльності, аналітичне мислення і под.). Цей складник є важливим у контексті постійного аналізу та самоаналізу професійної діяльності з метою самовдосконалення педагога, всебічного й гармонійного розвитку особистості учня.

Поняття «професійне самовдосконалення особистості» в сучасній педагогіці трактується по-різному: як процес, у якому відображається рівень обізнаності фахівця; як діяльність, спрямована на розвиток професійних якостей, навичок, умінь; як засіб підготовки до інноваційної діяльності. Різноманітність тлумачень поняття зумовлено специфікою різних видів професійної діяльності та відмінностями в методологічних підходах дослідників. Незважаючи на розбіжності, більшість авторів схиляється до думки, що процес професійного самовдосконалення особистості є явищем складним і багатограним, винятково індивідуалізованим, усвідомленим, у якому в суб'єктивних цілях та інтересах формуються і розвиваються риси, здібності людини.

Здатність педагога до самовдосконалення є визначальним фактором якості освіти. Тепер фахівцям недостатньо лише оволодіти сукупністю певних професійних знань, умінь і навичок – надзвичайно важливим для них є спроможність до професійного самовдосконалення.

Професійне самовдосконалення вчителя є самостійною інтегративною діяльністю, що сформувалася під впливом соціально-педагогічних вимог до його діяльності й особистості, суб'єктної активності та цілеспрямованого процесу самозміни. Вихідною умовою і результатом цього процесу є готовність учителя до професійного самовдосконалення як професійно важлива інтегральна якість особистості, що дозволяє усвідомлено, цілеспрямовано, систематично та самостійно вибудовувати і здійснювати стратегію професійно-особистісного зростання в процесі послідовного поетапного підвищення кваліфікації та фахової діяльності.

Отже, готовність до професійного самовдосконалення – це особливий особистісний стан, який передбачає наявність мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, спрямованості на розкриття індивідуальності в навчальній і професійній роботі задля успішного просування в ній (Квас, 2015, с. 121).

Професійне самовдосконалення особистості трактується переважно як цілеспрямований, систематичний і творчий процес вивчення суб'єктом своїх здібностей, нахилів, можливостей і професійно значущих якостей, який передбачає самостійне поглиблення й розширення професійних знань, посилення стійкої мотивації особистісного розвитку, забезпечує оволодінням фаховою компетентністю відповідно до вимог сучасного суспільства. Окреслене поняття має бути усвідомленим, постійним, активним і глобальним, цілеспрямованим, систематичним, самостійним, ініціативним, повсякденним, багатоаспектним, цілісним, особистісним, надзвичайно індивідуальним, динамічним, що здійснюється осмислено та ґрунтується на творчому ставленні до себе (Квас, 2015, с. 121).

Сутність потенціалу професійного самовдосконалення особи полягає у наявності можливостей за певних об'єктивних умов виконувати фахові обов'язки.

Планування та визначення індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічних працівників – одне з основних завдань відкритого середовища післядипломної освіти. Спланувати таку траєкторію – означає визначити особливий маршрутизатор, що ґрунтується на результатах самодіагностики педагога. До складу траєкторії увійдуть напрями та форми, що забезпечать задоволення особистісно-професійних потреб, розвинуть фахові компетентності, сприятимуть безперервній самоосвіті, розширять можливості вибору найбільш доцільних шляхів професійного розвитку педагогічного працівника.

Рух педагога за цією траєкторією завжди суто індивідуальний і визначається окремо в кожному конкретному випадку, виходячи з низки факторів: досвіду, характеру освітніх потреб та інтересів, рівня професійної компетентності, конкретних досягнень, сильних і слабких сторін.

Узагальнивши підходи науковців, поняття «освітнє середовище післядипломної освіти» можна розглядати у загальному його значенні як сукупність умов спеціально організованого середовища, де розгортається конструктивна комунікаційна взаємодія суб'єктів освітньої діяльності, спрямована на набуття певних знань, умінь і навичок. Інакше кажучи, це організовані умови для забезпечення процесів навчання та розвитку педагога, де здійснюється реалізація і втілення можливостей обміну інформацією різноманітними способами, співпраці на основі використання потужного потенціалу інформаційно-комунікаційних технологій, що зумовлює рівний доступ до освіти кожного та її відкритість.

Аналіз підходів до визначення поняття готовності до професійного самовдосконалення дав можливість визначити показники, що характеризують стан готовності вчителя до професійного самовдосконалення: наявність системи засвоєних психолого-педагогічних знань і вмінь; уміння знаходити професійно-педагогічну інформацію; рівень сформованості педагогічного мислення; ступінь пізнавальної активності й самостійності; організаційно-управлінські вміння (Квас, 2015, с. 122).

Психологічні аспекти індивідуалізації навчання педагогів

Відповідно, у такому аспекті індивідуалізація навчання є важливим напрямом сучасної педагогічної практики, який спрямований на врахування індивідуальних особливостей педагогів у процесі професійного розвитку. В контексті підвищення кваліфікації освітян цей підхід здобуває все більшу популярність, оскільки дає змогу ефективно адаптувати навчальні програми до конкретних потреб і можливостей кожного педагога. Кожен педагог має унікальний набір психічних, емоційних та когнітивних особливостей, які впливають на його здатність сприймати нову інформацію і застосовувати її на практиці. Визначення і розуміння цих особливостей дозволяє адаптувати процес навчання до потреб кожного вчителя.

Психологічні аспекти індивідуалізації навчання педагогів охоплюють такі ключові елементи, як мотивація до навчання, емоційний інтелект, адаптивність до змін та підтримка в умовах стресу. Мотивація є одним із найважливіших психологічних факторів, які визначають ефективність навчання. Для педагогів вона може бути внутрішньою (прагнення до самовдосконалення, бажання навчати) і зовнішньою (підвищення кваліфікації, фінансові стимули). Висока мотивація сприяє кращому засвоєнню матеріалу, а також підвищує рівень професіоналізму педагога (Deci & Ryan, 2000). У сучасному світі освіти зміни відбуваються швидко, і педагоги повинні бути готові адаптуватися до нових умов, адже адаптивність – це здатність учителя ефективно реагувати на змінені умови роботи, нові технології та методи навчання.

Індивідуалізація навчання для педагогів у системі ППО передбачає використання різних методів, що дозволяють адаптувати освітній процес до індивідуальних потреб кожного учасника. Психологічний підхід до цього процесу включає такі аспекти:

1. *Індивідуальні консультації та коучинг.* Одним із найбільш ефективних методів є персоналізовані консультації, де педагог отримує зворотний зв'язок від експерта чи колег щодо своїх практичних навичок і професійних проблем. Коучинг також допомагає педагогу зрозуміти свої сильні та слабкі сторони, що дозволяє зосередитися на подальшому розвитку.

2. *Розвиток емоційної стійкості та саморегуляції.* Педагоги часто стикаються з професійними стресами, тому важливо навчити їх справлятися з емоційними навантаженнями. Програми для розвитку стресостійкості, медитації та психологічної саморегуляції сприяють збереженню психічного здоров'я вчителів і підвищують їхню ефективність.

3. *Використання цифрових технологій.* Цифрові технології дозволяють індивідуалізувати навчання за допомогою різноманітних онлайн-курсів, тренінгів, платформ для самоосвіти, що забезпечують гнучкість у виборі навчальних матеріалів і темпів навчання. Водночас це також дає можливість враховувати потреби кожного педагога залежно від його рівня підготовки та інтересів.

4. *Психологічний бар'єр до змін.* Багато педагогів можуть відчувати психологічний бар'єр щодо нових методів навчання чи зміни в умовах роботи. Це може бути пов'язано з побоюваннями щодо власної компетентності або з невпевненістю в ефективності нових підходів.

5. *Конфлікти між індивідуальними та колективними потребами.* Індивідуалізація навчання може призвести до конфліктів між особистими потребами педагога та вимогами організації чи навчального закладу. Балансування між персональними інтересами та колективними цілями є важливим завданням для керівництва.

Отже, психологічні аспекти індивідуалізації навчання педагогів є критично важливими для забезпечення ефективності професійного розвитку. Розуміння індивідуальних потреб освітян, їхньої мотивації, емоційного інтелекту й адаптивності дозволяє створити умови для максимальної реалізації потенціалу кожного педагога. Однак для цього необхідно подолати психологічні бар'єри та підтримувати педагогів у процесі змін, забезпечуючи їх відповідними інструментами для розвитку.

Розвиток особистості педагога в процесі професійного зростання, підвищення кваліфікації

Професійне зростання спрямовано на реалізацію педагогом себе як особистості. Прагнення до самовдосконалення, самоосвіта є важливими чинниками фахового зростання вчителя, що забезпечують розширення його творчих можливостей, пізнавальних інтересів та формування творчої індивідуальності.

Важливе значення для професійного зростання вчителя мають:

1. Оволодіння передовим педагогічним досвідом, пошуковою дослідною роботою. Внаслідок ознайомлення з діяльністю кращих педагогів та її аналізу вчитель глибше осмислює закономірності освітнього процесу, вчиться педагогічно правильно сприймати кожен учинок дитини, знаходити причини конфліктів і способи їх розв'язання.

2. Систематичне вивчення філософської та психолого-педагогічної літератури, законодавчих актів держави про освіту, виховання та навчання; зустрічі з новаторами; участь у роботі методичних об'єднань, семінарів, конференцій, педагогічних читань тощо.

3. Ознайомлення з педагогічною пресою, радіо, телебаченням, інтернетом. Вони швидко реагують на всі зміни у системі педосвіти та освітньому процесі, ознайомлюють із досвідом новаторів, науково-педагогічними новинками, матеріалами різноманітних зустрічей, конференцій тощо.

4. Ознайомлення з національною системою виховання, що втілює виховну мудрість українського народу, його кращих учених, прогресивні традиції українців у родинному вихованні, виховне значення народних звичаїв, традицій, свят, обрядів.

Якщо педагог матиме професійну свободу, то можливою буде ефективна організація процесу його професійного зростання, що є своєрідним пошуком свого шляху, набуття власного «голосу», «почерку». Людина, що володіє свободою самовираження, уміє керувати своїм розвитком, може спрямувати творчі сили на пошук нових шляхів навчання і виховання учнів. Учителю необхідно знати свої сильні та слабкі сторони, постійно формувати внутрішній стрижень особистісного зростання, яке є неодмінною умовою досягнення професіоналізму.

Позитивний вплив професії на особистість учителя виявляється у формуванні фахової самосвідомості, педагогічної спрямованості, педагогічного мислення, у розвитку професійно важливих якостей, оволодінні педагогічним досвідом тощо. Проте вплив професії на особистість може мати деякі негативні прояви, наприклад, різке загострення небажаних особистісних якостей, «огрубіння» і винесення назовні стереотипів поведінки, мислення, спілкування. Усе це ускладнює взаємодію і робить поведінку таких людей невідповідною ситуаціям. Ідеться про деструктивні зміни в процесі фахової діяльності.

Професійні деформації мають такі ознаки:

- авторитарність (*фр. autoritaire* – владний), яка виявляється в централізації всього освітнього процесу, використанні повчального стилю спілкування; домінантність, консерватизм, догматизм;
- емоційна індіферентність (*латин. indifferens* – байдужий), яка характеризується емоційною сухістю і байдужістю до учнів;
- експансіонізм (*латин. expansio* – розширення), що проявляється в перебільшенні значення дисципліни;
- поведінковий трансфер (*лат. transfero* – переносу, переміщую), який проявляється ознаками рольової поведінки, характерної для учнів;
- самовпевненість, прямолінійність, низька критичність мислення;
- відсутність комунікативної гнучкості;
- орієнтація на соціальне схвалення та ін.

Професійні деформації заважають учителю в роботі з учнями. Особливо чутливі до них важковиховувані діти. Саме вони переважно потрапляють під «гарячу руку» педагога й вислуховують нескінченні нотації. Вони прагнуть до самостійності, а педагогу здається, що краще їх застерігати від поганого вчинку, спокус. Так збільшується прірва непорозуміння, несприйняття позицій одне одного, назріває конфлікт.

Сприятливим періодом для виникнення професійних деформацій є професійна криза.

Професійна криза – глибока невдоволеність від своєї діяльності, її результатів, відчуття власної неспроможності, нездатність до самореалізації, невідповідність задумів.

Зміни поведінки під час професійної кризи є відповіддю на складність завдань, розв'язання яких спричиняє поведінкові реакції, які закріплюються, перетворюються на стереотипи, загострюють певні особистісні риси.

У педагогічній діяльності вчителя виокремлюють такі типи професійних криз:

- 1) криза адаптації до професії, яку переживає кожен четвертий учитель на початку професійного шляху (24–25 років);
- 2) криза рутинності роботи, що зачіпає вчителів, які працюють у школі 10–15 років (32–33 роки);
- 3) криза вчителя з високим досвідом роботи (42–43 роки).

Кризи настають найчастіше під час переходу від однієї стадії професійного становлення до іншої. Вони є закономірним явищем і постають як різкі зміни вектора фахового розвитку; або призводять до особистісної і професійної дезадаптації, або зумовлюють перехід на вищий рівень професіоналізму.

Конструктивний варіант розв'язання кризової ситуації передбачає вироблення вчителем нової стратегії життя, фахової діяльності, переосмислення, ревізії і корекції ним своєї особистісно-професійної позиції, прийняття дійсності такою, якою вона є, відкриття в собі нових можливостей для самореалізації, підвищення професійної кваліфікації.

Найпоширенішим засобом профілактики цього явища є безперервна психолого-педагогічна освіта вчителя, підвищення його кваліфікації. Знання, здобуті під час навчання, швидко застарівають. У зарубіжній літературі фігурує навіть одиниця застарілості знань фахівця – т. зв. період напіврозпаду компетентності. У цьому випадку термін, запозичений з ядерної фізики, означає час після закінчення вищого навчального закладу, коли внаслідок застарілості набутих знань компетентність фахівця знижується на 50 %.

Самоосвіта сприяє формуванню індивідуального стилю педагогічної діяльності, допомагає в осмисленні педагогічного досвіду і власної самостійної праці, є засобом самопізнання і самовдосконалення, шляхом педагогічного розвитку.

Отже, основними шляхами професійного розвитку є професійне навчання, розвиток кар'єри і самоосвіта педагога. Фаховий розвиток веде до принципово нового способу життєдіяльності вчителя – творчої самореалізації в професії, яка дає змогу виявити свої індивідуальні і професійні можливості. Найкоротша формула професійної діяльності освітянина – постійна праця, творчість, гармонія знань, почуттів і поведінки.

Підвищення кваліфікації є важливим компонентом професійного зростання та забезпечує педагогів новими знаннями, сприяє обміну досвідом і дозволяє адаптуватися до змін у системі освіти. Основними формами підвищення кваліфікації є: курси, тренінги, тематичні програми. Участь у конференціях дозволяє обмінюватися ідеями з колегами, а професійні спільноти сприяють взаємній підтримці та розвитку.

Дослідження Guskey, 2002 підтверджують, що регулярна участь у заходах з підвищення кваліфікації значно покращує результати педагогічної діяльності. Особистісний розвиток є невід'ємною складовою професійного зростання. Він охоплює формування таких якостей, як емпатія, стресостійкість, мотивація до саморозвитку та відповідальність. Емпатія та емоційний інтелект допомагають краще розуміти потреби учнів. Розвиток стресостійкості дозволяє легше справлятися з викликами. Педагоги, які постійно розвиваються, більше готові впроваджувати нові підходи в навчанні.

Тому розвиток особистості педагога та підвищення кваліфікації є взаємозалежними процесами, які сприяють покращенню якості освіти. Інвестування в професійне зростання вчителів має бути пріоритетом для освітніх установ, адже саме від педагогів залежить успішність освітнього процесу та розвиток майбутніх поколінь.

Вплив індивідуальної освітньої траєкторії на самореалізацію педагогів

Індивідуальна освітня траєкторія (ІОТ) є ключовим інструментом у створенні умов для розвитку внутрішньої мотивації педагогів. Вона враховує індивідуальні потреби, цілі та професійні інтереси кожного з них, забезпечуючи гнучкість у виборі методів та засобів навчання. Відповідно до теорії самодетермінації, внутрішня мотивація формується за умови задоволення базових психологічних потреб: автономії, компетентності та пов'язаності. Використання ІОТ у професійному розвитку педагогів сприяє досягненню цих умов, що робить її ефективним засобом мотивації.

Одним із важливих аспектів ІОТ є допомога освітянам у чіткому визначенні своїх професійних цілей. Цей процес включає аналіз їхніх індивідуальних сильних сторін, інтересів та потреб. Завдяки персоналізованому підходу педагога можуть зосередитися на тих аспектах, які є для них найбільш значущими, що підвищує їхню зацікавленість в освітньому процесі та сприяє підвищенню задоволеності як від процесу навчання, так і від їхньої професійної діяльності. Гнучкість та індивідуалізація дозволяють створювати оптимальні умови для фахового зростання, що зменшує ризик емоційного вигорання та сприяє розвитку позитивного ставлення до роботи. Як зазначають дослідження, задоволення базових психологічних потреб є важливим чинником підтримання високого рівня внутрішньої мотивації.

Автономія є однією з основних складових мотивації, яка допомагає педагогам відчувати відповідальність за свій професійний розвиток. ІОТ дає змогу вибирати індивідуальні освітні маршрути, що сприяє зміцненню відчуття контролю над своїм навчанням. Крім того, усвідомлення власної професійної значущості мотивує педагогів до активнішої участі у процесі навчання та застосування отриманих знань на практиці (Deci & Ryan, 2020).

Можливості самореалізації через ІОТ:

1. Вибір напрямків професійного розвитку відповідно до інтересів. Педагога можуть обирати ті сфери навчання, які найбільше відповідають їхнім професійним пріоритетам або особистим зацікавленням. Наприклад, вивчення інноваційних методів навчання (Шевченко, 2020), поглиблення знань у певній галузі, розвиток нових компетентностей.

2. Розробка власних проєктів та участь у творчих ініціативах. ІОТ сприяє реалізації творчих ідей педагогів. Вони можуть створювати власні освітні проєкти, ініціювати креативні підходи до навчання (Грещук, 2021) та співпрацювати з колегами в межах спільних ініціатив (Brown & Green, 2018).

3. Визнання за інноваційні підходи в освітній діяльності. Педагога, які демонструють ефективність своїх індивідуальних освітніх траєкторій, можуть отримувати професійне визнання. Це може включати публікацію авторських методик, участь у конкурсах педагогічної майстерності (Сидоренко, 2022) або отримання нагород за інновації (Johnson, 2021).

Компетентності, що розвиваються завдяки ІОТ:

– *Критичне мислення.* Під час побудови та реалізації ІОТ педагога аналізують свої потреби, ставлять реалістичні цілі та оцінюють результати, що сприяє формуванню аналітичного підходу до вирішення професійних завдань.

– *Гнучкість у вирішенні професійних завдань.* ІОТ допомагає педагогам адаптуватися до змін у сфері освіти, вивчати нові інструменти та методи роботи, що забезпечує ефективне вирішення поточних викликів.

– *Емоційний інтелект і комунікаційні навички.* Участь у розробці індивідуальних траєкторій включає взаємодію з колегами, учнями та їхніми батьками. Це сприяє розвитку емпатії, вміння ефективно спілкуватися (Карпенко, 2021) та створювати сприятливу атмосферу для співпраці (Goleman, 2020).

Індивідуальна освітня траєкторія дозволяє педагогам не лише вдосконалювати свої навички, а й отримувати задоволення від професійної діяльності, що є ключовим елементом їхньої самореалізації.

Практичні рекомендації щодо впровадження ІОТ

1. **Аналіз потреб:** визначення індивідуальних освітніх потреб педагога за допомогою опитувань, співбесід та самодіагностики.

2. **Планування траєкторії:** розробка плану навчання, що враховує як короткострокові, так і довгострокові цілі.

3. **Моніторинг і корекція:** регулярне оцінювання прогресу та внесення змін до планів.

4. **Залучення менторів:** залучення досвідчених фахівців для підтримки й наставництва.

На основі отриманих даних розробляється індивідуальна освітня траєкторія для кожного педагога, яка включає як короткострокові, так і довгострокові цілі.

Короткострокові цілі. Це завдання, які педагоги можуть досягти найближчим часом, наприклад, освоєння нових методик викладання, використання нових технологій або вдосконалення навичок спілкування з учнями та батьками.

Довгострокові цілі. Визначаються амбітніші завдання, наприклад, підвищення рівня професійної майстерності в інтеграції інноваційних технологій в освітній процес або розвиток особистісних та психологічних компетенцій.

Щоб забезпечити ефективне впровадження ІОТ, необхідно постійно оцінювати прогрес і коригувати стратегії навчання.

Індивідуалізація навчання також дозволяє педагогам працювати над своїми слабкими місцями та використовувати сильні сторони для покращення навичок. Це підвищує не лише ефективність навчального процесу, але й професійну впевненість педагога, що, у свою чергу, сприяє його розвитку.

Наукові дослідження підтверджують ефективність індивідуальних освітніх траєкторій у професійному розвитку педагогів. ІОТ сприяють глибшому освоєнню знань, покращенню майстерності та зниженню рівня стресу. Персоналізоване навчання дозволяє адаптувати навчальні плани до потреб та інтересів освітян, що сприяє їх професійному росту і підвищенню задоволеності роботою. Отже, індивідуальні освітні траєкторії є важливим інструментом для підтримки високого рівня професіоналізму та мотивації педагогів.

Також при побудові дієвих індивідуальних освітніх траєкторій варто враховувати й основні управлінські принципи задля їх успішної реалізації:

1. *Принцип особистісно орієнтованого управління.* Управлінські рішення мають базуватися на індивідуальних особливостях педагогів, їхніх освітніх потребах, професійних інтересах і потенціалі. Це забезпечує ефективну побудову індивідуальної освітньої траєкторії.

2. *Принцип гнучкості й адаптивності.* Управління в освітніх установах має бути гнучким і адаптивним до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Це включає можливість корегування індивідуальних планів професійного розвитку у зв'язку з новими викликами та особливостями.

3. *Принцип мотивації та стимулювання.* Важливим завданням управління є створення мотиваційного середовища, яке спонукає педагогічних працівників до саморозвитку, підвищення кваліфікації та реалізації індивідуальної траєкторії розвитку.

4. *Принцип інноваційності.* Управління освітньою діяльністю має сприяти впровадженню сучасних освітніх технологій та інноваційних підходів для підтримки ІОТ. Це забезпечує використання цифрових інструментів, платформи дистанційного навчання, системи моніторингу й аналітики.

5. *Принцип партнерства та колегіальності.* Розробка й реалізація індивідуальної освітньої траєкторії потребує співпраці керівників закладів, педагогів, методистів та освітніх менеджерів.

6. *Принцип системності та стратегічності.* Управлінські підходи повинні бути системними, спрямованими на довгострокове планування розвитку освітнього середовища з індивідуальних траєкторій педагогів.

7. *Принцип саморегулювання та автономії.* Педагогам необхідно надати певний рівень автономії при виборі методів, форм та темпів підвищення своєї кваліфікації. Управлінська функція працює у створенні сприятливих умов для саморозвитку.

8. *Принцип моніторингу та оцінки ефективності.* Постійний моніторинг здійснення індивідуальних освітніх траєкторій дозволяє оцінити їх ефективність та своєчасно вносити додаткове коригування.

9. *Принцип ресурсного забезпечення.* Управлінські процеси повинні забезпечувати доступ до більшості ресурсів (методичних, фінансових, технологічних) для реалізації індивідуальних освітніх траєкторій педагогів.

10. *Принцип безперервності професійного розвитку.* Управлінська діяльність повинна будуватися на ідеї безперервності освіти, що включає створення умов для постійного професійного вдосконалення педагогічних працівників на всіх етапах їхньої кар'єри.

Ці принципи створюють основу для ефективного управління процесами побудови індивідуальної освітньої траєкторії педагогів у сучасній системі освіти.

Роль керівника є визначальною в організації індивідуальних освітніх траєкторій педагогічних працівників. У сучасних умовах освітня система стикається з необхідністю підвищення професійного рівня педагогів для відповідності сучасним викликам і запитам суспільства. Одним із ключових інструментів досягнення цієї мети є індивідуальна освітня траєкторія педагогічного працівника, яка дозволяє враховувати особисті особливості, професійні амбіції та індивідуальні компетентності. Формування такої траєкторії вимагає ефективного управління процесом професійного розвитку, що, в свою чергу, передбачає запровадження сучасних підходів до організації, моніторингу та супроводу педагогічного працівника на шляху досягнення нових компетентностей.

Керівник закладу освіти у процесі організації та реалізації індивідуальних освітніх траєкторій педагогічних працівників має функції, що охоплюють стратегічне планування, координацію, моніторинг і створення сприятливих умов для професійного розвитку персоналу. Не менш важливим є і супровід педпрацівника на шляху професійного зростання. Як підкреслюють О. Пехота і Г. Полякова, супровід педагогічного працівника – невід’ємна частина управління його профрозвитком. Це передбачає надання адміністративної, методичної та психологічної підтримки, яка допомагає педагогу орієнтуватися в сучасних вимогах і досягати запланованих цілей. Управлінська функція полягає у впровадженні інструментів для індивідуального оцінювання та планування, таких як:

- індивідуальні плани професійного розвитку;
- створення наставницьких програм;
- постійний зворотний зв’язок стосовно досягнень педагога.

Це дозволяє забезпечити сталий розвиток професійної компетентності кожного вчителя.

Існує системний взаємозв’язок між поняттями «професійна компетентність педагога» й «індивідуальна траєкторія професійного розвитку». Якщо компетентність розглядається як результат, що досягається шляхом підготовки освітянина, то мова йде про траєкторію як процес досягнення цього результату. Одним із засобів здійснення такої підготовки є самоосвіта, що сприяє саморозвиткові. Тому траєкторія розвитку педагога, по суті, є індивідуальною, персоналізованою моделлю саморегулювання власних професійних дій задля розвитку професіоналізму, зокрема, професійної компетентності. Крім цього, у понятті «професійна компетентність педагога», що є результативною складовою підготовки, виокремлюємо базові конструкти: «знання», «вміння» (навички – це доведені до автоматизму вміння), «цінності», «досвід», «мислення», та фонові: «погляди» й «особистісні якості», бо вони формуються на основі суб’єктного досвіду. До процесуальної-результативної складової вводимо поняття «розуміння», «акмепотенціал», що характеризують професійну компетентність педагога через здатність успішно здійснювати фахову діяльність.

Методологічні аспекти проектування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагога задля саморозвитку його професійної компетентності, структурно-рівневу модель професійної компетентності педагога розроблено О. Маринівською (Стягунова, 2023, с. 9). Кожен елемент моделі виконує своє функціональне призначення, бо педагог має знати, вміти, цінувати, мислити системно і критично, бути практично досвідченим, розуміти, реалізувати акмепотенціал задля досягнення успіху. Взаємодія між ними породжує нові інтеграційні якості, яких не має жоден з окремо взятих елементів. Системотвірним елементом визначено «людиноцентризм» як здатність бути собою, виявляти особистісні риси (самостійність, відповідальність, рефлексивність, емпатійність тощо) у ставленні до себе й у стосунках з іншими. Спрямованість на досягнення успіху («Людина успішна») – результативна характеристика високого особистісно-професійного рівня педагога.

Індивідуальна траєкторія – це план професійного розвитку, що передбачає систематичний і послідовний процес підвищення кваліфікації, заснований на аналізі вихідного рівня компетенцій педагога та визначенні його особистих та професійних цілей. Цей підхід дозволяє розвиватися в обраному напрямку, враховуючи власні інтереси, сильні сторони та освітні виклики, з якими

стикається. Педагог самостійно або з підтримкою наставників формує індивідуальний шлях професійного зростання, що дає можливість орієнтуватися на актуальні потреби та тенденції в освіті.

Ключовим складником індивідуальної траєкторії є її гнучкість. Вона дозволяє адаптувати план розвитку залежно від нових викликів, змін в освітньому середовищі чи потреб самого педагога. Це можуть бути зміни в навчальних планах, нові методики викладання або технологічні нововведення, з якими педагог повинен бути знайомий. Така гнучкість забезпечує здатність освітянина постійно залишатися в курсі нових тенденцій і впроваджувати їх у свою діяльність.

Ще однією важливою характеристикою індивідуальної траєкторії є можливість самоконтролю та оцінки прогресу. Педагог може самостійно відстежувати, яких результатів він досяг у процесі професійного розвитку, і коригувати свій план відповідно до нових потреб чи результатів моніторингу. Це сприяє не лише зростанню компетенцій, а й підвищенню мотивації та впевненості у діяльності.

Таким чином, індивідуальна траєкторія професійного розвитку педагога – це не просто шлях удосконалення знань і навичок, а цілісний процес, який дозволяє педагогу розвиватися як фахівцеві, враховуючи власні потреби та реалії сучасної освіти. Вона забезпечує педагога інструментами для саморозвитку, дозволяючи адаптуватися до змін і залишатися професійно актуальним, підвищуючи якість освітнього процесу в цілому.

Використання індивідуальної траєкторії для професійного розвитку педагога має численні переваги, що стосуються як його самого, так і освітньої системи загалом. У світі, де вимоги до педагогічної майстерності постійно зростають, а технології та методики швидко змінюються, персоналізований підхід до розвитку професійних навичок стає не лише бажаним, але й необхідним.

Для системи освіти індивідуальна траєкторія розвитку педагога дозволяє підтримувати високу якість навчального процесу, адже педагоги постійно вдосконалюють свої методи роботи, освоюють нові підходи та адаптують їх до потреб сучасних учнів. Освіта стає більш гнучкою та інноваційною, що підвищує рівень мотивації, результативності навчання. Крім того, така практика сприяє розвитку системи безперервної освіти для педагогів, що є важливою складовою загальної освітньої реформи в Україні.

Для самого вчителя індивідуальна траєкторія професійного розвитку є потужним інструментом самовдосконалення. Вона дозволяє визначити особисті потреби в навчанні та розвитку, враховуючи фахові інтереси, компетентності та кар'єрні цілі. Це допомагає педагогу ефективніше планувати свою роботу, використовуючи найсучасніші ресурси та методи. Особливістю індивідуальної траєкторії є можливість адаптації до зміни професійних вимог, що дозволяє залишатися конкурентоспроможним на ринку праці, зберігати мотивацію та уникати професійного вигорання.

Індивідуальна траєкторія розвитку також сприяє підвищенню професійної компетентності, адже вона спрямована на системне та послідовне вдосконалення знань і навичок педагога. Це позитивно впливає на ефективність його роботи з учнями, підвищує рівень майстерності та дозволяє гнучко реагувати на сучасні виклики освітнього середовища.

З точки зору роботодавців, якість професійного розвитку педагогів безпосередньо впливає на загальний рівень навчального закладу. Індивідуальна траєкторія дозволяє освітнім установам створювати програми підвищення кваліфікації, орієнтовані на конкретні потреби педколективу. Це забезпечує більшу відповідність між інституційними цілями та індивідуальними професійними прагненнями працівників. Як результат, педагогічний склад стає більш адаптивним, здатним ефективно впроваджувати нові освітні технології та методики, що підвищує репутацію навчального закладу.

Крім того, індивідуальні траєкторії сприяють швидкій професійній адаптації. Нові педагоги можуть за допомогою наставництва та менторства швидше інтегруватися в освітній процес і краще зрозуміти специфіку роботи. Це забезпечує зменшення часу на адаптацію та більш плавний перехід до активної роботи, що позитивно відображається як на самому педагогові, так і на його роботі з учнями.

Таким чином, індивідуальна траєкторія професійного розвитку педагога є важливим інструментом як для його особистісного розвитку, так і для підвищення загальної якості освіти. Вона стимулює до безперервного навчання та розвитку, дозволяє швидко адаптуватися до нових вимог і змін, а також сприяє створенню інноваційного та гнучкого освітнього середовища.

З позицій діяльності керівника закладу, ІОТ поділяється на такі етапи:

1. *Стратегічне бачення та планування.* Керівник має стратегічно усвідомлювати важливість індивідуальної освітньої траєкторії для підвищення професійної компетентності педагогів.

2. *Індивідуальний підхід і підтримка.* Керівник повинен створювати умови для персоналізації професійного розвитку педагогічних працівників, враховуючи їхні інтереси, здатності, досвід та професійні сили. Для цього: проводити діагностику потреб освітян, усі розробки індивідуальних планів професійного зростання, підтримує педагогів у самостійній розробці їхніх траєкторій. Наприклад: запровадження співбесід та консультацій для визначення професійних переваг вчителя та подальшої допомоги у складанні ІОТ.

3. *Мотивація та стимулювання.* Важливим завданням керівника є мотивація педагогів до безперервного навчання та саморозвитку. Це включає застосування різних методів заохочення та стимулювання:

– Моральне стимулювання визнання досягнень учителів через публічну похвалу, відзначення результатів роботи на педрадах, у внутрішніх звітах чи на шкільних заходах.

– Матеріальне стимулювання: надання фінансових чи інших заохочень, що передбачено системою управління закладом.

– Кар'єрне стимулювання: створення умов для професійного зростання, залучення до управлінської чи методичної діяльності, підтримка участі у професійних конкурсах.

Приклад із практики: педагог, який успішно реалізував індивідуальну освітню траєкторію (підвищив кваліфікацію, впровадив інноваційні методики), отримує можливість стати куратором молодих педагогів або очолити методичну комісію.

4. *Організація ресурсного забезпечення.* Керівник забезпечує наявність деяких умов і ресурсів для реалізації індивідуальних освітніх траєкторій:

– Матеріально-технічна підтримка (доступ до онлайн-ресурсів, навчальна платформа, обладнання для самостійної або групової роботи).

– Методична підтримка (організація тренінгів, семінарів, майстеркласів із залученням експертів, викладачів чи тренерів).

– Інформаційна підтримка (створення інформаційного середовища, де педагоги можуть отримати дані про курси підвищення кваліфікації, вебінари та інші можливості для навчання).

Приклад із практики: керівник укладає партнерські угоди з інститутами післядипломної освіти, науковими центрами чи громадськими організаціями для підтримки професійного зростання педагогів.

5. *Моніторинг та оцінка результативності.* Керівник контролює систематичний моніторинг прогресу реалізації ІОТ педагогічних працівників. Це включає:

– регулярний аналіз успіхів педагогів у досягненні визначених цілей;

– корегування індивідуальних траєкторій у разі потреби;

– оцінку ефективності освітніх заходів, у яких беруть участь педагоги.

Приклад із практики: впровадження електронного портфоліо педагога, що дозволяє відслідковувати його досягнення, пройдені курси та професійні успіхи.

6. *Підтримка корпоративної культури і наставництва.* Керівник повинен розвивати середовище взаємодії та співпраці між педагогами, що є кількома елементами у побудові ІОТ. Це можна включати:

– формування творчих груп і професійних спільнот;

– розвиток наставництва, коли досвідчені педагоги допомагають колегам у побудові їхньої індивідуальної траєкторії;

– організацію педагогічних майстерень для обміну досвідом.

Приклад із практики: у школі створюється «клуб професійного розвитку», де педагоги обговорюють свої індивідуальні плани, діляться ресурсами й досвідом.

7. *Інноваційна діяльність.* Керівник закладу освіти сприяє впровадженню інноваційних технологій, методик і підходів, що можуть оптимізувати побудову ІОТ. Це включає цифрові інструменти, такі як:

– платформи дистанційного навчання;

– системи управління освітою (LMS);

– аналітичні інструменти для діагностики професійних потреб.

Приклад із практики: використання *Google Classroom*, *Moodle* чи інших платформ для організації персоналізованого навчання педагогів.

Таким чином, роль керівника в реалізації індивідуальних освітніх траєкторій педагогічних працівників є стратегічно важливою. Він виступає організатором, мотиватором, координатором та аналітиком процесу професійного розвитку. Від управлінської компетентності керівника залежить не лише успішність ІОТ окремих педагогів, а й загальний рівень якості освіти в закладі.

Аналіз сучасних технологій

Огляд інноваційних технологій та платформ, що дозволяють вибудовувати чи підтримувати індивідуальні освітні траєкторії педагога

Під час реалізації проєкту «Професійний розвиток педагогів в умовах реалізації Концепції Нової української школи» викладачами кафедри теорії та методики викладання шкільних предметів було **окреслено** основні напрямки роботи з наукової теми «Розвиток фахової компетентності педагогів у контексті модернізації змісту освіти» відповідно до нового Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2024 р.), що відображено в оновлених освітніх програмах підвищення кваліфікації фахових та тематичних курсів, семінарів-тренінгів, майстеркласів; **розроблено** ряд методичних інструментів для роботи вчителя в НУШ, зокрема компетентнісні завдання, завдання для оцінки груп результатів навчання відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти (природнича освітня галузь); практичні інструменти інтеграції цифрових технологій у викладанні дисциплін мовно-літературної освітньої галузі, включаючи використання інтерактивних платформ, навчальних мобільних застосунків, нейромереж і мультимедійного вмісту; **визначено** пріоритети щодо оновлення методичних підходів до викладання, таких як діяльнісний підхід, критичне мислення та проєктна діяльність; **адаптовано** міжнародний досвід до використання в Україні міжнародних освітніх ресурсів у роботі педагогів; визначено доступні засоби STEM-освіти і надано практичні рекомендації педагогам щодо їх упровадження в освітній процес; **обґрунтовано** важливість забезпечення андрагогічних підходів до змісту, форм та методів навчання, а саме проблемності, яка полягає в тому, щоб навчити педагога у його викладацькій діяльності бачити, аналізувати проблеми та визначати шляхи їх розв’язання; ситуативності, яка вимагає готовності педагога приймати швидкі та нестандартні рішення; діалогічності процесу навчання освітян як активних співтворців процесу власного навчання; усвідомлення педагогами необхідності рефлексивного дослідження власних фахових компетентностей як основи для формування індивідуальної освітньої траєкторії професійного розвитку.

Ці напрацювання заклали підґрунтя для формування ефективної моделі професійного розвитку педагогів, яка сприяє як популяризації предметних галузей, так і впровадженню інноваційних підходів в освітній процес.

Отримані результати:

1) вказують на те, що робота над темою «Професійний розвиток педагогів в умовах реалізації Концепції Нової української школи» передбачає комплексний підхід, що охоплює як теоретичні основи, так і практичні аспекти впровадження інновацій в освітній процес та включає залучення всіх учасників освітнього процесу, забезпечення необхідних ресурсів і створення сприятливих умов для інноваційної діяльності;

2) акцентують увагу на важливості індивідуалізації навчання педагогів: створення інноваційного освітнього середовища дозволяє зберегти професійні інтереси, потреби та рівень підготовки педагогів, що сприяє формуванню їхніх фахових і комунікативних компетентностей;

3) демонструють взаємозв’язок різноманітних видів підвищення кваліфікації, самоосвітньої діяльності вчителів, володіння навичками здійснювати рефлексію власної професійної діяльності, урахування готовності до особистісно-професійного самовдосконалення. Усе це дозволяє

індивідуалізувати траєкторію професійного зростання та саморозвитку з урахуванням потреб кожної конкретної особистості;

4) підтверджують актуальність апробованих тем та вказують на ефективність проведених лекційних, практичних і семінарських занять. Навчання педагогів за розробленими програмами сприяло їхньому професійному розвитку, зокрема підвищенню рівня предметно-методичної компетентності;

5) засвідчують усвідомлення вчителями необхідності розширення освітнього простору шляхом долучення міжнародних освітніх ресурсів та вивчення англійської мови. На заняттях учителі опановують способи використання англомовних ресурсів, починають формування професійного словничка (нотують, вивчають ключові слова відповідних тем англійською мовою);

6) створено і запропоновано учителям біології засіб навчання в НУШ – «Зошит моїх досягнень» для учнів 7 класу НУШ, що містить завдання для формувального і підсумкового оцінювання, розробки практичних і лабораторних робіт, 11 діагностувальних робіт у двох варіантах. Учителі біології потребують таких інструментів у процесі роботи в НУШ;

7) створено розділи методичного порадилика для вчителів біології, котрі працюють за підручником «Біологія» (автори Задорожний К., Ягенська Г., Павленко О., Додь В.), де пропонуються конкретні рекомендації щодо використання матеріалів та обґрунтовано значення компетентнісних завдань, інших інструментів у навчанні.

Результати демонструють **ефективність цифрових технологій**, що надають педагогам широкий спектр інструментів і ресурсів для покращення їх цифрової компетентності. Інтеграція електронних платформ, мобільних додатків, інтерактивних інструментів, нейромереж значно підвищує якість навчання, робить його більш доступним й мотивуючим для педагогів та учнів. Інтерактивні інструменти, такі як *Kahoot*, *Quizlet*, *LearningApps*, *Wordwall*, *JustClass*, забезпечують елементи гейміфікації, що робить процес навчання захопливим і сучасним. За допомогою онлайн-тестів і вікторин можна закріплювати знання з граматики, лексики чи орфографії (мовно-літературна освітня галузь). Учителі також можуть створювати персоналізовані завдання, які враховують рівень знань кожного учня, та отримувати швидкий зворотний зв'язок.

Інтерактивні платформи *Padlet*, *Flinga*, *Miro* та *AnswerGarden* є чудовими інструментами для організації освітнього процесу й залучення учнів до активної участі, творчості, співпраці, розвитку критичного мислення на уроках. На дошці *Padlet* учні залишають текстові, графічні, аудіо- чи відеоповідомлення (наприклад, пишуть фрагменти текстів есе на спільній дошці, обговорюють і редагують роботи одне одного). За допомогою *Flinga* або *Miro* учні працюють над структурою тексту, виділяють головні думки чи створюють візуальні схеми для аналізу творів. Це допомагає краще розуміти текст і його смислові рівні. Інструменти *AnswerGarden*, *Festisite* створюють «хмари слів» із відповідей учнів, вивчених слів, термінів, імен головних героїв твору, що допомагає краще запам'ятати вивчену тему, прочитаний твір і збагатити словниковий запас.

Інтерактивні дошки та програми для створення презентацій, такі як *Canva*, *Gamma* або *Prezi*, дають змогу дітям глибше досліджувати предмет, що вивчається. Наприклад, учні створюють мультимедійні проєкти про письменників або аналізують художні тексти через інтерактивні карти думок. Це сприяє розвитку не лише мовних, а й цифрових навичок, які так важливі у XXI столітті.

Нейромережі є потужним інструментом, який значно підвищує ефективність і якість викладання. Використовуючи системи на базі штучного інтелекту (наприклад, *Google Speech-to-Text*), учні перевіряють власну вимову та отримують підказки щодо її вдосконалення. *Grammarly*, *LanguageTool* – інструмент для перевірки письмових робіт, аналізу помилок і отримання рекомендацій для їх виправлення. Це допомагає закріпити граматичні знання. Більше того, вони вказувати на повтори, недоліки в побудові речень або надмірну складність тексту.

Для перекладу та лексичного аналізу педагоги-філологи використовують *DeepL*, *Google Translate*. З їх допомогою можна досліджувати синоніми, антоніми чи переклад слів і словосполучень. Це допомагає розширити словниковий запас і краще розуміти контекст.

Для пошуку літературних джерел як педагоги-філологи, так і учні використовують нейромережу *Perplexity AI*, яка допомагає знаходити й інтерпретувати інформацію

про письменників, літературні епохи чи аналізувати твори. Учні ж можуть досліджувати нові теми, використовуючи доступний і зрозумілий пошук.

На заняттях у STEM-лабораторії ВІППО вчителі опанували роботу з кількома інтерактивними симуляціями віртуальних лабораторій *PHET* і *GoLab*, долучилися до створення й апробації навчальних завдань для школярів.

У ході проведених семінарів і занять вчителі ознайомилися з принципами роботи цифрових вимірювальних комплексів *Polynom* (ПАТ «Електровимірювач» м. Житомир), *Laboo* (Луцьк, «Mirroschool»), навчилися виконувати елементарні дослідження, окреслили перспективи їх використання в освітньому процесі.

Розроблено, апробовано (уже запущено у виробництво) новий засіб навчання – «Класифікаційні картки з біології 7 клас» (<https://mirroschool.com/product/14578n/>). Це засіб навчання для організації роботи в групах у ході вивчення різноманітності організмів; створено вісім комплектів для вивчення різних тем у 7 класі.

Хмарні сервіси дозволяють педагогам зберігати свої навчальні матеріали, документи, презентації, електронні таблиці для автоматизованих обчислень, зображення, відео й аудіо в хмарних сховищах. Це забезпечує зручний доступ до необхідних матеріалів з будь-якого пристрою, який має підключення до інтернету. Найпоширеніші інструменти такого типу, які опанували вчителі-предметники на заняттях у Волинському ІППО: *Google Drive* – сервіс, який надає безкоштовний простір для зберігання файлів, синхронізацію та спільний доступ до документів, фотографій, відео; *Microsoft OneDrive* – сервіс, інтегрований з пакетом офісних програм Microsoft Office та дозволяє зберігати, синхронізувати й ділитися файлами, а також працювати з ними в хмарі; *ICloud* – хмарне сховище, розроблене *Apple*, яке забезпечує зберігання та синхронізацію файлів між пристроями *Apple*, включаючи комп'ютери, смартфони та планшети; *Mega* – сервіс, який надає безкоштовне та зашифроване зберігання файлів у хмарі з можливістю спільного доступу до них, тощо. Кожне з цих сховищ має свої особливості та функціональні можливості, які задовольняють різні потреби педагогів.

Хмарні технології дозволяють не лише зберігати інформацію у сховищах, але й створювати нову та опрацьовувати її за допомогою інтегрованих у цю хмару інструментів. У ході проведення навчальних занять, семінарів-тренінгів, тематичних курсів вчителі опанували чималу кількість хмарних технологій для опрацювання різних видів навчальних матеріалів. Наприклад, *Google Документи* дозволяють створювати, редагувати та спільно працювати над документами, таблицями, презентаціями й зображеннями. Декілька користувачів (педагог та учні) можуть працювати над одним документом одночасно, бачити зміни в реальному часі та взаємодіяти через коментарі. *Інструменти Microsoft Office 365* надають можливість працювати над текстовими документами у *Word*, презентаціями у *PowerPoint*, електронними таблицями в *Excel*, використовуючи веббраузери. Вони також підтримують спільну роботу над файлами, синхронізацію та комунікацію між користувачами.

Хмарні сервіси для роботи з мультимедіа забезпечують педагогів та учнів онлайн-інструментами і ресурсами, що дозволяють створювати, редагувати й ділитися мультимедійним контентом, включаючи відео, зображення, аудіо й анімацію. Педагоги Волинської області професійно опанували *Canva* – хмарний сервіс для дизайну, який дозволяє створювати графічний вміст, ілюстрації, логотипи, банери тощо. Він має широкий вибір шаблонів та інструментів, що дозволяє легко створювати професійний мультимедійний матеріал.

Досить активно на заняттях педагоги використовують хмарний сервіс *Vyond* для створення анімацій та відеороликів. Він надає бібліотеку персонажів, фонів, звуків та інших ресурсів, що дає змогу користувачам легко створювати анімаційні відео без спеціальних навичок.

Популярними серед учительської спільноти стали хмарні інструменти для спільної роботи над документами, які дозволяють працювати над одним документом одночасно, редагувати його, коментувати, вносити зміни та спілкуватися в режимі реального часу. До таких інструментів належать: *Miro* – віртуальна дошка для спільної роботи з учасниками освітнього процесу, вона надає широкі можливості для створення інтерактивних дощок з різними елементами, такими як текст, зображення, графіки, діаграми; *Microsoft Whiteboard* – цифрова дошка для спільної роботи,

де користувачі малюють, пишуть, додають зображення та інші візуальні елементи; *Padlet* – віртуальна дошка, що дозволяє користувачам додавати текст, зображення, відео та інші елементи на дошку, якою потім можна ділитися з іншими і спільно редагувати.

Важливим компонентом освітнього процесу є діагностика та контроль засвоєних знань учнів. Для створення тестових завдань, опитувань та інших форм контролю педагоги використовують такі хмарні сервіси: *Google Forms*, що дозволяє створювати різні типи питань та інтегрувати їх у *ClassRoom*, за його допомогою педагоги створюють тести, опитування чи анкети, а результати автоматично зберігаються в *Google Drive*; сервіс *Microsoft Forms*, що дає змогу створювати тести та опитування, обираючи з різних типів питань, інтегрувати з *Microsoft Teams*.

Розвиток індивідуальної освітньої траєкторії педагога ґрунтується на використанні сучасних технологій, засобів і методів, які сприяють персоналізації навчання, професійному самовдосконаленню та підвищенню кваліфікації. Цифрові інструменти та платформи, хмарні сервіси, неймережі, інтерактивні ресурси дозволяють створювати гнучкі умови для навчання відповідно до індивідуальних потреб і цілей педагога.

Інтеграція цих технологій сприяє: самостійному плануванню освітнього маршруту; доступу до сучасних ресурсів та методик; розвитку цифрових компетентностей; взаємодії з професійною спільнотою для обміну досвідом і спільного навчання.

Таким чином, застосування цифрових технологій у контексті професійного розвитку педагога є ефективним інструментом підтримки індивідуальних освітніх траєкторій, що відповідають викликам сучасної освіти.

Інноваційні технології та платформи, що дають можливість підтримувати індивідуальні освітні траєкторії педагога в площині управлінської діяльності

Сучасні освітні системи, які функціонують в умовах постійних змін і цифрової трансформації, вимагають упровадження й інноваційних управлінських технологій. Ефективне управління індивідуальними освітніми траєкторіями педагогічних працівників неможливо без новітніх інструментів, які дозволяють якісно контролювати, аналізувати й оцінювати результати їхнього професійного розвитку.

1. *Цифрові платформи управління освітнім процесом.* Сучасні цифрові платформи забезпечують автоматизацію процесів планування, реалізації та моніторингу ІОТ.

– *Learning Management Systems (LMS):* такі платформи, як *Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams*, дають змогу керівникам систематизувати інформацію щодо індивідуального навчання педагогів, а також відстежувати виконання планів підвищення кваліфікації.

– *ePortfolio-системи:* інструменти для створення електронного портфоліо педагогів, які відображають їхні досягнення, пройдені курси, впровадження інновацій у професійну діяльність. Приклад: *Mahara, Seesaw*.

Переваги: централізований доступ до даних про розвиток кожного педагога, візуалізація прогресу, інтеграція різних форматів навчання (дистанційного, змішаного тощо).

2. *Аналітичні інструменти для моніторингу та оцінки.* Аналітика гравців є ключовою роллю в моніторингу індивідуальних освітніх траєкторій, надаючи керівникам можливість прийняти рішення.

– *Big Data* й освітня аналітика: використання технологій збору й обробки великих даних дозволяє керівникам аналізувати тенденції професійного розвитку, виявляти прогалини в кваліфікації педагогів та прогнозувати потреби в навчанні.

– Системи моніторингу успішності: платформи на зразок *Tableau, Power BI* дають можливість створювати аналітичні звіти й табло, які відображають прогрес педагогів у реальному часі.

Приклад із практики: використання аналітичних інструментів для оцінки результатів підвищення кваліфікації на основі таких показників: пройдені курси, якість упровадження набутих компетентностей, педагогічні успіхи в класі.

3. *Хмарні технології.* Хмарні сервіси забезпечують доступ до ресурсів, інструментів і даних у будь-який час і з будь-якого місця.

– *Google Workspace*: надає інструменти для спільної роботи (*Google Drive, Google Docs, Google Forms*) з можливістю планування та моніторингу індивідуальних освітніх траєкторій.

– *Microsoft Azure* та *AWS*: інструменти хмарної аналітики для зберігання й аналізу даних про освітні досягнення педагогів.

Переваги: спрощений доступ до освітньої аналітики, забезпечення прозорості й оперативного обміну даними між учасниками освітнього процесу.

4. *Інноваційні інструменти самооцінки та тестування*. Застосування технологій для діагностики рівня компетентності педагогів є основою для формування ІОТ.

– Онлайн-платформи тестування: наприклад, *SurveyMonkey, Google Forms, Kahoot*, дозволяють керівникам підтримувати зворотний зв'язок про освітні потреби педагогів.

– Платформи для компетентнісної діагностики: 360-оцінка (оцінювання компетентностей на основі думок колег, керівників та самооцінки педагога).

Приклад із практики: проведення регулярних тестувань для виявлення професійних слабких місць та визначення траєкторії розвитку на основі аналізу результатів.

5. *Штучний інтелект та персоналізоване навчання*. Технології штучного інтелекту (ШІ) стають основою для побудови персоналізованих освітніх траєкторій.

– Інтелектуальні системи навчання: адаптація програм навчання до індивідуальних потреб педагогів на основі ШІ-алгоритмів.

– Прогнозування освітніх потреб: аналіз великих даних за допомогою ШІ дозволяє розробити майбутні професійні виклики та достаток компетентності для їх подолання.

Приклад із практики: використання платформи *Coursera* або *EdX*, де алгоритми на основі індивідуальних результатів пропонують персоналізовані освітні програми для подальшого розвитку.

6. *Інструменти зв'язку та співпраці*. Ефективна організація та моніторинг ІОТ передбачають активну взаємодію між керівником та педагогами.

– Платформи для комунікації *Slack, Trello, Asana* дозволяють координувати дії та відстежувати виконання індивідуальних планів.

– Віртуальні методичні об'єднання: платформи для обговорення професійного розвитку та обміну досвідом серед педагогів.

Приклад із практики: використання *Trello* для створення візуалізованого плану ІОТ, де кожен педагог має свою дошку з чітко визначеними етапами розвитку.

Інноваційні технології та інструменти управлінської діяльності реалізують вирішальну роль у моніторингу й оцінці індивідуальних освітніх траєкторій педагогів. Використання цифрових платформ, аналітичних інструментів, хмарних сервісів та технологій штучного інтелекту дозволяє керівникам ефективно планувати, реалізовувати та контролювати професійний розвиток педагогічних працівників, забезпечуючи їхню індивідуалізацію та персоналізацію. Такий підхід забезпечує підвищення якості освіти та професійної компетентності педагогічного колективу.

Технології, що підтримують індивідуальні освітні траєкторії педагогів з точки зору психологічного комфорту, психологічні переваги та виклики використання цих технологій

Використання педагогами кафедри педагогіки та психології ряду сучасних технологій, їх успішна інтеграція в освітній процес дозволяють забезпечити психологічний комфорт у побудові освітянами області ІОТ.

У сучасному освітньому процесі застосування цифрових інструментів стає важливою складовою частиною роботи педагогів, що сприяє не лише оптимізації освітнього процесу, але й підтримці професійного розвитку самих учителів. Одним із напрямків використання цифрових технологій є психологічна діагностика та оцінка прогресу в індивідуальній професійній траєкторії педагога. Використання цифрових інструментів дозволяє не лише ефективно оцінювати психологічний стан педагога, але й надавати детальні рекомендації для його розвитку, враховуючи різноманітні аспекти роботи.

Для педагогів важливими аспектами є оцінка рівня стресостійкості, емоційної інтелігентності, готовності до професійних змін та здатності до саморефлексії. Психологічна діагностика – це вивчення психологічних характеристик особи, що дозволяє визначити її сильні та слабкі сторони,

а також провести оцінку готовності до виконання професійних обов'язків. З розвитком технологій цифрові інструменти стали невід'ємною частиною цього процесу. Різноманітні платформи для онлайн-опитувань, психологічних тестів та анкетування дозволяють здійснювати діагностику з мінімальними витратами часу і ресурсів. Цифрові інструменти можуть включати:

- Онлайн-тести, що оцінюють стресостійкість, емоційну стабільність та професійну компетентність педагога.

- Платформи для моніторингу емоційного стану та психологічного здоров'я, що дозволяють виявити зміни в самопочутті та професійній мотивації.

- Віртуальні тренажери для розвитку психологічних та педагогічних навичок.

Визначення прогресу педагога в його професійній траєкторії є складним завданням, що вимагає об'єктивної та комплексної оцінки. Оцінка може здійснюватися на основі аналізу: результатів освітнього процесу, включаючи ефективність педагогічних методів; зміни в особистісних та професійних якостях педагога; задоволеність учнів та батьків результатами роботи.

Цифрові інструменти, такі як онлайн-аналітика успіхів учнів, платформи для збору зворотного зв'язку від школярів та колег, також дозволяють комплексно оцінювати педагогічний прогрес.

Саморефлексія є важливим елементом професійного розвитку педагога. Використання спеціальних цифрових платформ для самооцінки дозволяє педагогу отримувати своєрідне «дзеркальне відображення» його професійних досягнень. Такі платформи надають можливість: ведення щоденника саморефлексії; аналіз емоційного стану через різні методики, включаючи опитувальники та психологічні тести; планування особистих та професійних цілей.

Віртуальні тренажери для розвитку педагогічних навичок дозволяють педагогам удосконалювати свої компетенції без фізичного контакту з учнями. Це може бути ефективним інструментом для покращення комунікаційних навичок, розв'язання конфліктних ситуацій чи навчання нових методик викладання.

Незважаючи на численні переваги цифрових інструментів, їх упровадження в психологічну діагностику та оцінку професійного прогресу педагогів не є безпроблемним. Серед основних викликів:

- недостатня підготовленість педагогів до використання технологій;

- проблеми конфіденційності та безпеки даних;

- підвищена залежність від технологічних платформ, що може призвести до зниження точності результатів без належного аналізу фахівцем.

Використання цифрових інструментів у психологічній діагностиці та оцінці прогресу в індивідуальній професійній траєкторії педагога є важливим кроком у розвитку сучасної освіти. Це дозволяє створювати умови для системної та об'єктивної оцінки професійних якостей педагога, а також для його постійного вдосконалення. Однак важливою умовою ефективності такого підходу є належна підготовка педагогів до використання цифрових інструментів та забезпечення їх конфіденційності й безпеки.

У сучасних психолого-педагогічних науках існує велика кількість типологій, класифікацій цих технологій за різними критеріями. Ми більш детально зупинимося на тих, які довели ефективність у роботі викладацько-професорського складу кафедри і дозволили педагогам успішно поєднати різні види освіти: формальну (очна – курси підвищення кваліфікації, семінари, творчі групи, тренінги тощо, дистанційна – віддалені курси, онлайн-конференції, вебінари тощо, очно-дистанційна як їх поєднання – очно-дистанційні курси), неформальну (очна – тренінги, майстеркласи, семінари, майстерні, воркшопи, тощо та дистанційна – віддалені курси, вебінари), а також інформальну (самоосвіта).

Науково-педагогічними працівниками кафедри в роботі з освітянами області перш за все з'ясовується співвідношення понять «педагогічна майстерність», методи та технології у побудові ІОТ педагога. У результаті роботи над науково-дослідною темою кафедри науково-педагогічні працівники працювали над вирішенням суперечливості цих понять у самосвідомості педагогів. Адже методика вказує шлях, завдяки якому досягаються необхідні результати у навчанні, а технологія повинна гарантувати досягнення цих результатів. Технологія навчання має яскраво виражений персоніфікований характер і по суті дуже близька до поняття «авторська методика

навчання». Якщо поняття «методика» висловлює процедуру використання комплексу методів і прийомів навчання, як правило, безвідносно до діяча що їх здійснює, то технологія навчання передбачає додавання до неї особистості викладача у всіх його різноманітних проявах. Звідси очевидно, що будь-яке дидактичне завдання може бути ефективно вирішено за допомогою технології, спроектованої і реалізованої кваліфікованим педагогом. Таким чином, технологія навчання нерозривно пов'язана з педагогічною майстерністю викладача. Досконале володіння нею (тобто технологією) і є майстерність.

Але педагогічна майстерність, з іншого боку, – вищий рівень володіння технологією, хоча вона і не обмежується операційним компонентом. Необхідна їй послідовна оптимізація на основі зворотного зв'язку і корекції основних складових. Ми продемонструємо це на прикладах використання педагогічних технологій, які інтегруються як метод в інші технології.

Технопарк для освітян – модель взаємодії установи в системі післядипломної педагогічної освіти із навчальними закладами щодо реалізації інноваційних ідей з метою отримання нової якості освіти (продукування інноваційної ідеї, розробка нових моделей освітнього, навчально-виховного процесу, в яких буде реалізовано цю ідею, створення, опанування, апробація нових педагогічних технологій, які будуть ефективними в умовах інноваційної діяльності, визначення та обґрунтування нових критеріїв якості освіти та врешті – аналіз і узагальнення показників ефективності управлінських рішень щодо реалізації інноваційної ідеї, отримання нового освітнього продукту, нової якості освітніх послуг. Науково-педагогічними працівниками кафедри здійснюється керівництво і консультування більш ніж 22-х дослідних майданчиків у закладах освіти області.

Технологія науково-методичного супроводу (НМС) (включає і психологічний супровід). Науково-методичний супровід є однією з відносно нових категорій, які введені в науковий обіг Національною доктриною розвитку освіти в Україні. Це технологія процесу безперервної професійної взаємодії суб'єктів педагогічної діяльності щодо професійного розвитку або з метою розробки, обґрунтування, впровадження, апробації інноваційних підходів до вирішення актуальних проблем освіти. Включає такі етапи: пошуковий, моделювання, проектувальний, впровадження, рефлексії.

Інтерактивні методики науково-методичного супроводу. Розпочнемо з аналізу інтерактивних лекцій, які все ж залишаються ефективними в сенсі структурованості, логічності і часозатратності, за умови комплексного застосування найбільш доцільних у кожному конкретному випадку інноваційних технологій. Серед них перевагу мають комп'ютерні технології, зокрема, ділові ігри, технології «кейс-стаді», воркшопи, тренінги, презентації. Саме від професіоналізму викладача залежить ефективність пристосування обраної технології або її елементів до певного етапу лекції.

Перевагами інтерактивної лекції є можливість опрацювання великого масиву інформації, налагодження оперативного зворотного зв'язку зі слухачами курсів, інтенсифікації педагогічної праці, мобілізація мислення, досвіду педагогів, реалізація інтерактивних методів навчання, досягнення високих результатів навчальної діяльності тощо. Проте проведення інтерактивних лекцій вимагає високого рівня професіоналізму лектора, володіння ним сучасними технологіями, укомплектування аудиторії сучасними технічними засобами (комп'ютером, мультимедійним проектором, інтерактивною дошкою), розробки принципово нових навчально-методичних матеріалів (мультимедійного підручника, електронного конспекту лекцій, презентаційного матеріалу), вимагає застосування системи комплексної діагностики знань для визначення підсумків заняття.

Довели свою ефективність і *семінари-тренінги* в роботі з педагогами області, які конструктивно поєднують різні форми, методи та прийоми у професійній освіті педагогів.

Науково-педагогічними працівниками кафедри успішно використовуються *тренінги* як форми групового навчання, що створює сприятливі умови для багаторівневої комунікації між усіма його учасниками, використовуючи евристичний спосіб навчання.

Це метод створення умов для навчання й саморозкриття учасників з метою самостійного пошуку ними способів вирішення власних психологічних та професійних проблем. Це відбувається за побудови інформаційно-освітнього процесу на основі циклу навчання шляхом засвоєння конкретного досвіду. Ефективність занять у тренінгових групах залежить від того, як будуть

реалізуватися специфічні умови: рівності позицій, активності, зворотного зв'язку, довірливого спілкування. Тому успішна організація тренінгу не вичерпується умовами та вимогами до ведучого (відкритість керівника, здатність до децентрації, бути партнером, утримання від категоричних «експертних» суджень, уважність, гнучкість і варіативність). Його проведення – справа творча, в якій зазначені умови можуть змінюватися та доповнюватися іншими, залежно від кількісного та якісного складу учасників групи, досвіду тренера та інших умов. Подібний підхід не завжди узгоджується із традиційними уявленнями про технології навчання, вимагає від педагога-тренера нестереотипного мислення та нестандартних дій.

Тренінг (*англ.* training – навчати, виховувати) – вид навчальної гри з метою запланованого процесу модифікації (зміни) ставлення, знання чи поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду, досягнення ефективного виконання в одному виді діяльності або в певній галузі. Переваги тренінгових методів – максимальне наближення заняття до реальних ситуацій; активізація суб'єктів навчання. Види: партнерського спілкування, сенситивності, креативності, що пов'язані з психогімнастичними вправами, які націлені на формування та розвиток умінь, навичок і настанов ефективного спілкування.

Мозковий штурм – це метод колективного обговорення проблеми для виявлення оптимального вирішення проблеми. Він заснований на розгляді великої кількості креативних ідей, колективному аналізі і виборі кращого варіанта. Технологія мозкового штурму за методикою А. Осборна вимагає двох основних правил: заборона засудження всіх думок і пропозицій учасників досліджень на початковому етапі й поступова трансформація кількості запропонованих ідей у якість. Правильно організований мозковий штурм включає три обов'язкових етапи. Вони відрізняються організацією і правилами його проведення.

1. Постановка проблеми. Попередній етап початку цього процесу мусить бути чітко сформульованим. Відбувається відбір учасників штурму, визначається керівник і розподіл інших ролей учасників залежно від поставленої проблеми й вибраного способу проведення мозкової атаки.

2. Генерація ідей. Це основний етап, від якого залежить успіх мозкового штурму. Тому дуже важливо дотримуватися правил цього етапу, головне – кількість ідей; не робити ніяких обмежень думок, повна заборона критики, будь-якої оцінки висловлюваних ідей (зокрема позитивної), оскільки оцінка ідеї може відвертати увагу від основної мети та порушувати загальний творчий настрій; всі незвичні й навіть абсурдні ідеї обов'язково обговорюються і зараховуються.

3. Угрупування, добір і оцінка ідей. Цей етап учасники часто забувають, але саме він дає можливість окреслити найцінніші ідеї й дати оцінку мозкової атаки. Аналізуючи цей етап, на відміну від інших, слід зауважити, що оцінка ідей не обмежується, а навпаки, керівником заохочується.

Науково-педагогічні працівники здійснюють також консультування освітян за запитами. *Консультації* – форма навчального заняття, на якому педагог отримує відповіді на конкретні запитання або пояснення конкретних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування. *Психологічне консультування*, яке має особливий попит у сьогоденні, – комплекс короткострокових заходів, які здійснюються психологом і спрямовані на надання отримувачу послуг інформації з психологічних питань, емоційної підтримки, допомоги у прийнятті усвідомлених рішень та оцінці власних психологічних ресурсів для зміни поведінки, на розвиток відповідальності за власну поведінку, самосвідомості та зміну ставлення до проблеми, підвищення стресостійкості, психологічної культури. Є багато видів консультацій за метою, завданнями і формою.

Дистанційне консультування проводиться як у режимі реального часу (синхронно), так і з затримкою відповідей у часі (асинхронно) з використанням усіх засобів зв'язку (інтернет, електронна і звичайна пошта, телефон тощо).

Популярні й тематичні дискусії – інтерактивна форма заняття, що має дискусійний характер навколо конкретної проблемної теми та передбачає формування та вдосконалення умінь у процесі використання попереднього сформованих знань.

«Круглий стіл» – це інтерактивна форма навчального заняття, основним змістом якого є обговорення актуальних і важливих інноваційних аспектів професійної діяльності педагогічних працівників.

Майстерклас (від *англ.* master – кращий у якій-небудь галузі, class – заняття, урок) – інноваційна форма узагальнення, поширення і трансляції перспективного педагогічного досвіду, розвитку педагогічної майстерності науково-педагогічних працівників в умовах оновленої освітньої парадигми.

Використання викладачами кафедри майстеркласу забезпечує поширення і передачу інноваційного педагогічного досвіду (авторських методик, персонал-технологій, ефективних форм професійно-педагогічної діяльності чи психологічних прийомів, технік, методів) у практичну діяльність учасників із метою вдосконалення навчально-виховного процесу, підвищення його результативності та якості шляхом прямого й коментованого показу послідовності дій, методів, прийомів і форм педагогічної діяльності; рефлексія (осмислення та усвідомлення) власного рівня педагогічної майстерності; підвищення професійно-педагогічної компетентності й набуття компетентностей, творчості всіх учасників шляхом формування мотивації до неперервної освіти протягом життя; вироблення нової якості професійно-педагогічної дії; формування індивідуального творчого стилю професійно-педагогічної діяльності тощо.

Воркшоп (термін К. Фопеля) – динамічне навчання, яке відбувається завдяки власній активній роботі учасників; акцент робиться на отриманні динамічного знання, при цьому учасники самостійно визначають цілі навчання, розділяють з ведучим відповідальність за свій навчальний процес. Це інтенсивний навчальний захід, під час якого учасники навчаються завдяки власній активності, а теоретичні відомості – мінімалістичні й відіграють незначну роль. У центрі уваги самостійне навчання учасників і активна взаємодія. Акцент на отриманні динамічного знання. Воркшоп асоціюється з такими поняттями, як: активність, експеримент, ризик, зміни, демократичне прийняття рішень, цілісність навчання, самовираження, внутрішні зміни, позитивна взаємодія.

Тривалість воркшопів може бути різноманітною. Найвдалішою формою для курсів підвищення кваліфікації виявилися тривалістю близько години. Їх важлива характеристика – різноманітність. Якісно організований воркшоп передбачає сукупність різноманітних методів, які активізують слухачів до взаємодії. Навчання відбувається за рахунок отримання актуального досвіду й особистісного переживання, яке легше сприймається в груповій взаємодії.

Технології педагогічного коучингу, що спирається на загальновідомі методи освіти дорослих (спостереження, опитування, бесіда, тестування, моделювання та ін.), метатехнології (інтерактивні, практико зорієнтовані, тренінгові, адаптивні, акмеологічні, компетентнісно зорієнтовані, іротехнології та ін.).

Вже давно використовується у роботі з освітянами області *портфоліо* як засіб формування рефлексивної культури здобувачів освіти. Портфоліо є вибірковою колекцією розробок та проєктів педагога, яка призначена для документування їхньої педагогічної діяльності. Портфоліо це спосіб і отримання достовірної оцінки діяльності педагога, налагодження спілкування між учнями, вчителями та батьками, заохочення самостійності школярів.

У роботі над портфоліо педагог бере участь у трьох етапах описаної вище рефлексивної моделі. По-перше, здійснюється документування їхнього навчання (дається відповідь на запитання «Що?»). По-друге, розглядаються їхні думки, почуття і зміни (дається відповідь на запитання «Таким чином що?»). По-третє, визначаються їхні майбутні цілі (дається відповідь на запитання «Тепер що?»).

К. Волтер-Томас та М. Броунелл пропонують такі рекомендації щодо збирання й оцінювання інформації для портфоліо: 1) узгодьте його зміст зі стандартами професійної діяльності; 2) дайте можливість педагогам поміркувати про їхню ІОТ; 3) заохочуйте використовувати кілька джерел доказів; 4) оцініть записи педагогів та обговоріть їхню ІОТ. Портфоліо розширює можливості оцінювання власного навчання та забезпечує розвиток стратегій самостійного навчання та вибудови ІОТ. Згідно з описом рефлексивних фаз педагога можуть сформулювати такі три запитання щодо свого навчання:

1. «Де я тепер? Що?» У цих запитаннях пропонується оцінити те, що вони на цей час знають про кінцеві завдання та цілі, а також те, що можна зробити, якщо порівнювати їхню роботу з готовими продуктами. Водночас педагоги використовують зворотний зв'язок із викладачами і розмірковують над поставленими ними питаннями.

2. «Куди я намагаюся рухатися? Таким чином що?» Ці запитання стосуються майбутніх намірів та цілей професійного розвитку. Викладачам доцільно постійно інформувати учнів / студентів про причини вивчення певної конкретної інформації, наочно демонструючи навчальні цілі, та наводити конкретні приклади кінцевої роботи.

3. «Як мені скоротити розрив? Тепер що?» Ці запитання, на думку С. Чаппуїса і його колег, спонукає педагогів замислитися, як досягнути бажаної мети, що відбувається, коли вони розмірковують над такими рефлексивними запитаннями: «Що мені потрібно змінити у своїй роботі, щоб покращити її якість?», «Яка конкретна допомога мені потрібна для здійснення цих змін?», «Від кого я можу отримати допомогу?», «Які ресурси мені потрібні?»

Ці рефлексивні запитання дають змогу педагогам контролювати свій прогрес у професійному розвитку для досягнення чітко визначених цілей.

Стратегію сучасної післядипломної освіти складають розвиток і саморозвиток особистості фахівця, здатного не тільки обслуговувати наявні соціальні технології, але й виходити за межі нормативної діяльності, здійснювати інноваційні процеси, процеси творчості в широкому розумінні. Ця стратегія втілюється в принциповій спрямованості змісту і форм освітнього процесу на пріоритет особистісно розвивальних і професійно орієнтованих технологій навчання. Міра їх ефективності суттєво залежить від того, наскільки повно представлена в них людина в її різноманітній суб'єктивності, як ураховано її характерологічні та психологічні особливості, які перспективи їх розвитку або згасання.

Вимоги до технологій навчання у післядипломний період: до уваги береться облік особистісних якостей, вік, досвід, оптимальність, відсутність протиріч дидактичним принципам, спрямованість на активізацію пізнавальної діяльності й відповідальності педагогів.

Узагальнюючи вищезазначене, стверджуємо, що сутність технології навчання полягає у:

1) попередньому проєктуванню навчального процесу з подальшою можливістю відтворення цього проєкту в педагогічній практиці;

2) спеціально організованому цілеутворенні, що передбачає можливість об'єктивного контролю за якістю досягнення поставлених дидактичних цілей;

3) структурній та змістовій цілісності технології навчання, тобто в неприпустимості внесення змін в один з її компонентів, не зачіпаючи інші;

4) виборі оптимальних методів, форм і засобів, що диктуються цілком визначеними і закономірними зв'язками всіх елементів технології навчання;

5) наявності оперативного зворотного зв'язку, що дозволяє своєчасно й оперативно корегувати процес навчання.

Отже, технології, що підтримують індивідуальні освітні траєкторії, являють собою цілісну систему, яка дозволяє найбільш ефективно, з гарантованою якістю вирішувати педагогічні завдання, пов'язані з професійним розвитком педагога, враховуючи індивідуальні особливості, потреби, рівень компетентностей кожного вчителя. Саме професійний розвиток, на відміну від стагнації чи регресу, забезпечує психологічний комфорт за умови, що викладачі добре ознайомлені з психологічними перевагами кожної технології, яку застосовують, та здатні запобігти викликам її використання.

Приклади успішного впровадження інноваційних технологій у післядипломній освіті для формування індивідуальних освітніх траєкторій педагогів. Цифрові технології

1. Платформа дистанційного навчання Moodle в Україні

Місце впровадження: Заклади післядипломної педагогічної освіти.

Опис: *Moodle* активно використовується як система управління навчанням у післядипломній освіті. Платформа надає можливість:

- персоналізувати процес навчання педагогів;
- створювати індивідуальні навчальні програми;
- контролювати прогрес слухачів через аналітичні інструменти.

Переваги:

- Створення модульних курсів з можливістю вибору тем для інтересів та потреб педагогів.

- Педагоги самостійно обирають темп навчання, формат роботи (тести, відеолекції, дискусії).
- Аналітичні звіти *Moodle* дозволяють керівникам оцінювати успішність педагогів та коригувати освітню траєкторію.

Приклад: у Полтавському ОППО запроваджено індивідуальні програми підвищення кваліфікації вчителів, що дозволяє їм опанувати нові методики дистанційного та інклюзивного навчання.

2. Хмарні технології на базі *Google Workspace* у Харківській академії неперервної освіти
Місце впровадження: Харківська академія неперервної освіти.

Опис: *Google Workspace (Docs, Sheets, Meet, Forms)* став основою для організації дистанційного навчання в індивідуальному форматі. Педагоги мають можливість:

- проходити навчальні модулі з індивідуальним зворотним зв'язком;
- створювати власні освітні проекти в рамках післядипломної підготовки;
- користуватися електронним портфоліо для відображення досягнень.

Переваги:

- Підвищено якість комунікації між педагогами та викладачами післядипломної освіти.
- Кожен учасник програми формує власний графік навчання з гнучкою системою оцінки.
- Використання *Google Forms* для самооцінювання професійних потреб дозволяє формувати індивідуальні траєкторії розвитку.

Приклад: педагоги регіону впроваджують отримання навичок в освітньому процесі, використовуючи хмарні технології для створення інтерактивних уроків.

3. Інноваційний проект «Професійний розвиток педагогічних працівників» на платформі *EdEra*
Місце впровадження: Національна академія педагогічних наук України спільно з *EdEra*.

Опис:

EdEra – це сучасна платформа онлайн-освіти, де впроваджуються індивідуальні освітні траєкторії для вчителів у форматі відкритих онлайн-курсів.

Переваги:

- Можливість вибору індивідуальних навчальних модулів відповідно до предметної спеціалізації педагога.
- Автоматизована система тестування та сертифікації після завершення курсів.
- Залучення відеоматеріалів, кейсів та інтерактивних завдань, що сприяє ефективному створенню матеріалу.

Приклад: успішне впровадження курсів для вчителів початкових класів (НУШ), які обрали індивідуальні траєкторії підвищення кваліфікації за допомогою *EdEra*, дозволили підвищити їхню цифрову компетентність та навички роботи з новими освітніми методиками.

4. Програма *TeachHub* в Інституті післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області
Місце впровадження: Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області.

Опис: *TeachHub* – це інноваційна програма, орієнтована на формування ІОТ для педагогічних працівників з використанням штучного інтелекту. Система автоматично аналізує індивідуальні потреби педагога, дає рекомендації щодо вибору навчальної програми та відстежує прогрес.

Переваги:

- Індивідуалізація навчання завдяки аналізу професійних прогалин і потреб.
- Розробка індивідуального навчального плану кожного слухача.
- Можливість отримати доступ до навчальних матеріалів у будь-який час.

Приклад: слухачі, які раніше мали труднощі з упровадження STEM-підходів, пройшли персоналізовані курси з використанням *TeachHub* і впровадили відповідні технології у своїх закладах освіти.

5. Проєкт «Платформа професійного розвитку педагогів» в Дніпровській академії неперервної освіти

Місце впровадження: Дніпровська академія неперервної освіти.

Опис: створено онлайн-платформу для індивідуального навчання вчителів, яка включає:

- доступ до вебінарів, лекцій, тренінгів;

- модульне навчання з професійними інтересами;
- інструменти для оцінки результатів навчання та побудови ІОТ.

Успіхи: забезпечено вільний доступ до освітніх ресурсів, що дозволило підвищити кваліфікацію понад 3000 педагогів регіону, впроваджено систему електронного моніторингу успішності.

Приклад: учителі Дніпропетровської області впроваджують отримання знань у своїх закладах освіти через сучасні технології, як-от цифрові лабораторії та інтерактивні платформи.

Висновок

Успішні приклади впровадження інноваційних технологій у післядипломній освіті свідчать про високу ефективність цифрових інструментів у побудові індивідуальних освітніх траєкторій. Такі платформи, як *Moodle, EdEra, Google Workspace, TeachHub*, дають можливість персоналізувати навчання, підвищувати мотивацію педагогів та створювати сприятливі умови для їхнього професійного розвитку в умовах змін.

Приклади успішного впровадження інноваційних технологій психологічного супроводу в післядипломній освіті для формування індивідуальних освітніх траєкторій педагогів

Технологія психологічного супроводу адаптації педагогів до динамічних змін включає в себе кілька етапів.

Після традиційних етапів тренінгових занять (вітання, знайомства, створення групових правил на основі проговорювання та усвідомлення значення дотримання правил у житті людини чи спільноти) пропонуємо інформаційно-смісловий компонент «Психологічний супровід адаптації особистості до динамічних змін», вправу «Заверши речення».

Метою вправи є виявлення упереджень, стереотипів в уявленнях педагогів щодо реформи в освіті, впровадження інклюзивного навчання тощо. Активізація критичного мислення у ставленні до змін. Пропонуємо педагогам завершити речення у своїх записниках, зауважуючи обов'язковість виконання двох варіантів:

1. «Мені в НУШ подобається...»
2. «Мені в НУШ не подобається...»

Працюючи з темою «Інклюзивне навчання»:

1. «Мені в реалізації інклюзивного навчання подобається...»
2. «Мені в реалізації інклюзивного навчання не подобається...», тощо.

На наступному етапі ми об'єднуємо педагогів у дві групи, які отримують завдання (жеребкуванням): аргументувати одну з двох протилежних позицій. На обговорення і створення аргументів виділяється 20 хв. Дозволяється користуватися нормативними документами, інтернетом, посібниками тощо. Кожна група презентує свої положення. Опоненти ставлять запитання. Виділяється 10 хв на підготовку нових виступів з урахуванням уточнювальних запитань. Групи міняються позиціями, дається 10 хв на підготовку і 5 хв на презентацію протилежної позиції.

Обговорення будується на аналізі питання: «Чи змінився погляд щодо реформи після виконання вправи?», «Що саме змінилося?», «Які нові знання щодо сутності, змісту, основних принципів, цінностей, мети та завдань НУШ (інклюзивної освіти...) з'явилися?», «Що ще б ви хотіли більш глибоко пізнати з проблеми?», «Якими джерелами інформації можна скористатися для поглиблення знань?» тощо. Педагоги створюють алгоритм подальших кроків ознайомлення з теоретичними і практичними засадами НУШ.

Аналізуємо визначення адаптації та роль дослідження об'єктивних характеристик змін в адаптації до них.

Блок психологічної діагностики включає визначення:

- мотиваційної сфери особистості (за модифікованою О. Ю. Винокуром методикою Дж. Боддена);
- мотивації до успіху чи невдачі за методиками Т. Елерса;
- рівня рольового конфлікту – П. П. Горностай;
- стратегії і моделі поведінки подолання SACS (С. Хобфолла), (Г. С. Нікіфоров, М. А. Дмитрієва);

- ресурсорієнтований тест стресодолаття BASIC Ph;
- ряд нарративних методик.

Однією з досить цікавих і потужних методик, які сприяють самоаналізу і спонукають до пошуку ресурсів власного благополуччя, є «Колесо життя» («Колесо балансу»). Мета: формує спрощену, але разом з тим дуже корисну картину життєвої ситуації. Цей метод, незважаючи на свою простоту, ефективно допомагає визначити уразливі місця у житті, намітити пріоритети, цілі й життєві плани. Є варіанти методики для підлітків і юнацтва.

Інструкція. Намалюйте коло й розділіть його на вісім частин (вісім сфер життя) (рис. 1):

- Здоров'я і спорт.
- Особисті стосунки / сім'я/ діти.
- Особистісний ріст.
- Професійне зростання.
- Фінанси / гроші.
- Оточення / друзі.
- Відпочинок, враження.
- Духовний розвиток.

Проставте біля кожної сфери оцінку від 1 до 10, позначивши так, наскільки ви задоволені кожною сферою вашого життя. З'єднайте всі ваші позначки плавною лінією і подивіться, яку фігуру отримали. Уявіть, що це ваш віз із такими колесами. Як він рухатиметься по життю? Тут важливо взяти до уваги два основні показники: наскільки отримана вами фігура схожа все-таки на колесо і який його діаметр. Тепер заштрихуйте отримане вами колесо і намалюйте його таким, яким воно має бути через 3 місяці, через рік, через 3–5–10 років. (Сьогодні, в період війни в Україні, доречно оперувати терміном у тиждень-два.)

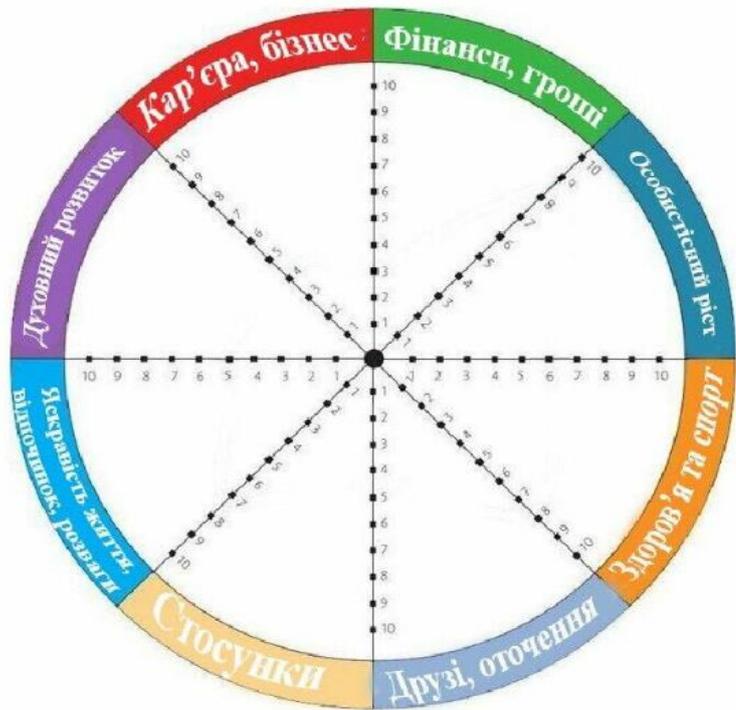

Рисунок 1. Діаграма «Колесо життя»

А тепер – час рішень. По кожній зі сфер, де ви хочете якісних змін, напишіть щонайменше три рішення, що вам необхідно почати робити вже сьогодні-завтра, щоб покращити якість життя. Наприклад, щодо здоров'я ви приймаєте рішення: провести обстеження в сімейного лікаря, проходити не менше 10 000 кроків за день і відрегулювати харчування. І так пройтися по найважливіших для вас сферах.

Закінчіть речення: «Дивлячись на колесо мого життя, я думаю, що мені варто...» Що додати, що подарувати, щоб ваше життя стало більш насиченим і гармонійним? У якому напрямку, з якої осі зробити найперші кроки? На чому зосередитися після цього, щоб підтримати зміни? За що взятися найближчими днями, щоб усе це почати робити? Запишіть три пункти, які ви хочете змінити найближчим часом у своєму житті, а також список конкретних дій, за допомогою яких ви ці рішення збираєтесь реалізувати. Окремо варто відзначити, що в житті існує закон компенсації: збагачуючись в одній галузі, в іншій значних успіхів досягти не вдається.

Тож, витрачаючи значну кількість енергії на просування кар'єрними сходами, чоловік або жінка може знехтувати створенням сім'ї або просто на це вже не вистачатиме часу. А це означає, що досягти максимально рівного колеса практично неможливо, адже у пріоритеті будуть не всі, а одна-дві сфери життя. Але робота над цією методикою дозволяє тримати під контролем найбільш важливі царини життя або ті, які потребують особливої уваги.

Вправа «Ви і учень (вихованець) в одній особі» (розпочинаємо на занятті у ВППО, а продовжувати можна вдома).

Мета: рефлексія професійної діяльності, виявлення бар'єрів фахового зростання, внутрішніх суперечностей і розкриття ресурсів для подальшої професіоналізації, пошук векторів створення ІОТ.

Інструкція: «Уявіть, що Ви в одній особі педагог і учень. На аркуші, поділеному на дві рівні частини, запишіть ліворуч усі аргументи, які є причиною, що ви б обрали себе своїм педагогом, якби були учнем. Постарайтеся знайти якнайбільше причин для обрання себе своїм учителем. А праворуч запишіть причини, через які ви б не обрали себе вчителем, якби були учнем. Теж постарайтеся знайти якнайбільше таких причин».

Індивідуальний аналіз кожним педагогом отриманих результатів дозволяє побачити ресурси для розвитку. Аргументи з лівої сторони є актуальною зоною розвитку педагога. Це все те, що він знає, вміє, його риси характеру, якості, компетентності, за які він сам себе поважає, за які його цінують колеги, учні та їх батьки. Праворуч знаходиться зона найближчого розвитку педагога: це перелік того, що сам учитель вважає бар'єрами його професійного зростання. Це, по суті, виявлення внутрішнього професійного конфлікту, і від успішності його вирішення залежатиме й самопочуття педагога, і його професійний розвиток. Вправу варто завершити створенням індивідуальної освітньої траєкторії кожним педагогом для подолання бар'єрів, вирішення внутрішніх суперечностей.

Я обрав би себе своїм особистим вчителем, тому що...	Я не обрав би себе своїм педагогом, тому що...
1. ...	1. ...
2. ...	2. ...

Ми знову звертаємося до визначення адаптації особистості до динамічних змін, зауважуючи, що успішна взаємодія зі змінами можлива тільки за умови відновлення задоволення потреб. Використовуючи мінілекцію, розглядаємо поняття «резилієнтність» і її модель. З'ясуємо, що успішна адаптація до травматичних подій приводить до посттравматичного зростання, а дезадаптацію – ПТРС. Розглядаємо основні ознаки кожного з варіантів.

Об'єднуємо педагогів у п'ять груп і пропонуємо за пірамідою А. Маслоу розробити поради по задоволенню п'яти рівнів потреб у сучасних умовах. Кожна група отримує один із рівнів: 1-ша – базові фізіологічні потреби; 2-га – потреба у безпеці; 3-тя – потреба у прийнятті та любові; 4-та – у визнанні та повазі і 5-та – у самоактуалізації, самореалізації, творчості.

Групи презентують свої роботи. Відбувається обговорення. Пропонуємо включити в роботу над ІОТ отримані інсайти щодо власного забезпечення потреб різного рівня.

Після інтерактивної лекції «Стресостійкість педагога в сучасному освітньому просторі», де працюємо над моделлю резилієнтності, пропонуємо оцінити рівень своєї стресостійкості в 10-бальному вимірі. Педагоги, ґрунтуючись на результатах досліджень за групою методик та презентації з резилієнтності, створюють індивідуальну програму розвитку власної стресостійкості.

Вправа: «Мої ресурси стресостійкості»

Внутрішні	Зовнішні
1. ...	1. ...
2. ...	2. ...
3. ...	3. ...

Обговорення: Які висновки можна зробити? Які зусилля можуть допомогти збільшити власні ресурси стресостійкості? Обговорюємо в групах своїх ресурсів стресостійкості й уточнюємо ІОТ.

Приклади успішної реалізації індивідуальних освітніх траєкторій в середовищі післядипломної освіти

Ці приклади демонструють, як педагоги вдосконалюють свої знання з окремих дисциплін, освоюють нові методики викладання, адаптують навчальні програми до потреб учнів та активно впроваджують сучасні технології. Такі ініціативи сприяють не лише професійному розвитку педагогів, але й покращують результати навчання школярів, формуючи в них ключові компетентності для майбутнього.

Зрозуміло, що у нашому відкритому багатомовному та полікультурному світі сучасні випускники потребують упевнених знань з іноземної або двох іноземних мов та комунікативної іншомовної компетентності. Тому вимоги з боку суспільства, батьків та учнівства до професійних компетентностей учителів іноземних мов надзвичайно високі.

Завдяки безперервному професійному розвитку через навчання на міжнародних платформах і участь у численних проєктах, які ініціюють міжурядові організації та міжнародні партнери з освіти, із якими наш заклад підтримує змістовні ділові стосунки, а саме Британська рада в Україні, Інститут Гете, Французький інститут і Посольство Франції в Україні, Американські ради з освіти, вчителі іноземних мов своєчасно отримують інформаційну, методичну та навчальну допомогу. У рамках семінарської та курсової підготовки педагогі-іншомовники вдосконалюють мовну та професійну компетентності у практичній навчальній діяльності з понад 20 габілітованими волинськими тренерами і фасилітаторами програм SWITLO, SDELE, ENCOURSE. Ці лідери вчительських спільнот регулярно проводять професійні зустрічі, тренінги для понад 1500 учителів-іншомовників у методоб'єднаннях своїх територіальних громад на теми використання цифрових технологій та штучного інтелекту, емоційного навчання та резильєнтності у важкі часи, тим самим забезпечуючи максимальну практичність і ефективність таких сучасних форм професійного спілкування.

До прикладу, вчителька Рожищенського ліцею № 4 Інна Грубізна та вчителька англійської мови Видраницького ліцею Забродівської сільської ради Мирослава Назарук після навчання, організованого тренерами Британської ради, запровадили у своїх вчительських методоб'єднаннях пілотування навчальних матеріалів, що гостро потребують учителі англійської мови для роботи з учнями, які зазнали психологічних травм, переселеними з тимчасово окупованих територій, у яких батьки воюють.

Учитель англійської мови, заступник директора луцького ліцею № 1 Світлана Бондарук та вчитель англійської мови луцького ліцею № 18 Ірина Крук вже понад 5 років працюють тренерами освітніх проєктів Британської ради в Україні. Вони відомі в Україні та за кордоном, оскільки неодноразово брали участь у міжнародних форумах у Великій Британії, охоче діляться досвідом і активно навчають українських учителів англійської мови практик сучасної організації онлайн-навчання.

Учителі німецької мови Княгининівського ліцею Волинської обласної ради Наталія Якимчук і Лариса Круковець упродовж трьох років ефективно реалізують CLIL-метод під час інтегрованого навчання, формують лідерські та комунікативні компетентності учнів у рамках проєкту з розвитку критичного мислення задля розбудови демократії «Молодь дебатує».

Учитель англійської мови Піддубцівського ліцею Людмила Лисенко координує участь своїх учнів у міжнародному проєкті «Twinschools», у рамках якого волинські підлітки побували у литовській гімназії міста Шілале у грудні 2024 року.

Рукописи підручників французької мови для 1–8 класів НУШ учителя французької мови луцького ліцею № 18 Ірини Ураєвої перемогли у всеукраїнському конкурсі навчальної літератури для Нової української школи та використовуються в усіх закладах загальної середньої освіти, де вивчається французька мова.

Учителі української мови та літератури Волинського краю гордяться своїми успіхами. Тетяна Парадовська, вчитель луцького ліцею № 22 Луцької міської ради, вчитель-методист, тренер НУШ, неодноразово була відзначена грамотами й подяками Міністерства освіти і науки за підготовку учнів – переможців Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика та Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка.

Авторка мотиваційних зустрічей з учителями-словесниками, ведуча семінарів, вебінарів, марафонів, освітнього фесту «Вчителі майбутнього – 2024. Найбільший освітній фест України», волонтерка, вона створила групи у мережі «Фейсбук»: «Робота – хобі» (<https://www.facebook.com/groups/2669081893353237/>) і «Хочемо. Можемо. Робимо» (<https://www.facebook.com/groups/1994299860640091/>), на сторінках яких ділиться з колегами-словесниками власними напрацюваннями. Стипендіантка міського голови 2024/2025 навчального року.

Іванна Мислива-Бунько, вчитель української мови та літератури Княгининівського ліцею Волинської обласної ради, кандидат філологічних наук, тренер НУШ – учасниця проєкту «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність в освіті», переможниця конкурсів, чії методичні розробки опубліковано в навчально-методичному посібнику «Практична медіаграмотність у НУШ. 5–7 класи», спікер Всеукраїнського «Соняшникового» методичного марафону, Всеукраїнської (не)конференції «Я роблю це так», Всеукраїнської інтернет-конференції «Методологічні та методичні аспекти навчання в освітньому процесі», семінару-тренінгу «Ігрові технології в освітньому процесі», науково-методичного семінару «Українська мовно-літературна освіта: проблеми та перспективи». Викладала обов'язковий курс «Методика навчання української мови в ЗЗСО» (2023, ВНУ) і курс за вибором «Основи учительської майстерності» (2024, ВНУ). Переможниця 25-ї обласної виставки дидактичних і методичних матеріалів «Творчі сходинки педагогів Волині» (друге місце) і 28-ї цієї виставки (перше місце). Підготувала переможців: Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості, присвяченого Шевченківським дням, у номінації «Література» (2021, 2022, 2023); обласного етапу X Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка (2019); обласного заочного конкурсу «Юні літератори Волині» (2023, 2024); обласного конкурсу учнівських проєктів «Добрий день. Ми з Волині!» (2022), обласного науково-пошукового конкурсу «Мій родовід» (2024), Всеукраїнського конкурсу есе учнівської та студентської молоді «Мій Шевченко» (2023, 2024); літературно-мистецького конкурсу «Березневі містерії» (2023); XIX обласного конкурсу юних журналістів імені Івана Корсака (2024); X всеукраїнського літературно-мистецького конкурсу «Шевченкова весна» (2024); XIV Всеукраїнського конкурсу «Я – журналіст» (2024). Підготувала учасницю Всеукраїнської науково-практичної конференції «Видатні українці: Олена Пчілка» (2024). Авторка двох навчальних посібників: «Культура мовлення учнів: від теорії до практики» (Луцьк, 2020), «Учимося писати есе: робочий зошит» (Луцьк, 2023).

Учитель біології Мстишинської гімназії Боратинської сільської ради Ольга Сергійчук пріоритетним напрямком роботи (поряд із вивченням предмету) вважає розвиток екологічної свідомості учнів та вміння бачити прекрасне великого Світу. За роки спільної роботи учні гімназії неодноразово ставали призерами та фіналістами екологічних конкурсів обласного та всеукраїнського рівнів. Її кредо: «Люби і вивчай світ, у якому ти живеш».

У ліцеї імені Олександра Цинкаловського Володимирської міської ради працює Наталія Козік – учитель хімії. Досконало володіє традиційними та інноваційними технологіями й освітніми методиками, активно застосовує онлайн-технології, навчальні комп'ютерні програми, віртуальну лабораторію, елементи інтерактивного навчання та педагогіку довіри. Вміло продукує оригінальні, індивідуальні та унікальні ідеї застосування нестандартних прийомів пізнання хімії. Голова журі XXVII обласної виставки дидактичних і методичних матеріалів «Творчі сходинки педагогів Волині» (2022) та «Учитель року – 2025» у номінації «Хімія». Її учні є переможцями та лауреатами олімпіад, курсів різних рівнів. Зокрема, призерами III етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з хімії у 2023 р. стало шість учнів, з екології – один; у 2024 р. з хімії чотири, з екології – двоє; у 2025 р. з хімії – сім осіб. У 2024 р. учні ліцею здобули срібну медаль у національному етапі Олімпіади Геніїв та третє місце на другому етапі конкурсу захисту наукових робіт у Волинській МАН. У 2020 р. Наталії Козік присвоєно звання «заслужений вчитель України».

Рибка Олена Борисівна працює вчителем географії та економіки у комунальному закладі загальної середньої освіти «Луцький ліцей № 9 Луцької міської ради» та має високий рівень професійної підготовки, досконало володіє методикою навчання предметів, творчо використовує інноваційні технології, новітні форми та методи роботи, що сприяють формуванню в учнів інтересу

до економіки та географії. Працюючи над проблемою «Формування культури мислення засобами дослідницької діяльності на уроках географії», упроваджує оригінальну систему роботи, спрямовану на вироблення в учнів уміння дискутувати, аналізувати й застосовувати механізми прийняття складних рішень.

Педагог має значні та системні результати роботи з розвитку дитячої обдарованості. Її вихованці – переможці: фінальних етапів Всеукраїнського турніру юних географів (I місце – 2017, 2018, 2019); Всеукраїнського турніру юних економістів (III місце – 2017, 2018, 2019); всеукраїнської (I місце – 2017; III місце – 2019), обласної (I місце – 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022; II місце – 2019, 2020, 2021, 2022, 2024) і міської (I місце – 2017, 2018, 2019, 2021, 2022, 2023, 2024; II місце – 2019, 2021; III місце – 2017, 2021) олімпіад із географії; всеукраїнської (I місце – 2019; II місце – 2018; III місце – 2017), обласної (I місце – 2017, 2018, 2019, 2020, 2021; II місце – 2019, 2020, 2021) і міської (I місце – 2017, 2018, 2019, 2020, 2021; II місце – 2018, 2019, 2020, 2021) олімпіад з економіки; всеукраїнського (I місце – 2018, 2020, 2021; II місце – 2017; III місце – 2019), обласного (I місце – 2017, 2018, 2019, 2020, 2021; II місце – 2019, 2020, 2021; III місце – 2018) та міського (I місце – 2018) конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт з економіки; обласного (I місце – 2017, 2019) конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт із географії, Всеукраїнського інтерактивного конкурсу «Новітній інтелект нації». Також її вихованці щороку беруть участь у Всеукраїнському конкурсі «Юний податківець». Загалом за 2019–2024 роки підготувала понад 90 переможців інтелектуальних змагань різних рівнів. П'ятеро її вихованців стали стипендіатами Президента України.

У 2024 році стала співавтором авторської навчальної програми «Основи економіки», що отримала гриф МОН і рекомендована для використання у навчальних закладах.

Нагороди: подяка Міністерства освіти і науки – 2022, 2023; грамота Національної академії наук, Національного центру МАН – 2019; грамота Управління освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації – 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024; подяка Національної академії наук України – 2023; диплом першого ступеня Управління освіти, науки та молоді Волинської облдержадміністрації – 2019; подяка Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти – 2019, 2020, 2021; грамота управління освіти Луцької міської ради – 2019; грамота департаменту освіти Луцької міської ради – 2023; стипендіат міського голови – 2019, 2020, 2021, 2022; переможець конкурсу «Успішний педагог – 2022».

Олена Борисівна активно займається самоосвітньою діяльністю, продукує нові освітянські ідеї. Під час виступів на всеукраїнських, регіональних семінарах, навчаннях, тренінгах охоче ділиться власними методичними знахідками та педагогічними напрацюваннями. Творчо працює як керівник шкільного методичного об'єднання вчителів природничих дисциплін, член журі міських олімпіад із географії та економіки, член журі обласних турнірів юних географів та економістів, керівник міського методичного об'єднання учителів економіки та фінансової грамотності, міського клубу-тренінгу «А я це роблю так». Неодноразовий переможець обласних і міських виставок дидактичних та методичних матеріалів «Творчі сходинок педагогів». Активно застосовує інформаційно-комунікаційні технології у навчальній та методичній діяльності.

Котлярчук Оксана Іванівна, вчитель географії комунального закладу загальної середньої освіти «Луцький лицей № 2 Луцької міської ради», виборола I місце у першому турі всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2024» (номінація «Географія»), фіналіст всеукраїнського конкурсу. Співавтор методичних посібників: «Загальна географія. 6 клас. Зошит для практичних робіт» (гриф МОН), «Україна і світове господарство. 9 клас. Зошит для практичних робіт» (гриф МОН); «Географія. Регіони та країни. 10 клас. Зошит для практичних робіт» (гриф МОН), «Географічний простір Землі. 11 клас. Зошит для практичних робіт» (гриф МОН), «Географія. 6 клас. Зошит-посібник» (гриф МОН), «Географія. 7 клас. Зошит-практикум» (гриф МОН). Керівник партнер-клубу «Шлях до успіху» (для вчителів природничих наук м. Луцька). Член журі II–III етапів Всеукраїнської олімпіади з географії, у 2025 році була членом журі IV етапу Всеукраїнської олімпіади з географії. Тренер НУШ. Коуч науково-педагогічного проєкту «Інтелект України».

Горбач Алла Євгенівна, вчитель географії Нововолинського лицейу № 1 Нововолинської міської ради Волинської області, завжди дотримується думки, що наполегливість, жага до здобуття знань,

а отже, і до перемог – це те, що має запалити вчитель із перших уроків. Якщо предмет викликає цікавість, захоплення та бажання поглиблювати знання, то дітям під силу здобувати найвищі нагороди. Працюючи четвертий десяток літ у школі, ніколи не була прихильником думки, що головне не перемога, а участь. Навпаки, пріоритетним вважає мотивуюче, результативне навчання. Навіть найменші перемоги здатні надихати до неймовірних досягнень. Тому серед її вихованців чимало переможців Всеукраїнських олімпіад, турнірів, конкурсів. Зокрема, за останні 5 років учні здобули 48 перемог на учнівських олімпіадах з географії: 2 етап – 29, 3 етап – 13, 4 етап – 4. Двоє учнів здобули перемогу (I місце) на фінальному етапі Всеукраїнської учнівської інтернет-олімпіади, одна учениця здобула II місце.

Коренга Вікторія в 2023 році представляла Україну на Міжнародній олімпіаді з наук про Землю (IESO), здобула срібну особисту медаль та разом із командою виграли бронзову медаль. До слова, вона ще й президентська стипендіатка. Бишук Владислав, абсолютний переможець 4 етапу Всеукраїнської олімпіади з географії 2024 року, теж отримав президентську стипендію. Перемоги на олімпіадах допомогли двом учням стати фіналістами відбору UGS і виграти грант на повне фінансування навчання в найкращих приватних школах США. Коренга Вікторія навчається в *Taft School* (штат Коннектикут), а Яницька Юліана в *Iolani School* (Гонолулу).

У 2023 році Алла Євгенівна Горбач отримала почесне звання «народний вчитель України».

Ставецька Людмила Анатоліївна працює вчителем географії у Волинському науковому ліцеї Волинської обласної ради з 1996 року. Педагог із високим рівнем професіоналізму та почуттям обов'язку. Творчо поєднує на уроках сучасні інноваційні освітні технології з уже випробуваними життєвим досвідом формами і методами роботи.

Значну увагу педагог приділяє роботі з обдарованими дітьми. З 2020 по 2024 рік переможцями III (обласного) етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з географії стали 25 ліцеїстів (I місце – 10 учнів, II – вісім, III – сім). Троє учнів є переможцями IV етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з географії (I, II, III місця). Команда юних географів щороку виборювала призове місце в обласних турнірах юних географів (III місце – 2019 р., I – 2020 р., II – 2021, 2022 рр.), сім ліцеїстів здобули перемогу в індивідуальному рейтингу (I місце – двоє учнів, II – троє, III – двоє). Один брав участь у Всеукраїнському турнірі юних географів (II місце). Щороку її вихованці є учасниками I–III етапів конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт МАН. У II (обласному) етапі конкурсу перемогли 16 учнів (I місце – четверо, II – семеро, III – п'ятеро). Один учень – переможець III етапу. З 2022 по 2024 рік на Всеукраїнській учнівській інтернет-олімпіаді з географії для учнів 9–11 класів перемогу здобули 11 (I місце – двоє, II – семеро, III – двоє). Ліцеїсти були лауреатами Всеукраїнського інтернет-турніру із природничих дисциплін «Відкрита природнича демонстрація» у 2021 та 2023 роках.

Випускники учителя – конкурентоспроможні вступники до вищих навчальних закладів. Серед рейтингу закладів загальної середньої освіти України за підсумками ЗНО з географії учні ліцею зайняли у 2018/2019 н. р. 4 місце, 2019/2020 н. р. – 10-те, 2020/2021 – друге, серед них один учень склав ЗНО на 200 балів.

Своїм досвідом Людмила Анатоліївна ділиться на шпальтах науково-методичного журналу «Педагогічний пошук» (публікація «Спільна праця педагогів й учнів – запорука успіху». № 3, 2020 р.).

Учитель нагороджена почесними грамотами Управління освіти і науки Волинської облдержадміністрації, заохочувальною відзнакою Міністерства освіти і науки України – нагрудним знаком «Відмінник освіти».

Світлана Літковець працює вчителем хімії у Нововолинському науковому ліцеї-інтернаті Волинської обласної ради. У 2017 році їй було присвоєно звання «заслужений вчитель України». Творчо використовує методи організації освітнього процесу в профільних хіміко-біологічних класах, володіє технологіями педагогічної діяльності з урахуванням особливостей навчального матеріалу і здібностей учнів. На уроках створює умови для самовизначення і саморозвитку особистості, виховує дбайливе ставлення до природи, розвиває екологічну культуру. Вона член журі III етапу Всеукраїнських олімпіад, голова журі конкурсу «Учитель року» в номінації «Хімія». Значну увагу приділяє роботі з обдарованими учнями. Її вихованці – призери третього, четвертого

етапів Всеукраїнської учнівської олімпіади з хімії, обласного турніру юних хіміків та Всеукраїнського конкурсу-захисту наукових робіт.

Кравчук Алла Петрівна, вчитель біології ліцею с. Вербка Дубівської ОТГ Ковельського району, активно використовує міжнародні освітні ресурси «BioInteractive», «Learn.Genetics», «Nobel Prize Educational games» на уроках і в позаурочній роботі, працює в напрямку STEM-освіти. Учні створюють реальні і віртуальні моделі біологічних об'єктів, моделюють біотехнологічні процеси, успішні на олімпіадах з біології, інтернет-олімпіаді, беруть участь у фінальній Всеукраїнського нейроконкурсу.

Котюк Оксана Миколаївна – учитель біології Луцького ліцею № 21 імені Михайла Кравчука. Багато років її учні виборюють перемоги на обласних та Всеукраїнських олімпіадах з біології, інтернет-олімпіаді, обласних і Всеукраїнських турнірах юних біологів. У 2024 році команда під керівництвом О. Котюк перемогла на перших Всеукраїнських дебатах «Довкілля та суспільство». Оксана Миколаївна активно впроваджує сучасні методи навчання, використовує міжнародні освітні ресурси.

Як бачимо, описані вище приклади успішного впровадження та реалізації інноваційних технологій у післядипломній освіті є дієвим інструментом для формування індивідуальних освітніх траєкторій педагогів, сприяють їх саморозвитку та зростанню професійної майстерності, покращенню результатів професійної діяльності, якості освіти загалом, що продемонстровано на прикладах конкретних освітян.

Методологічні підходи

Методичні стратегії розробки індивідуальних освітніх траєкторій

Реформування системи освіти в Україні вимагає постійного оновлення нормативно-правових документів. Закон України «Про освіту» визначив нові підходи до неперервного професійного розвитку вчителя. Відповідно до статті 59 Закону: «Професійний розвиток педагогічних працівників передбачає постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання. Підвищення кваліфікації може здійснюватися за різними видами (навчання за освітньою програмою, стажування, участь у сертифікаційних програмах, тренінгах, семінарах, семінарах-практикумах, семінарах-нарадах, семінарах-тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо) та у різних формах (інституційна, дуальна, на робочому місці (на виробництві) тощо). Вид, форму та суб'єкта підвищення кваліфікації обирає вчитель».

Розвиток професійних компетентностей (знання навчального предмету, фахових методик, технологій) є одним з основних напрямів підвищення кваліфікації.

Значним досягненням у галузі освіти є затверджений 29 серпня 2024 року Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти».

Як можна використати професійний стандарт для свого професійного розвитку, для підвищення кваліфікації, для планування індивідуальної траєкторії розвитку і розуміння побудови професійної кар'єри на основі рефлексії своєї педагогічної діяльності? Професійний стандарт визначає вектори фахового становлення і зростання вчителя, допомагає йому системно та комплексно організувати освітній процес у ЗЗСО.

У цьому нормативному документі зазначено, що «мета професійної діяльності вчителя полягає в організації та вихованні учнів під час здобуття ними повної загальної освіти шляхом формування у них ключових компетентностей і світогляду на основі загальнолюдських і національних цінностей, а також розвитку інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, необхідних для успішної самореалізації та продовження навчання» (Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти», 2024, с. 45). Чітко виокремлено трудові функції вчителя ЗЗСО та обґрунтовано професійні компетентності, що входять до них, які повинні бути притаманні вчителю. Професійний стандарт покликаний стати орієнтиром при підготовці та виборі тих курсів

підвищення кваліфікації, які відповідають справжнім потребам педагогів, і стануть новими можливостями для професійного розвитку вчителя Нової української школи.

Основу діяльності вчителя становить його методична діяльність – з організації освітнього процесу, спрямована на повноцінно результативне освоєння учнями відповідного навчального предмету чи інтегрованого курсу. Оволодіння вчителем методичною діяльністю відбувається як у рамках методичної підготовки в закладі освіти та установах додаткової професійної освіти, так і в процесі самоосвіти. Для реалізації ідеї гуманізації в освіті рівень методичної діяльності вчителя повинен бути таким, щоб він міг допомогти учням стати активними діячами в осягненні знань і в самовдосконаленні навчальної діяльності. Отже, високі вимоги до рівня методичної роботи вчителів автоматично висувають високі вимоги до організації методичної підготовки у закладі освіти, у системі підвищення кваліфікації та перепідготовки вчителів і до процесу самоосвіти.

Реалізація нової опції вчителя – академічної свободи – потребує від нього долання широкого кола методичних проблем, серед яких – усвідомлений вибір модельних та відповідних навчальних програм, створення на їх основі власних програмно-методичних продуктів, оволодіння новими підходами до оцінювання навчальних досягнень і до мотивації пізнавальної активності учнів тощо.

Проблема розвитку предметно-методичної компетентності вчителя під час реформування освітньої системи зосереджує нові завдання перед науковцями, методичними працівниками всіх рівнів і профілів, учителями-практиками.

Для науково-педагогічних працівників усіх освітніх галузей невідкладними на сьогодні постали питання щодо визначення змісту поняття «предметно-методична компетентність учителя», аналізу складників його предметно-методичної обізнаності, обґрунтування значущості предметно-методичної компетентності вчителя для забезпечення результативності навчання учнів.

Зміст предметно-методичної компетентності вчителя розкрито у Професійному стандарті в межах трудової функції «Навчання предметів (інтегрованих курсів)» через перелік низки здатностей. Ці здатності є складниками предметно-методичної компетентності вчителя. Вважаємо, що саме вони й визначають модель предметно-методичної компетентності вчителя Нової української школи (див. табл. 2).

Таблиця 2

Складники моделі предметно-методичної компетентності
(Укладено на основі професійного стандарту)

<i>Здатність моделювати зміст освіти відповідно до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти, визначених державними стандартами освіти</i>	<i>A2.1</i>
<i>Здатність формувати і розвивати в здобувачів освіти ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентностей, визначені державними стандартами освіти</i>	<i>A2.2</i>
<i>Здатність здійснювати інтегроване навчання здобувачів освіти</i>	<i>A2.3</i>
<i>Здатність добирати і використовувати сучасні ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти</i>	<i>A2.4</i>
<i>Здатність формувати ціннісні ставлення здобувачів освіти</i>	<i>A2.5</i>

Конкретні вимоги до знань, умінь та навичок, комунікації, відповідальності та автономії подано в табл. 3–7.

Таблиця 3

A2.1. Здатність моделювати зміст освіти відповідно до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти, визначених державними стандартами освіти

Знання	Уміння та навички	Комунікація	Відповідальність і автономія
A2.1.31. Вимоги до результатів навчання за державними стандартами освіти	A 2.1.У 1. Визначати зміст навчальних предметів (інтегрованих курсів) і послідовність його опрацювання	A2.1.К1. Використовувати навички ефективної комунікації для досягнення навчальних цілей в освітньому процесі	A 2.1.В1. Добирати різні методи й прийоми для навчання здобувачів освіти і способи представлення ними досягнутих результатів

A2.1.32. Зміст освітньої галузі / навчального предмету (інтегрованого курсу)	A 2.1.У2. Адаптувати зміст навчальних предметів (інтегрованих курсів) до потреб здобувачів освіти	A2.1.К2. Використовувати актуальну термінологію і поняттєвий апарат освітньої галузі	A2.1.В2. Відповідати за зміст предмету (інтегрованого курсу) та його відповідність вимогам до обов'язкових результатів навчання
A2.1.33. Методи й технології моделювання змісту навчання	A2.1.У3. Моделювати зміст предметів (інтегрованих курсів)	A2.1.К3. Використовувати різні комунікативні практики для пояснення навчального матеріалу й організувати комунікацію між здобувачами освіти з навчальною метою	

Таблиця 4

A2.2. Здатність формувати і розвивати в здобувачів освіти ключові компетентності й наскрізні вміння, визначені державними стандартами освіти

Знання	Уміння та навички	Комунікація	Відповідальність і автономія
A2.2.31. Ключові компетентності здобувачів освіти й наскрізні вміння, визначені державними стандартами освіти	A2.2.У1. Створювати умови для формування і розвитку в здобувачів освіти ключових компетентностей, наскрізних умінь	A2.1.К3. Використовувати різні комунікативні практики для пояснення навчального матеріалу й організувати комунікацію між здобувачами освіти з навчальною метою	A2.2.В 1. Використовувати методи і прийоми, які дають можливість здобувачам освіти реалізувати здобуті вміння на практиці як в освітньому процесі, так і житті загалом
A2.2.32. Вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти і рівнів сформованості їхніх компетентностей (відповідно до освітньої галузі)		A2.2.К1. Володіти комунікативними методами і прийомами для забезпечення досягнення здобувачами освіти обов'язкових результатів навчання	A2.2.В2. Формувати в здобувачів освіти здатності використовувати досягнуті обов'язкові результати навчання на практиці

Таблиця 5

A2.3. Здатність здійснювати інтегроване навчання здобувачів освіти

Знання	Уміння та навички	Комунікація	Відповідальність і автономія
A2.3.31. Види інтеграції в навчанні, підходи до інтегрованого навчання здобувачів освіти	A2.3.У1. Застосовувати міжпредметні зв'язки й інтеграцію змісту різних освітніх галузей, навчальних предметів (інтегрованих курсів) A2.3.У2. Формувати в здобувачів освіти розуміння природних зв'язків різних процесів, уміння вирішувати практичні завдання, що вимагають синтезу знань з різних освітніх галузей; розвивати в здобувачів освіти системне мислення	A2.3.К1. Використовувати термінологічний апарат і поняттєву базу різних освітніх галузей для реалізації інтегрованого навчання A2.3.К2. Використовувати навички усного й писемного мовлення для формування в здобувачів освіти розуміння природних зв'язків між процесами і явищами, розвивати відповідні вміння	A2.3.В 1. Застосовувати інтегроване навчання для досягнення обов'язкових результатів навчання

A2.4. Здатність добирати і використовувати сучасні й ефективні методики і технології навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти

Знання	Уміння та навички	Комунікація	Відповідальність і автономія
A2.4.31. Форми, методи й засоби навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти різних вікових груп засобами освітньої галузі (навчального предмету / інтегрованого курсу)	A2.4.U1. Добирати доцільні форми, методи й засоби навчання	A2.4.K1. Використовувати навички педагогічної риторики для реалізації різних видів навчальної діяльності	A 2.4.B1. Обирати ефективні форми, методи й засоби навчання залежно від навчальних цілей
A2.4.32. Технології навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти засобами освітньої галузі (навчального предмету / інтегрованого курсу)	A2.4.U2. Застосувати інноваційні технології навчання освітньої галузі (навчальних предметів / інтегрованих курсів)	A2.4.K2. Використовувати технології навчання, спрямовані на розвиток комунікативних навичок здобувачів освіти	A2.4.B2. Розробляти вправи й завдання для навчального предмету (інтегрованого курсу), взаємодіючи з іншими учасниками освітнього процесу
A2.4.33. Зміст і особливості технологій і методик особистісно зорієнтованого, компетентісного й інтегрованого навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти	A2.4.U3. Упроваджувати технології та методики особистісно зорієнтованого, компетентісного й інтегрованого навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти	A2.4.K3. Розвивати здатність спілкуватися рідною та іноземними мовами під час вивчення навчального предмету (інтегрованого курсу)	A2.4.B3. Розробляти освітні матеріали з урахуванням інтересів і здібностей здобувачів освіти
A2.4.34. Способи організації дослідницької діяльності здобувачів в освітньому процесі	A2.4.U4. Організувати навчання предметів (інтегрованих курсів) через дослідницьку діяльність A2.4.U5. Добирати доцільні форми, методи, прийоми й засоби для здійснення дослідницької діяльності здобувачами і способи представлення ними досягнутих результатів		

Таблиця 7

A2.5. Здатність формувати ціннісні ставлення в здобувачів освіти

Знання	Уміння та навички	Комунікація	Відповідальність і автономія
A2.5.31. Підходи до формування ціннісних ставлень здобувачів освіти	A 2.5.U1. Формувати ціннісні ставлення в здобувачів освіти у процесі їхнього навчання, виховання й розвитку	A 2.5.K1. Використовувати комунікацію як інструмент формування у здобувачів освіти ціннісних ставлень	A 2.5.B1. Обирати форми організації освітнього процесу, ефективні для формування особистості

Визначення конкретних вимог до знань, умінь, навичок, комунікації, відповідальності та автономії є ключовим етапом у формуванні професійної компетентності педагога. Знання слугують фундаментом, на якому будується здатність до аналізу, критичного мислення та застосування інформації на практиці.

Психологічні стратегії розробки індивідуальних освітніх траєкторій

Розробка індивідуальної освітньої траєкторії (ІОТ) педагогічними працівниками забезпечує врахування індивідуальних потреб, здібностей, інтересів, а головне – рівня професіоналізму кожного освітянина, що дозволяє максимально розкрити його потенціал. Психологічні стратегії

розробки ІОТ забезпечують свідоме конструювання педагогом власного професійного розвитку відповідно до сучасних вимог професії та його системи цінностей, смислів, цілей, із можливістю наступної реалізації відповідно до планів та задумів. Вони передбачають здатність особистості долати зовнішні та внутрішні протиріччя й перешкоди і, за необхідності, створювати особливі смисли, умови, засоби втілення бажаного. Це найбільш актуально в часи нестабільності, в умовах невизначеності. Зазначимо, що ядром стратегії розробки ІОТ виступають цінності, смисли, переконання – ціннісно-смилова структура професійної діяльності педагога. Іншими периферичними складниками структури є: мрії, цілі, плани як засоби конструювання майбутнього; готовність особи до подолання перешкод; здатність та способи вирішення професійних протиріч; рівень відповідальності педагогів за власний професійний розвиток; уявлення про майбутнє, згідно з яким будується професійна перспектива; усвідомлені критерії оцінки задоволеності професією. Враховуючи, що сучасний педагог Нової української школи має мати такі базові компетентності: професійно-педагогічна, соціально-громадянська, загальнокультурна, мовно-комунікативна, психолого-фасилітативна, підприємницька, інформаційно-цифрова, для психологічного забезпечення ефективної розробки ІОТ педагогами у ВІППО нами здійснюється:

1. Стратегія формування психологічної готовності вчителя НУШ до творчої професійно-педагогічної діяльності на основі діагностики та рефлексії:

- ціннісно-мотиваційний, креативно-когнітивний, морально-комунікативний, та емоційно-вольовий (поведінковий) компоненти;

- розуміння сутності та конструктивне виконання функцій вихователя, тьютора, коуч-фасилітатора, модератора;

- виявлення сильних сторін та обмежень педагога на шляху до професійного зростання;

- аналіз сформованості ціннісно-мотиваційного компонента за критеріями: духовно-соціальна спрямованість; педагогічна потреба; мотиваційно-творча активність; інтерес до організації групової роботи;

- рівень сформованості креативно-когнітивного компонента за критеріями: педагогічно-виховна компетентність; педагогічно-когнітивні здібності; креативність; конструктивна ініціатива;

- аналіз сформованості психолого-педагогічних компетентностей як психологічної основи розвитку морально-комунікативного компонента за критеріями: ставлення до учнів; культура педагогічного спілкування; гармонійність соціальних стосунків;

- критерії сформованості психолого-педагогічних навичок розвитку емоційно-вольового компонента (гармонійність поведінки; емоційний інтелект; педагогічне самовладання; здатність до режисури освітнього процесу; ефективність рефлексивного керівництва).

2. Стратегії мотиваційної підтримки педагогів:

- формування внутрішньої мотивації через постановку особистісно значущих цілей педагогом та ефективне використання стимулювання діяльності педагогічних працівників;

- використання системи технік позитивного підкріплення для мотивації педагогів до творчої діяльності, участі в конкурсах професійної майстерності;

- розвиток рефлексії для мотиваційної сфери педагогами: на успіх чи на уникнення невдачі, усвідомлених і неусвідомлених мотивів тощо професійної діяльності.

3. Індивідуалізація професійного потенціалу педагога на основі вільного вибору закладу освіти, установи, організації, іншого суб'єкта освітньої діяльності, видів, форм, темпу здобуття професійної освіти:

- аналіз існуючого нормативного забезпечення щодо підвищення кваліфікації та атестації педагогічних працівників;

- алгоритм прийняття рішення щодо вибору закладу підвищення кваліфікації за критеріями ефективності професійного розвитку на основі самооцінювання, визначених професійних завдань, визначення компетентностей, необхідних для вирішення поставлених завдань, формулювання очікуваних результатів;

- добір форм і методів навчання, що відповідає особливостям та очікуванням педагогів;

- використання адаптивних освітніх платформ, які підлаштовуються під темп та рівень засвоєння матеріалу.

4. Стратегії розвитку емоційного інтелекту педагогів:
 - навчання розуміння власних емоцій та емоцій інших людей, управління ними та стресом в освітньому процесі;
 - використання технік емоційної регуляції (наприклад, медитації, самомасаж або дихальні вправи);
 - створення безпечного та емоційно комфортного освітнього середовища.
5. Стратегії підтримки автономії:
 - навчання навичок самоорганізації, управління часом та постановки цілей;
 - заохочення до самостійного прийняття рішень щодо вибору навчальних ресурсів.
6. Стратегії психологічного супроводу:
 - регулярні консультації з психологом для аналізу труднощів у навчанні;
 - корекція ІОТ на основі змін у психоемоційному стані чи життєвих ситуаціях;
 - залучення батьків (для дітей) або наставників для створення підтримувального середовища.
7. Розвиток метакогнітивних навичок:
 - навчання планування, моніторингу та оцінки власного професійного зростання;
 - використання технік рефлексії для аналізу причин успіхів і помилок;
 - розвиток уміння отримати знання в нових ситуаціях.
8. Гнучкість і адаптивність:
 - регулярне оновлення навчальної програми відповідно до змін у цілях чи умовах;
 - готовність змінювати методи або ресурси для потреби;
 - постійний аналіз прогресу та внесення корективів для досягнення оптимального результату.

Ці стратегії спрямовано на створення максимально сприятливих умов для особистісного і професійного розвитку, що відповідають індивідуальним особливостям і потребам. Важливим аспектом є інтеграція цих методів у систему післядипломної освіти, що дозволяє створити ефективний механізм підтримки педагогів у процесі їх професійної діяльності.

Управлінські стратегії розробки індивідуальних освітніх траєкторій

Стратегії для керівників закладів освіти щодо розробки планів індивідуального розвитку педагогів є ключовим інструментом для забезпечення професійного зростання та підвищення якості освітнього процесу у закладі. Щоб цей процес був ефективним, керівникам закладів освіти варто застосувати такі стратегії:

1. Аналіз потреб педагогів
 - Анкетування. Розробіть анкети для отримання освітніх потреб, наприклад: «Які курси чи тренінги ви бажаєте пройти?»
 - Інтерв'ю. Введіть індивідуальні бесіди, зосередившись на професійних амбіціях: «Що вам потрібно для ефективнішого викладання?»
 - Самооцінювання. Надішліть учителям простий опитувальник з оцінкою їхніх компетенцій за шкалою від 1 до 5 у таких сферах, як цифрові навички, методики викладання чи спілкування з учнями.
2. Формування чітких цілей
 - Разом із педагогами встановлюйте конкретні, вимірювані, досяжні, релевантні та обмежені у часі (SMART) цілі.
 - Зверніть увагу на індивідуальні особливості (наприклад, підвищення кваліфікації, розвиток цифрової грамотності чи опанування нових методик навчання).
 - Розділіть цілі на короткострокові (3–6 місяців) і довгострокові (1–2 роки).
Короткострокова: пройти курс із цифрових технологій.
Довгострокова: розробити навчальний проєкт на базі STEM.
 - Формулюйте цілі чітко. Наприклад, замість «удосконалити викладання» вкажіть: «Вивчити три нових інтерактивних методи навчання та інтегрувати їх у свої уроки».
3. Індивідуалізація підходів

– Розклад занять. Дайте педагогам можливість вибрати час тренінгів або навчання (онлайн / офлайн).

– Гнучкість. Якщо педагог активно працює з дітьми з ООП, до його плану розвитку можна включати курси з інклюзії та психології.

– Варіативність. Забезпечте різні формати навчання: семінари, воркшопи, вебінари, онлайн-курси чи участь у конференціях.

4. Підтримка менторства

– Створіть умови для наставництва: досвідчені вчителі можуть поділитися знаннями з молодими колегами.

– Менторські програми мають сприяти не лише передачі знань, а й створеній атмосфері довіри та співпраці.

– Призначте наставників для молодих учителів. Наприклад, досвідчений педагог проводить щотижневі зустрічі для підтримки молодшого колеги.

– Створіть групи обміну знаннями – команди, де педагоги з вищими компетенціями (технології, методика викладання, робота з дітьми) поділяють досвідом.

– Упровадьте програму взаємних відвідувань уроків із подальшими обговореннями.

5. Сприяння колективному розвитку

– Організуйте регулярні професійні зустрічі, обмін досвідом, спільне планування уроків та обговорення нових методик.

– Залучайте педагогів до міжшкільних проєктів, які можуть вийти за рамки одного закладу освіти.

– Професійні зустрічі. Раз на місяць організуйте педагогічні наради з обговорення нових методик (наприклад, використання онлайн-платформи).

– Обмін досвідом. Проведіть «Дні відкритих дверей», де педагоги діляться успішними кейсами (проєктами, інтерактивними завданнями).

– Командні проєкти. Організуйте розробку спільних навчальних проєктів, як-от шкільні фестивалі чи інтегровані уроки.

6. Моніторинг і корекція

– Регулярно оцінюйте прогрес у виконанні ПРП, обговорюйте досягнення та коригуйте план у разі необхідності.

– Використовуйте індивідуальні бесіди для зворотного зв'язку, аби педагог відчував підтримку.

– Проміжна оцінка. Раз на квартал аналізуйте досягнення за планом. Наприклад: якщо педагог проводить курс із цифрових інструментів, перевірте, як він застосовує їх на уроках.

– Форма оцінки. Використовуйте контрольні листи чи таблиці, щоб зафіксувати досягнуті цілі.

– Корекція. Якщо певна мета виявилася недосяжною через зміни в ній, адаптуйте її. Наприклад, замість офлайн-курсу запропонуйте вебінар.

7. Мотивація та визнання

– Заохочуйте педагогів до розвитку через моральну підтримку, публічне визнання їхніх досягнень та матеріальне стимулювання (за можливості).

– Упровадьте систему нагород за активну участь у заходах з підвищення кваліфікації.

– Матеріальна мотивація. Забезпечте премії або компенсацію за участь у програмах підвищення кваліфікації.

– Публічне визнання. Відзначайте успіхи педагогів на загальношкільних заходах, таких як педради чи свята. Наприклад: «Ми пишемося тим, що наш учитель отримав сертифікат *Google Educator*».

– Символічні нагороди. Даруйте сертифікати чи грамоти за активну участь у тренінгах, освітніх програмах.

8. Інноваційний підхід

– Використовуйте цифрові платформи для створення інтерактивних навчальних середовищ і можливостей для самостійного навчання.

– Заохочуйте участь у вебінарах, конференціях та міжнародних програмах обміну досвідом.

- Технології. Надішліть учителям списки рекомендованих платформ для навчання (*Coursera, Prometheus, EdEra*).
 - Експерименти. Заохочуйте впроваджувати нові формати уроків, як-от *flipped classroom* (перевернутий клас).
 - Співпраця з експертами. Запрошуйте фахівців для проведення майстеркласів або лекцій із сучасних тем, наприклад, STEM чи медіаграмотності.
9. Співпраця з батьками й учнями
- Залучайте батьків та учнів до оцінювання якості викладання, щоб отримати додатковий зворотний зв'язок.
 - Використовуйте ці дані для корекції та вдосконалення планів розвитку педагогів.
 - Опитування. Організуйте онлайн- або паперові опитування серед батьків і учнів щодо якості уроків. Наприклад, запитайте: «Який формат викладання вам найбільше подобається?»
 - Залучення до планування. Дозвольте батькам і учням пропонувати теми для шкільних проєктів чи позакласних занять.
 - Інформаційні зустрічі. Роз'яснюйте батькам важливість підвищення кваліфікації вчителів і як це впливає на якість освіти.
- Цей підхід гарантує, що кожен педагог відчуває себе цінним і підтриманим, а загальна якість освіти в закладі висока.
- План індивідуального розвитку педагогів є інструментом, який допоможе реалізувати потенціал кожного члена колективу. Збалансована підтримка та індивідуальний підхід сприяє покращенню якості навчального процесу та створенню позитивного освітнього середовища.

Практичні рекомендації

Кроки для впровадження індивідуальної освітньої траєкторії педагога з урахуванням психологічних аспектів

Крок 1 «Діагностика» – включає вибір з існуючих альтернатив розв'язання проблеми найбільш прийнятних варіантів. Вихідним матеріалом для моделювання індивідуальної траєкторії розвитку є модель компетенцій як орієнтир, з одного боку, і поведінкові індикатори компетенцій, що дозволяють визначити рівень їх розвитку, з іншого. На основі усвідомлення діагностичних даних педагог пізнає індивідуальні особливості професійної компетентності та специфіку її прояву у різних освітніх умовах. За успішної реалізації першого кроку відбувається усвідомлення педагогом себе як неповторної унікальної індивідуальності; формується стала мотивація на освоєння умінь самоосвіти. Дослідження особливостей розвитку професійної компетентності педагогів включає такі етапи як: дослідження компонентів професійної компетентності педагога з урахуванням умов освітнього середовища, вивчення компонентів професійної компетентності педагога залежно від стажу педагогічної діяльності.

Крок 2 «Мотивація», на якому здійснюється аналіз особистісних мотивів, професійних інтересів, запитів, дефіцитів і перспектив професійного розвитку педагогів. Прагнення бути професіоналом, прагнення свободи вибору, орієнтація на роботу з людьми, орієнтація на інтеграцію зусиль інших, прагнення створювати нове, готовність долати перешкоди та брати відповідальність за результат, мотивація до досягнення успіху, готовність до ризику. Педагог, орієнтований на успіх, віддає перевагу середньому рівню ризику. Той педагог, який боїться невдач, воліє малий або, навпаки, великий рівень ризику. Проте чим вища мотивація до успіху або досягненню мети, тим нижча готовність до ризику. При цьому мотивація до успіху впливає і на надію на успіх: за сильної мотивації до успіху надії на нього зазвичай скромніші, ніж за слабкої. Педагог, мотивований на успіх і який має великі надії на нього, уникає високого ризику. Той, який сильно мотивований на успіх та має високу готовність до ризику, рідше потрапляє у нещасні випадки, ніж той, який має високу готовність до ризику, але високу мотивацію до уникнення невдач (захист). І навпаки, коли

в педагога є висока мотивація до уникнення невдач, це перешкоджає мотиву успіху – досягненню мети.

Крок 3 «Проектування індивідуальної траєкторії розвитку» – проектування маршруту професійної діяльності, спрямованої на розв'язання виниклої проблеми: визначення змісту індивідуальної траєкторії (корекційний, освітній компоненти); планування форм реалізації розділів індивідуальної траєкторії; проектування освітнього середовища, в якому буде проходити робота; залучення кола фахівців, які готові допомогти; складання індивідуальної траєкторії відповідно до технологічної карти організації освітнього процесу. При реалізації цього кроку відбувається співвідношення індивідуальних можливостей із прагненням до самоосвіти, завдяки включенню педагогів у різні види індивідуально орієнтованої практики. Мета – співвідношення індивідуальних можливостей педагогів зі своїми прагненнями до саморозвитку. Відбувається самооцінка педагогом індивідуальних особливостей професійної компетентності на основі послідовного використання індивідуальних засобів оцінки своїх якостей, постановки цілей діяльності, формування шляхів свого подальшого професійного розвитку.

Одним із аспектів самоосвіти педагога є планування власної кар'єри. Критеріями успішної кар'єри виступають задоволеність життєвою ситуацією (суб'єктивний критерій) та соціальний успіх (об'єктивний критерій). Тобто об'єктивним критерієм виступає зовнішня сторона кар'єри – послідовність займаних педагогом професійних позицій, а суб'єктивним внутрішня – те, як педагог сприймає власну кар'єру, який спосіб його професійного життя. Суб'єктивна сторона є значущою в розвитку професійної компетентності.

Крок 4 «Реалізація» – період послідовного самостійного здійснення індивідуального освітньої траєкторії шляхом використання найбільш адекватних методів і прийомів, виходячи з професійних і особистих якостей, виконання індивідуальних завдань з використанням різних технологій та ресурсів. Тут педагог або самостверджується у виборі способів саморозвитку професійної компетентності, або розуміє, що обраний варіант необхідно модифікувати; визначає можливості розвитку та зростання у професійній сфері.

Мета – розробка педагогом моделі індивідуальної траєкторії розвитку, рефлексія змін. На підставі результатів індивідуальної та групової роботи педагог формує оптимальну для нього модель індивідуальної траєкторії розвитку, формулює прогноз щодо напрямів та перспектив власної самоосвіти, професійного самовдосконалення, майбутніх фахових та життєвих планів. Кроки з реалізації здійснюються трьома шляхами: саморозвиток (самоосвіта); система професійної підтримки (поза освітньою організацією); методичний супровід (усередині освітньої організації). Самоосвіта педагога виділяє чотири стадії професійного зростання: «виживання» (педагог, що адаптується); «активного засвоєння методики предмету, що викладається» (педагог атестований); «зрілість» (педагог-майстер); «переосмислення досвіду, бажання самостійного педагогічного дослідження» (педагог-новатор).

Крок 5, контроль-оцінний, включає діагностику результативності побудованої індивідуальної траєкторії розвитку. Особистісно-професійний профіль педагога являє собою сукупність базових і спеціальних професійних компетенцій, які перебувають на певному рівні розвитку, представляючи, таким чином, абрис ступеня реалізації встановленої моделі індивідуальної траєкторії розвитку. Контроль та оцінка виконання завдань та ступінь реалізації індивідуальної освітньої траєкторії здійснюється як педагогом, так і іншими працівниками, що сприяє розвитку самоконтролю та адекватного сприйняття особистих досягнень. У процесі аналізу виконаної роботи виявляються типові помилки, аналізуються причини невдач та успіхів. Досягнення з самоосвіти педагог оформлює у вигляді звітів чи портфоліо.

Крок 6 «Корекція» – виявлення проблем, корекція педагогом подальшої діяльності із формування індивідуальної траєкторії розвитку.

Крок 7 «Рефлексія» (аналіз і осмислення якісних змін, самооцінка рівня професійного розвитку, внесення необхідних змін, доповнень і визначення цілей подальшого професійного розвитку). Педагогічна рефлексія є необхідним атрибутом педагога-професіонала (під рефлексією розуміється діяльність людини, спрямована на осмислення власних дій, внутрішніх почуттів, станів, переживань, аналіз цієї діяльності та формулювання висновків). При аналізі педагогічної роботи

виникає необхідність здобуття теоретичних знань, оволодіння діагностикою, самодіагностикою, набуття практичних умінь аналізу педагогічного досвіду. Також має значення набуття педагогом рефлексивних умінь (професіографічний підхід), а також адекватних їм професійних утворень: педагогічне мислення та педагогічна ерудиція; педагогічне передбачення, висновок, уява, інтуїція, прогнозування; педагогічна рефлексія. Індивідуальна траєкторія розвитку педагога заснована на рівні, особливостях та самооцінці його професійного розвитку. Супроводжують ці процеси ресурси підтримки та вдосконалення профрозвитку.

Приклади програм і курсів, що враховують психологічну підтримку

Науково-педагогічними працівниками кафедри педагогіки та психології ВІППО впродовж п'яти років розроблялися освітні програми тематичних курсів, семінар-тренінгів, тренінгів, спецкурсів, що враховують психологічну підтримку педагогів (рис. 2). Кожна з програм включає ряд вищеназваних технологій, які сприяли не тільки успішній ІОТ, але й психологічному благополуччю педагогів. Проте особливу увагу питанню психологічної підтримки викладачі кафедри приділяли в період адаптації педагогів до Нової української школи, пандемії та початку повномасштабного вторгнення рф в Україну.

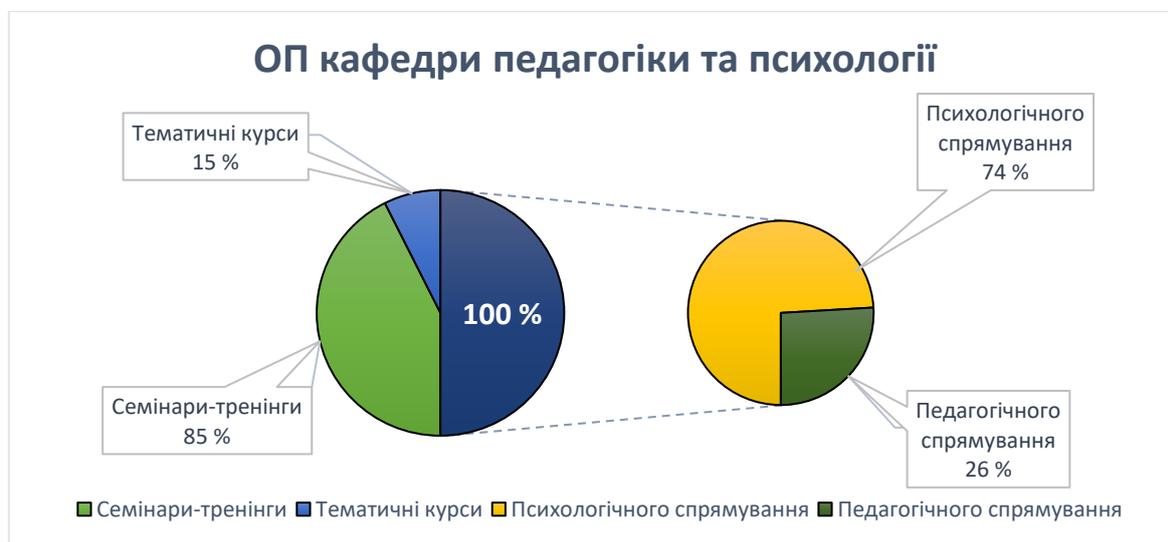

Рисунок 2. Кількісний показник освітніх програм кафедри педагогіки та психології

Теми освітніх програм кафедри педагогіки та психології

- «Психологічна підтримка учасників освітнього процесу».
- «Психопрофілактика емоційних, когнітивних та поведінкових порушень у дітей і підлітків».
- «Артметоди в освітньому просторі: теорія і практика».
- «Психологічний супровід становлення особистості».
- «Актуальні питання роботи фахівців психологічної служби на сучасному етапі».
- «Терапевтичні ресурси для відновлення та стабілізації особистості в умовах кризи».
- «Стратегії адаптації та психологічної підтримки учасників освітнього процесу».
- «Емоційне вигорання та професійна деформація працівників освітніх організацій».
- «Формування безпечного освітнього середовища».
- «Розвиток життєвих компетентностей учасників освітнього процесу».
- «Стрес-менеджмент для педагогічних працівників».
- «Формування безпечного освітнього середовища».
- «Психологічна самопідтримка педагога в умовах війни».
- «Психолого-педагогічні інструменти підтримки учасників освітнього процесу».

Кроки для впровадження індивідуальної освітньої траєкторії педагогів з урахуванням управлінських аспектів

Насамперед рекомендуємо ефективно використовувати зібрані дані:

- Регулярність збору: проводьте дослідження не рідше ніж раз на рік.
- Конфіденційність: гарантуйте, що оцінки не буде використано для посвідчення.
- Зворотний зв'язок: після аналізу даних інформуйте педагогів про результати та запропонуйте конкретні кроки для розвитку.

Використання індивідуальних освітніх траєкторій для педагогів – це сучасний підхід до розвитку їхніх компетенцій, що сприяє підвищенню якості освітнього процесу. Для ефективної реалізації цього підходу керівникам освітніх установ можна дати такі рекомендації:

1. Забезпечення індивідуального підходу

- Враховуйте професійні потреби, кар'єрні амбіції та якості цілісності кожного педагога.
- Організуйте персональні консультації для обговорення освітніх траєкторій із педагогами.
- Наприклад, якщо вчитель прагне розвивати цифрову грамотність, включіть до його траєкторії участь у тренінгах із використанням сучасної платформи для навчання.

2. Співпраця з педагогами

- Дайте освітянам свободу вибору щодо змісту, форми і темпу навчання в межах ІОТ.
- Обговорюйте разом із педагогами кінцеві цілі траєкторії: наприклад, здобуття сертифікації, освоєння нових методик чи створення навчального проєкту.
- Залучайте педагогів до співпланування, що сприяє їх мотивації та відповідальності.

3. Використання сучасних інструментів

- Запропонуйте педагогам участь у:
 - онлайн-курсах (*Prometheus, EdEra, Coursera*);
 - тренінгах на базах освітніх центрів;
 - вебінарах і конференціях.
- Використовуйте цифрові платформи для моніторингу прогресу (наприклад, електронні щоденники розвитку).

4. Гнучкість у реалізації

- Дайте можливість коригувати траєкторію в процесі її реалізації. Приклад: якщо педагог має труднощі з одним форматом навчання (наприклад, офлайн), забезпечте альтернативу в онлайн-форматі.
- Дозволяйте адаптувати терміни реалізації освітньої траєкторії відповідно до основних.

5. Моніторинг і підтримка

- Запровадьте регулярні консультації для оцінки прогресу педагогів у реалізації їх ІОТ.
- Використовуйте проміжні оцінки для виявлення складнощів і надання додаткової підтримки.
- Забезпечте менторську підтримку (наприклад, призначте наставника для молодого педагога, який реалізує свою траєкторію).

6. Інтеграція ІОТ у стратегію закладу

- Узгоджуйте індивідуальні траєкторії педагогів із загальними цілями розвитку закладу освіти. Наприклад, якщо заклад упроваджує STEM-освіту, направляйте педагогів на курси з робототехніки, інженерії чи використання STEM-лабораторії.

7. Мотивація педагогів

- Упровадьте стимули для реалізації ІОТ:

- Сертифікати.
- Можливості кар'єрного зростання.
- Фінансове заохочення (за можливості).

Публічно відзначайте успіхи педагогів, які успішно реалізували свою освітню траєкторію.

8. Орієнтація на практичний результат

- Орієнтуйте траєкторію на вирішення конкретних завдань педагога чи закладу. Приклад: якщо педагог має труднощі з інтеграцією інклюзивної освіти, включіть у траєкторію курси роботи з дітьми із ООП.

9. Сприяння безперервному професійному розвитку

- Формуйте ІОТ як декілька довгострокових планів професійного розвитку.
- Заохочуйте педагогів до безперервного навчання, наприклад, через регулярне оновлення траєкторій.

10. Використання зворотного зв'язку. Після завершення траєкторії організуйте обговорення з педагогами:

- Що їм вдалося досягти?
- Які труднощі виникли?
- Які зміни вони б хотіли бачити в майбутньому?

Кроки для впровадження індивідуальної освітньої траєкторії з урахуванням теоретичних та методичних аспектів

На основі власного практичного досвіду науковці кафедри теорії та методики викладання шкільних предметів Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти переконалися в значущості предметно-методичної компетентності вчителя для набуття вмінь вибудувувати ІОТ. Відповідно, свою роботу спрямували на розроблення освітніх програм підвищення кваліфікації різноманітних фахових курсів, семінарів-тренінгів, майстеркласів тощо (див. табл. 8–10).

Таблиця 8

Фахові курси

№	Освітня програма підвищення кваліфікації
1	Трачук Т. В. Освітня програма підвищення кваліфікації вчителів математики. Луцьк : ВІППО, 2022. 13 с. Цільове спрямування програми: вчителі математики. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
2	Савош В. О. Освітня програма підвищення кваліфікації вчителів математики, фізики та астрономії. Луцьк : ВІППО, 2022. 9 с. Цільове спрямування програми: вчителі фізики та астрономії. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
3	Савош В. О. Освітня програма підвищення кваліфікації вчителів фізики. Луцьк : ВІППО, 2022. 9 с. Цільове спрямування програми: вчителі фізики. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
4	Трачук Т. В. Освітня програма підвищення кваліфікації вчителів предметів та курсів математичної освітньої галузі. Луцьк : ВІППО, 2022. 12 с. Цільове спрямування програми: вчителі математики. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
5	Трачук Т. В. Освітня програма підвищення кваліфікації вчителів предметів та курсів математичної освітньої галузі (9–11 класи). Луцьк : ВІППО, 2022. 12 с. Цільове спрямування програми: вчителі математики. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)

Таблиця 9

Тематичні курси

№	Освітня програма підвищення кваліфікації
1	Ягеська Г. В. Діяльнісний підхід у вивченні курсу «Пізнаємо природу» (НУШ, 5 клас) : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 7 с. Цільове спрямування програми: вчителі природничої освітньої галузі, 5 клас НУШ. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
2	Муляр О. П., Жалко Т. Й. Ігрові технології в освітньому процесі : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 7 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
3	Ягеська Г. В. Діяльнісний підхід у вивченні курсу «Пізнаємо природу» (НУШ, 6 клас) : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 7 с. Цільове спрямування програми: вчителі природничої освітньої галузі, 6 клас НУШ. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
4	Трачук Т. В. Наступність у навчанні математики між першим і другим рівнями повної загальної середньої освіти в контексті реалізації концепції «Нова українська школа» : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 12 с. Цільове спрямування програми: вчителі математики, вчителі початкових класів. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
5	Жалко Т. Й. Мовна особистість педагога в умовах розвитку цифрового освітнього середовища : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2025. 7 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 1 від 17.01.2025 року)

6	Трачук Т. В. Компетентнісно орієнтовані задачі в освітньому процесі НУШ: особливості конструювання, методики та технології розв'язування : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 12 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів загальної середньої освіти усіх типів і форм власності (вчителі, які навчають предметів та інтегрованих курсів математичної, інформатичної, технологічної та природничої освітніх галузей, учителі початкових класів), консультанти центрів професійного розвитку. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
7	Трачук Т. В. Методика навчання розв'язування рівнянь, нерівностей та їх систем: технології, методи, прийоми : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 11 с. Цільове спрямування програми: вчителі математики. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
8	Донець І. В. Терапія вторинної травми та професійного вигорання : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2024. 9 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 1 від 18.01.2024 року).
9	Трачук Т. В. Навчання математики в новій українській школі: концепція, підходи, методика, технології (другий цикл базової середньої освіти – 7–9 класи) : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 11 с. Цільове спрямування програми: вчителі математики. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
10	Трачук Т. В. Навчання математики в новій українській школі: концепція, підходи, методика, технології (перший цикл базової середньої освіти – 5–6 класи) : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 11 с. Цільове спрямування програми: вчителі математики. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
11	Трачук Т. В. Навчання предметів і курсів математичної освітньої галузі: підходи, методика, технології : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 12 с. Цільове спрямування програми: вчителі математики. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
12	Трачук Т. В. Навчання предметів математичної освітньої галузі в 9–11 класах: підходи, методика, технології : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 12 с. Цільове спрямування програми: вчителі математики. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)

Таблиця 10

Семінари-тренінги

№	Освітня програма підвищення кваліфікації
1	Муляр О. П. Технології фасилітаційного навчання в НУШ : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2024. 8 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 1 від 18.01.2024 року)
2	Жалко Т. Й. Нейромережі та штучний інтелект для сучасної освіти : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2024. 7 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 1 від 18.01.2024 року)
3	Жалко Т. Й. Мовний імідж педагога закладу освіти : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 8 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
4	Донець І. В. Терапія вторинної травми та професійного вигорання : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2024. 9 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 1 від 18.01.2024 року)
5	Ягєнська Г. В. STEM-технологія на уроках природничої освітньої галузі НУШ : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2023. 7 с. Цільове спрямування програми: вчителі природничої освітньої галузі НУШ. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № № 4 від 26.09.2023 року)
6	Миць М. Я. Використання міжпредметних зв'язків у вивченні дисциплін громадянської та історичної освітньої галузі : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 7 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № № 6 від 15.12.2022 року)
7	Григор'єва Н. В., Свитка Н. В. Інтерактивне навчання в НУШ: методи та інструменти : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2024. 6 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № № 6 від 19.12.2024 року)
8	Ягєнська Г. В. Використання міжнародних освітніх ресурсів “The Nobel Prize” та “Learn.Genetics” у роботі вчителя біології : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2024. 8 с. Цільове спрямування програми: вчителі біології закладів освіти різних типів і форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № № 4 від 19.09.2024 року)
9	Муляр О. П. Дискусійні методи навчання в освітньому процесі НУШ : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 8 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)

10	Муляр О. П. Методичні аспекти впровадження інтегрованого курсу «Культура добросусідства» у Новій українській школі : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 8 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
11	Миць М. Я. Система національно-патріотичного виховання в освітніх закладах : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 7 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
12	Миць М. Я. Національно-патріотичне виховання учнів початкової школи – складова у змісті громадянської та історичної освіти : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 8 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
13	Ягеська Г. В. Використання цифрових лабораторій у навчальній і науково-дослідницькій роботі з біології : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 8 с. Цільове спрямування програми: вчителі біології закладів освіти різних типів і форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
14	Жалко Т. Й. Професійна культура спілкування та етичні стандарти поведінки : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2024. 8 с. Цільове спрямування програми: керівники / заступники керівників закладів освіти, учителі закладів освіти різних типів і форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 1 від 18.01.2024 року)
15	Жалко Т. Й. Методи інтерактивної взаємодії на заняттях мовно-літературної освітньої галузі : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2024. 8 с. Цільове спрямування програми: вчителі української мови та літератури, зарубіжної літератури, іноземних мов і вчителі початкових класів. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 1 від 18.01.2024 року)
16	Жалко Т. Й. Мовленнєва компетентність як складова професійної культури педагога НУШ : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2024. 8 с. Цільове спрямування програми: керівники / заступники керівників закладів освіти, учителі закладів освіти різних типів і форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 19.12.2024 року)
17	Донець І. В. Самоосвіта та самовдосконалення сучасного педагога : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 8 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
18	Жалко Т. Й. Використання онлайн-ресурсів для реалізації мовно-літературної освітньої галузі НУШ : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 8 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
19	Муляр О. П. Педагогіка початкової школи: фінський досвід у Новій українській школі : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 6 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
20	Ягеська Г. В. Використання онлайн-ресурсів для вивчення новітніх досягнень генетики, біотехнології, еволюційної біології : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 7 с. Цільове спрямування програми: вчителі біології закладів освіти різних типів і форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
21	Муляр О. П. Викладання навчального предмету «Культура добросусідства» у 5–6 класах закладів загальної середньої освіти НУШ : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 10 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
22	Жалко Т. Й. Мовний імідж педагога закладу освіти : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 8 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року).
23	Ягеська Г. В. Вивчення сучасних біотехнологій у школі за допомогою моделювання : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2021. 7 с. Цільове спрямування програми: вчителі біології закладів освіти різних типів і форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 18.11.2021 року)
24	Кобель Г. П. Експериментальні задачі з фізики : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2021. 4 с. Цільове спрямування програми: вчителі фізики та астрономії. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 18.11.2021 року)
25	Онищук О. О. Інформаційно-цифрова компетентність сучасного педагога : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2021. 4 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 18.11.2021 року)
26	Жалко Т. Й. Комунікативна культура педагога : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2021. 4 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 18.11.2021 року)

27	Кобель Г. П. Міжпредметні зв'язки дисциплін природничо-математичного циклу із фізикою : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2021. 4 с. Цільове спрямування програми: вчителі фізики, математики, географії, природознавства, біології, хімії, екології закладів освіти різних типів і форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 18.11.2021 року)
28	Ягеська Г. В. Організація роботи вчителя біології в google-Classroom : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2021. 4 с. Цільове спрямування програми: вчителі біології закладів освіти різних типів і форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № № 6 від 18.11.2021 року)
29	Донець І. В. Психолого-педагогічні чинники спілкування вчителя : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 6 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
30	Донець І. В. Барабанна фасилітація взаємодії дітей, батьків та учителів : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 8 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
31	Мартинюк О. С. Інноваційні напрямки STEM-технологій як засоби реалізації неперервної освіти : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 8 с. Цільове спрямування програми: вчителі фізики, математики, інформатики, біології, географії, технологій, керівники закладів загальної середньої освіти. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
32	Жалко Т. Й. Мовно-комунікативна компетентність педагога : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 8 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
33	Мартинюк О. С. Освітня робототехніка в системі сучасних педагогічних технологій : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 7 с. Цільове спрямування програми: вчителі фізики, математики, інформатики, біології, географії, технологій, керівники закладів загальної середньої освіти. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
34	Ягеська Г. В. Створення компетентнісних завдань для очного і дистанційного навчання : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 7 с. Цільове спрямування програми: вчителі основної та старшої школи (природнична, математична, здоров'язбережувальна і соціальна освітні галузі), вчителі початкової школи, керівники гуртків. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
35	Ягеська Г. В. Сучасні можливості та перспективи редагування геному: технологічні й етичні аспекти : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 6 с. Цільове спрямування програми: вчителі біології закладів освіти різних типів і форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
36	Жалко Т. Й. Цифровий кейс учителя НУШ : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 7 с. Цільове спрямування програми: вчителі закладів освіти різних типів та форм власності. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
37	Трачук Т. В. Розвиваємо компетентності, навчаючи розв'язувати задачі міжпредметного змісту : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 10 с. Цільове спрямування програми: вчителі різних фахів, вчителі початкових класів, консультанти центрів професійного розвитку педагогічних працівників. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
38	Трачук Т. В. Творчий урок математики: який він сьогодні? : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 10 с. Цільове спрямування програми: вчителі математики, вчителі початкових класів, консультанти центрів професійного розвитку педагогічних працівників. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
39	Трачук Т. В. Розвиваємо мислення, навчаючи розв'язувати задачі: комбінаторика : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 10 с. Цільове спрямування програми: вчителі різних фахів, учителі початкових класів, консультанти центрів професійного розвитку педагогічних працівників. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
40	Трачук Т. В. Навчаємо математики відповідно до Концепції Нової української школи: методика і технології : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 10 с. Цільове спрямування програми: вчителі математики, вчителі початкових класів, консультанти центрів професійного розвитку педагогічних працівників. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
41	Трачук Т. В. Методика навчання розв'язування ірраціональних рівнянь, нерівностей та їх систем: технології, методи, прийоми : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 10 с. Цільове спрямування програми: вчителі математики, консультанти центрів професійного розвитку педагогічних працівників. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)
42	Трачук Т. В. Як формувати в учнів вміння і навички дослідницької діяльності на уроках математики: пошуки і знахідки : освітня програма підвищення кваліфікації. Луцьк : ВІППО, 2022. 10 с. Цільове спрямування програми: вчителі математики, вчителі початкових класів, консультанти центрів професійного розвитку педагогічних працівників. (Схвалено рішенням вченої ради ВІППО, протокол № 6 від 15.12.2022 року)

Розроблена мережа фахових курсів, семінарів-тренінгів і майстеркласів, що пропонується вчителям для підвищення їхньої кваліфікації й розробки індивідуальної освітньої траєкторії, виявилася ефективною завдяки кільком ключовим аспектам:

1. Індивідуалізація навчання та адаптація до потреб учасників освітнього процесу

Мережа курсів і тренінгів дає змогу вчителям вибирати ті програми, що найбільше відповідають їхнім професійним інтересам і потребам. Індивідуалізація навчання дозволяє кожному педагогові зосередитись на розвитку конкретних компетентностей, що особливо важливо для ефективного впровадження концептуальних змін у рамках Нової української школи. Можливість адаптувати освітні траєкторії сприяє підвищенню мотивації вчителів до самовдосконалення.

2. Практична орієнтованість програм

Курси, семінари та майстеркласи мають чітку практичну спрямованість, що дозволяє вчителям не лише отримувати нові знання, а й упроваджувати їх безпосередньо в свою педагогічну діяльність. Слухачі курсів отримують можливість працювати з реальними освітніми завданнями, вивчати інноваційні методики, інструменти та ресурси для ефективного навчання учнів, що сприяє покращенню результатів освітнього процесу.

3. Використання сучасних технологій та інструментів

Мережа курсів активно інтегрує цифрові технології, що дає можливість учителям освоювати нові платформи, інструменти та методи викладання в умовах цифровізації освіти. Це дозволяє педагогам підвищувати власні цифрові компетентності, використовувати інтерактивні технології для залучення учнів до навчання та підвищувати ефективність викладання через використання мультимедійних ресурсів, онлайн-курсів, інших цифрових засобів.

4. Розвиток професійної спільноти

Мережа курсів і тренінгів сприяє створенню професійної спільноти, де вчителі можуть обмінюватися досвідом, обговорювати нові педагогічні ідеї та методи, а також співпрацювати з колегами із різних регіонів і навчальних закладів. Це не тільки покращує якість навчання, але й допомагає педагогам відчувати себе частиною професійної громади, що підтримує їхній розвиток.

5. Мотивація до безперервного розвитку

Курси і тренінги також мотивують учителів до безперервного розвитку та самоосвіти. Вони не тільки дозволяють їм здобувати нові знання, але й формують звичку до регулярного оновлення своїх професійних навичок і самовдосконалення. Це є ключовим для адаптації до змін у вимогах освіти та створення сприятливого середовища для інноваційного навчання.

6. Підвищення якості освітнього процесу

Завдяки системному підходу до професійного розвитку вчителів мережа курсів і тренінгів, передбачених планами Волинського ІІПО, сприяє підвищенню загальної якості освітнього процесу. Вчителі, отримуючи нові знання та навички, починають ефективніше працювати зі школярами, що безпосередньо впливає на підвищення рівня навчальних досягнень учнів і розвиток їхніх ключових компетентностей.

Оцінювання ефективності та перспективи розвитку

Критерії та методи оцінювання успішності індивідуальних траєкторій з точки зору психології

У сучасній психології оцінювання успішності індивідуальних траєкторій розвитку є важливим аспектом вивчення особистісного зростання, навчання та професійного розвитку. Це поняття охоплює систематичний аналіз процесу досягнення особистих цілей та відповідність між поточними результатами й очікуваннями. Розглянемо основні критерії та методи оцінювання успішності індивідуальних траєкторій.

Критерії оцінювання успішності

1. *Відповідність цілям.* Успішність визначається рівнем досягнення індивідуальних цілей, установлених на початку траєкторії. Для цього аналізується, наскільки поточні результати узгоджуються з очікуваними результатами.

2. *Стабільність і стійкість результатів.* Збереження досягнень протягом тривалого періоду є ключовим показником успішності. Нестабільні результати свідчать про необхідність корекції траєкторії.

3. *Рівень задоволеності.* Психологічний добробут, пов'язаний із процесом реалізації траєкторії, є важливим критерієм. Високий рівень задоволеності свідчить про відповідність обраного шляху особистим цінностям та очікуванням.

4. *Особистісне зростання.* Здатність розвивати нові навички, розширювати світогляд та підвищувати рівень самосвідомості є ознакою успішності. Цей критерій дозволяє оцінити, наскільки педагог розвивається в рамках обраної траєкторії.

Методи оцінювання успішності

1. *Саморефлексія.* Індивідуальна рефлексія включає аналіз власних досягнень, прогресу та задоволеності життям. Анкетування та щоденники саморефлексії є ефективними інструментами цього методу.

2. *Психологічне тестування.* Використання стандартизованих тестів, таких як шкали задоволеності життям або оцінка самооцінки, дозволяє кількісно оцінити успішність індивідуальних траєкторій.

3. *Метод спостереження.* Зовнішнє спостереження з боку психологів, наставників або вчителів допомагає визначити зміни в поведінці, мотивації та загальній ефективності.

4. *Інтерв'ю та експертна оцінка.* Глибинні інтерв'ю з особою або експертами у відповідній галузі дозволяють отримати детальніше уявлення про фактори, що впливають на успішність.

5. *Порівняльний аналіз.* Порівняння досягнень із контрольними групами або попередніми результатами є важливим для визначення прогресу.

Оцінювання індивідуальних траєкторій залежить від кількох психологічних факторів:

– *Мотивація:* високий рівень внутрішньої мотивації сприяє ефективнішому досягненню цілей.
– *Самоусвідомлення:* глибоке розуміння своїх сильних і слабких сторін дозволяє обирати оптимальні шляхи розвитку.

– *Психологічна підтримка:* соціальне середовище, включаючи родину, друзів і наставників, відіграє важливу роль у процесі розвитку.

Оцінка успішності індивідуальних освітніх траєкторій педагогів є дієвим інструментом для визначення ефективності таких траєкторій та вдосконалення управлінських рішень. Критерії та методи, які можна використати для оцінки ІОТ з позицій управлінської діяльності:

Критерії оцінювання успішності ІОТ:

– *Досягнення запланованих цілей:* чи вдалося педагогу реалізувати поставлені цілі (навчитися нових методик, опанувати цифрові інструменти, провести тренінг)?

– *Результативність професійного розвитку* (наскільки змінилися знання, навички та компетентність педагога? Приклад: зростання балів у тестуванні компетентності до і після навчання).

– *Практичне застосування знань* (чи використовує педагог набуті знання на практиці? Приклад: уроки з використанням нових технологій або методів викладання).

– *Задоволеність педагога результатами* (чи задоволений педагог своєю траєкторією, її результатами та підтримкою зі сторони адміністрації? Приклад: анкетування педагогів із запитаннями можливо на зразок «Чи задоволені власними досягненнями, можливостями, наданими для розвитку закладом?»).

– *Вплив на освітній процес.* Як траєкторія педагога вплинула на якість навчання учнів? Приклад: позитивні зміни в оцінках або залученості учнів.

– *Гнучкість та адаптація.* Чи дозволяла траєкторія коригувати цілі у разі змін у потребах чи умовах? Приклад: зміна формату навчання без втрати якості результатів.

Методи оцінювання успішності ІОТ:

– *Анкетування та опитування педагогів.* Ціль: отримати зворотний зв'язок про задоволеність процесом і результатами. Інструменти: *Google Forms*, паперові анкети. Питання: «Які аспекти траєкторії були для вас найбільш корисними?».

– *Спостереження за педагогічною діяльністю.* Ціль: оцінити, як педагог використовує нові знання та навички. Інструменти: відвідування уроків із чек-листами.

– *Аналіз учнівських результатів.* Ціль: оцінити вплив професійного розвитку педагога на учнів. Інструменти: порівняння результатів до і після впровадження нових методик.

– *Самооцінка педагогів.* Ціль: дозволити педагогам самостійно оцінити свої успіхи та складності. Інструменти: самоаналітичні опитування. Приклад питання: «Які навички я вдосконалив у межах своєї траєкторії?».

– *Тестування знань і навичок.* Ціль: оцінити рівень опанування нових компетенцій. Інструменти: прогрес-тести перед початком і після завершення траєкторії.

– *Менторські оцінки.* Ціль: залучити наставників для оцінювання прогресу педагогів. Інструменти: рекомендації, звіти наставників.

– *Фокус-групи та інтерв'ю.* Ціль: отримати детальний зворотний зв'язок від педагогів, керівників та учнів. Формат: обговорення в малих групах (5–10 осіб). Приклад запитання: «Що, на Вашу думку, слід змінити в системі ІОТ?»

– *Аналіз результатів діяльності закладу.* Ціль: оцінити загальний вплив ІОТ на роботу закладу. Інструменти: звіти про якість освіти, результати ЗНО, участь у конкурсах.

Відповідно до оцінювання далі можлива адаптація управлінських рішень:

– Коригування освітніх траєкторій, внесення змін на основі оцінювання результатів.

– Розробка нових програм підтримки; відповідно до виявлених потреб створюйте додаткові ресурси або тренінги.

– Оптимізація ресурсів, зменшення витрат на малоефективні заходи та спрямування ресурсів на популярні й дієві програми.

– Залучення до планування педагогів, інтеграція зворотного зв'язку для створення гнучких і привабливих траєкторій.

– Публічне визнання успіхів: нагороджуйте педагогів, які досягли найкращих результатів, для мотивації інших.

Отже, оцінювання успішності індивідуальної траєкторії педагога є складним і багатогранним процесом, що вимагає використання комплексних підходів. Важливо враховувати як кількісні, так і якісні аспекти оцінювання, а також вплив психологічних факторів. Ретельний аналіз і корекція ІОТ можуть значно підвищити її ефективність і задоволення від досягнення цілей.

Перспективи розвитку індивідуальних освітніх траєкторій

Основні перспективи розвитку цих ІОТ можна систематизувати за кількома ключовими напрямками.

1. Підвищення професійної компетентності через персоналізацію навчання

Індивідуальні освітні траєкторії дозволяють кожному педагогу обирати напрямок розвитку, що найкраще відповідає його професійним амбіціям і потребам. Система професійного розвитку може бути адаптована до специфіки роботи педагога, з урахуванням його досвіду, знань і навичок. Такий підхід дає змогу значно підвищити ефективність навчання та адаптувати методики викладання до потреб учнів.

2. Використання цифрових технологій та онлайн-ресурсів

Із розвитком цифрових технологій з'являються нові можливості для організації індивідуальних траєкторій. Платформи для дистанційного навчання, інтерактивні ресурси, нейромережі, хмарні технології дозволяють педагогам самостійно формувати свій навчальний план, вивчаючи нові методи, інструменти та педагогічні практики в зручний для них час. Цифрові ресурси допомагають здійснювати персоналізоване навчання, пропонуючи курси, які відповідають інтересам і рівню підготовки педагога.

3. Інтеграція міждисциплінарних підходів

Розвиток індивідуальних освітніх траєкторій дозволяє педагогам інтегрувати знання з різних дисциплін, що відкриває нові можливості для міждисциплінарного підходу. Це важливо не лише для формування широких загальноосвітніх компетентностей, але й для розвитку здатності до міждисциплінарної співпраці, що є актуальним у рамках Нової української школи. Педагоги можуть поєднувати різні предметні сфери, підвищуючи свою професійну компетентність у різних напрямках.

4. Підтримка самоосвіти та рефлексії

Індивідуальні освітні траєкторії надають можливість педагогам працювати над своєю самоосвітою, що є важливою складовою професійного розвитку. Використання різноманітних методів самоосвіти (читання, перегляд вебінарів, участь у професійних спільнотах) дозволяє вчителям постійно оновлювати свої знання і навички, що позитивно впливає на їхні педагогічні практики. Крім того, рефлексія щодо власної професійної діяльності допомагає педагогам коригувати своє навчання і взаємодію з учнями.

5. Адаптація до вимог Нової української школи

У контексті реалізації Концепції «Нова українська школа» індивідуальні освітні траєкторії педагогів стають важливим інструментом для впровадження інноваційних методик, таких як компетентнісно орієнтоване навчання, формування критичного мислення, розвиток емоційного інтелекту та інших. Адаптація професійного розвитку педагогів до цих вимог дає змогу формувати вчителів, які готові до викликів змінюваної освітньої реальності.

6. Забезпечення мобільності та гнучкості у професійному розвитку

Індивідуальні траєкторії забезпечують мобільність і гнучкість у розвитку педагогів. Учителі можуть адаптувати свої освітні шляхи залежно від змін в освітній системі, своїх особистих інтересів або зміни сфери професійної діяльності. Мобільність дає можливість швидко реагувати на нові професійні вимоги, сприяючи розвитку гнучкості й адаптивності у навчанні.

Таким чином, перспективи розвитку індивідуальних освітніх траєкторій педагогів полягають у підвищенні ефективності освітнього процесу, впровадженні інноваційних підходів до навчання, розвитку цифрових компетентностей та підтримці самоосвіти. Індивідуалізація професійного розвитку педагогів стає важливим інструментом для забезпечення якісної освіти, що відповідає вимогам сучасного суспільства та концепції НУШ.

Висновки

Основна мета цих методичних рекомендацій – забезпечення педагогів необхідними знаннями, вміннями та навичками для ефективно побудови й реалізації власної індивідуальної освітньої траєкторії, а також розвиток їх професійних компетентностей у контексті впровадження інноваційних методів навчання, змін в освітній галузі.

Тож нами виокремлено засади проєктування та реалізації педагогом ключових аспектів ІОТ освітян: основні принципи, на основі яких доцільно здійснювати проєктування і реалізацію педагогом індивідуальної освітньої траєкторії; структуру проєктування її педагогом; уміння, якості, необхідні йому для проєктування й реалізації цієї траєкторії; психолого-педагогічні умови проєктування ІОТ на засадах неперервної проєктивної освіти.

Виявлено об'єктивні соціальні умови, що позитивно впливають на реалізацію педагогом індивідуальної освітньої траєкторії: а) сучасне інформаційне суспільство, яке створює додаткові можливості для неформальної проєктивної неперервної освіти; б) гуманізація освіти, яка впливає на самовизначення проєктанта, на вибір педагогом життєво важливих цінностей, професійний розвиток за індивідуальною освітньою траєкторією.

Основні акценти:

1. Інтеграція нових підходів в освітній процес – застосування активних методів навчання, орієнтованих на розвиток критичного мислення, творчості та здатності до самостійної роботи.

2. Розвиток цифрових компетентностей – акцент на освоєнні сучасних цифрових інструментів та ресурсів, що сприяють інтерактивному навчанню.

3. Особистісно орієнтоване навчання – практичні рекомендації щодо адаптації змісту навчання до власних потреб, механізми формування індивідуальних освітніх траєкторій.

4. Підвищення професійної відповідальності та автономії – можливість брати на себе більшу відповідальність за результати освітнього процесу та брати участь у створенні інноваційних освітніх практик.

Звичайно, ці методичні рекомендації не охоплюють усього пласту проблем сучасної освіти й адаптації до неї всіх учасників освітнього простору, адже кожна траєкторія професійного розвитку є індивідуальною, і єдиних рекомендацій до її побудови не існує. Та вони систематизували, структурували основні кроки й принципи побудови ІОТ. Це буде корисним у роботі різних категорій педагогічних працівників, керівників закладів освіти, допоможе виокремити необхідні кожному педагогові складники професійної майстерності та побудувати власну структуру проєкту індивідуальної освітньої траєкторії, визначити її дієвість, зробити її гнучкою й максимально пристосованою до власних потреб.

Додаткові матеріали та ресурси для педагогів

– Online Test Pad – безкоштовний багатофункціональний сервіс для проведення тестування та навчання. База готових тестів та конструктор тестів. URL: <https://onlinetestpad.com/ua>

– 16 Personalities – сайт з точним тестом на визначення особистості (1 з 16 типів). URL: <https://www.16personalities.com/>

– «СТОПБУЛІНГ» – сайт про боротьбу з булінгом для дітей та для дорослих (відеоісторії, поради, тести, брошури, плакати та ін.). URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/protidiya-bulingu/korisni-posilannya-shchodo-temi-antibulingu>

– Онлайн-курс «Протидія та попередження булінгу (цькування) в закладах освіти» від освітньої платформи Prometheus. URL: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/protydiya-bulingu-v-osviti/>

– Посібник «Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти». URL: https://www.unicef.org/ukraine/sites/unicef.org.ukraine/files/202007/Посібник_Протидія_насильству_0.pdf

– Resilience.help – безоплатна психологічна платформа-каталог, що об'єднує найкращі світові та вітчизняні практики психологічної допомоги всім учасникам освітнього процесу та актуальні тренінгові програми. URL: <https://smart-osvita.org/v-ukraini-stvoryly-psykholohichnu-platformu-kataloh-resilience-help-dlia-osvitian-batkiv-ta-psykholohiv>

– Платформа з безкоштовними психометричними методиками, які є валідними і адаптованими. URL: <https://start.ua-test.com/>

– Курс «Освітні інновації та лідерство» – зосереджений на сучасних освітніх практиках, управлінні змінами та індивідуалізації навчання. URL: <https://prometheus.org.ua>

– Курс «Створення індивідуальних освітніх траєкторій у школі» – навчання збору даних про освітні потреби, розробці траєкторій і моніторингу їх виконання. URL: <https://ed-era.com/>

– Національна платформа можливостей професійного розвитку педагогічних працівників (EdWay). URL: <https://edway.in.ua/uk/>

– Курс «Інновації в освітньому менеджменті» – фокус на управлінських аспектах, формуванні освітньої траєкторії та впровадження інновацій. URL: <https://hub.atoms.com.ua/>

– Онлайн-конференції та тренінги від The LEGO Foundation – орієнтовані на інтеграцію творчих підходів у навчання. URL: The LEGO Foundation

- Курс «Компетентнісний підхід в освіті: нові можливості для педагогів» – для створення індивідуальних навчальних траєкторій і реалізації компетентнісного підходу. URL: <https://www.airo.com.ua/>
- Курс «Методи та підходи до роботи з індивідуальними траєкторіями педагогів» – орієнтований на розвиток навичок планування та моніторингу індивідуальних траєкторій для педагогів. URL: <https://vseosvita.ua/>
- Програма «Професійний розвиток учителів у контексті європейської освіти» – врахування європейських підходів до індивідуалізації освіти та співпраці в командах. URL: <https://erasmusplus.org.ua/>
- Курси від Міністерства освіти і науки України. Програма: «Індивідуальна траєкторія професійного зростання вчителя». URL: <https://mon.gov.ua/>

Рекомендовані джерела

1. Brown, A., & Green, T. (2018). *Collaborative teaching: Developing creative educational initiatives*. Oxford University Press.
2. Dale, M. (2019). *Online learning and educational platforms: A guide for educators*. Cambridge University Press.
3. Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268.
4. Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. Bantam Books.
5. Guskey, T. R. (2002). Professional development and teacher change. *Teachers and Teaching*, 8(3), 381–391. <https://doi.org/10.1007/s11251-005-6137-5>
6. Johnson, S. (2021). *Innovative teaching practices in education*. Harvard University Press.
7. Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. Guilford Publications.
8. Smith, J. (2020). *Digital Tools in Psychological Assessment of Educators: Innovations and Challenges*. New York: Educational Publishing.
9. Watkins, C. (2010). *Learning, Performance and Improvement*. Institute of Education, University of London.
10. Абрамович, С., Чікарькова, М. (2013). *Мовленнєва комунікація*. Київ: ВД Д. Бурого.
11. Алексєєва, С. (2021). Індивідуальна освітня траєкторія: від побудови – до реалізації. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент. Серія: Педагогічні науки*, 17, 74–82.
12. Багрій, В. (2012). Критерії та рівні сформованості професійних умінь майбутніх соціальних педагогів. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 6, 10–14. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2012_6_4
13. Башманівська, Л. А. (2016). Вплив інтернет-технологій на формування особистості учня в умовах інформаційного простору. *Інформаційні технології в освіті на науці*. 8, 35–39. Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Богдана Хмельницького.
14. Бєвз, Г. М., & Кравчук, С. Л. (Ред.). (2021). *Нова українська школа: соціально-психологічні технології підтримки*. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький: Імекс-ЛТД.
15. Бондар, О. В. (2021). Створення індивідуальної траєкторії розвитку педагога засобами самоосвіти. *Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр»*. Одеса: ОАНО. <https://dspace.oano.od.ua/server/api/core/bitstreams/f9567cb9-1183-4017-8cea-88b3e35b82ac/content>
16. Бондар, Т. О. (2024). Когнітивний менеджмент для сучасного педагога: інструментарій у часи невизначеності. *Імідж сучасного педагога*, 3(216), 14–19. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-3\(216\)-14-19](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-3(216)-14-19)
17. Боровік, О. М. (2010). До питання про зміст поняття «індивідуальна траєкторія професійного розвитку вчителя». *Педагогічні науки*, 55, 234–238. <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/398/362>
18. Венгер, С. А., & Марченко, А. О. (2024). Інтелектуальна модель формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача на навчальній платформі. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*, 1(49), 160–168.

19. Воронова, С. В. (2017). *Самоосвіта керівника загальноосвітнього навчального закладу*. Харків: Вид. група «Основа».
20. Гарачук, Т., Аркавенко, Н., Щур, В. (2021). Аналіз сутності понять «компетентність» і «компетенція» у системі психолого-педагогічних категорій. (с. 78–98). У В. Ягоднікова (Ред.) *Початкова освіта у контексті шкільних змін: теорія, методика, практика, досвід*. Умань: Видавець «Сочінський М. М.».
21. Гончаренко, С. У. (1997). *Український педагогічний словник*. Київ: Либідь.
22. Гречаник, В. М. (2020). *Розвиток індивідуальних траєкторій професійного розвитку педагогів*. Львів: Львівський національний університет.
23. Грещук, О. В. (2021). *Творчі ініціативи в освітньому процесі*. Львів: Літера ЛТД.
24. Гриньова, Т. А. (2019). *Психологічні аспекти професійного розвитку педагогів*. Київ: Педагогічна преса.
25. Заболоцька Л. А. (н. д.). *Педагогічні умови формування комунікативних умінь учителя*. <http://lib.mdpu.org.ua/nvsp/BAK7/7/14.pdf>
26. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку індивідуальних освітніх траєкторій та вдосконалення освітнього процесу» від 23.04.2024. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3642-20#Text>
27. Закон України «Про освіту». (2017). *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 38–39, ст. 380. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
28. Індивідуальна освітня траєкторія: що це та навіщо? *Освіторія*. <https://osvitoria.media/experience/indyvidualna-osvitnya-trayektoriya-shho-tse-ta-navishho/>
29. Інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження й використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти. Проект. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/05/21/Instruktyvno.metodychni.rekomendatsiyi.shchodo.SHI.v.ZZSO-22.05.2024.pdf>
30. Каньковський, І. Є. (2013). Індивідуальні освітні траєкторії як необхідність сучасного процесу професійної підготовки фахівця. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*, 4, 62–65.
31. Карпенко, Н. М. (2021). *Розвиток комунікаційних навичок у педагогічній діяльності*. Київ: Освіта.
32. Квас, В. М. (2015). Проблема формування готовності майбутніх учителів до професійного самовдосконалення. *Наукові записки КДПУ. Серія: Педагогічні науки*. 141, ч. 2. 120–123. Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка.
33. Козак, О. В. (2018). *Індивідуальні освітні траєкторії педагогів: концепція та практичні підходи*. Київ: Наукова думка.
34. Коноваленко, Т. О. (2019). Психологічні аспекти оцінювання професійного розвитку особистості. *Психологія і суспільство*, 2, 45–58.
35. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 роки. <http://surl.li/fgrqk>
36. Коростіянець, Т. (2019). До постановки проблеми індивідуальних освітніх траєкторій студентів у вищій школі. *Інноваційна педагогіка*, 19(2), 9–12.
37. Красюк Л. (2013). Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до педагогічної діяльності : теоретичний аспект. *Гуманітарний вісник*. 28. 157–160. Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди. Переяслав-Хмельницький.
38. Кусайкина, Н., & Цибульник, Ю. (Упор.). (2013). *Тлумачний словник української мови*. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля».
39. Лебедик, Л. В. (2018). Роль майбутнього викладача вищої школи у формуванні своєї індивідуальності. У Л. В. Помиткіної, Т. В. Вашеки, & О. М. Ічанської (Ред.), *Індивідуальність у психологічних вимірах спільнот та професій: збірник наукових праць* (с. 182–187). Київ: Аграр Медіа Груп.
40. Лебедик, Л. В. (2020). *Підготовка майбутніх викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем*. Полтава: ПУЕТ.
41. Лебедик, Л. В., Стрельніков, В. Ю., & Стрельніков, М. В. (2020). *Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін: навчально-методичний посібник для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти*. Полтава: ТОВ «АСМІ». <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/15703>
42. Лосева, Н., & Стрельніков, В. (2020). Розвиток готовності педагогічних працівників до самовдосконалення на основі короткотермінових курсів-тренінгів. *Імідж сучасного педагога*, 1(190), 49–53. <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/194128>
43. Малеев, Д. В. (Ред.). (2020). *Проектування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагога в контексті Концепції «Освіта впродовж життя»: зб. тез доповідей наук.-практ. конф. з міжнар. участю*, м. Краматорськ, 10 груд. 2020 р. (с. 45–48) Вінниця: Європейська наукова платформа. <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/conferences/issue/view/10.12.2020>

44. Мариновська, О. Я. (2020) Методологічні аспекти проектування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагога. У Д. В. Малєєв (відп. ред). *Проектування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагога в контексті Концепції «Освіта впродовж життя»: збірник тез доповідей науково-практичної конференції з міжнародною участю*, м. Краматорськ, 10 грудня 2020 р. (с. 14–23). Вінниця: Європейська наукова платформа,
45. Мельник Н. І. (2017). Феномен «професійної компетентності» в українській та європейській педагогічній теорії: порівняльний аспект. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 28. 54–60.
46. Моргун, В. Ф. (1992). Концепція багатовимірного розвитку особистості та її застосування. *Філософська і соціологічна думка*, 2, 27–40.
47. Назаренко, О., & Олесюк, Н. (2022). Як за допомогою профстандарту вибудувати індивідуальну траєкторію професійного розвитку педагогів. *Практика управління дошкільним закладом*, 1. <https://ezavdnz.expertus.com.ua/947142>
48. Олійник, О. М. (2020). Індивідуалізація навчання як основа розвитку професійної компетентності педагога. *Наукові записки Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського*, 47(2), 67–71.
49. Онаць О. М. (2014). Теоретико-методичні основи стратегії управління розвитком професійної компетентності молодого вчителя в контексті тематики підручника для керівника закладу. *Проблеми сучасного підручника*. 14. 506–519.
50. Освіторія. (н. д.). Індивідуальна освітня траєкторія: що це та навіщо? <https://osvitoria.media/experience/indyvidualnaosvitnya-trayektoriyashho-tse-ta-navishho/>
51. Остроменко, С. В. (2021). *Цифрові технології у педагогічній діяльності: сучасний стан і перспективи розвитку*. Київ: Наукова думка.
52. Охріменко, М. С. (2019). *Індивідуалізація професійного розвитку педагогів: теоретичні та практичні аспекти*. Київ: Вища школа.
53. Петренко, О. В. (2021). Індивідуальні освітні траєкторії: методологія та практика. *Освітній дискурс*, 3(1), 112-127. <https://doi.org/10.32626/2413-2438.2021-3.112-127>
54. Положення про атестацію педагогічних працівників: наказ МОН України від 09 вересня 2022 року № 805. (2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-22#Text>
55. Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників (від 29.07.2020 № 672). (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2020-%D0%BF#Text>
56. Полякова, Г. (2010). Напрями моделювання індивідуальної траєкторії безперервної освіти самоосвіти педагогічних працівників. *Теорія та методика управління освітою*, 3. http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_3/28.pdf
57. Про внесення змін до Положення про атестацію педагогічних працівників (zareiestrovanyi v Ministerstvi iustitsii Ukrainy 30 zhovtnia 2024 roku za № 1634/42979). (2024). <https://mon.gov.ua/npa/provnesennia-zmin-do-polozhennia-pro-atestatsiiu-pedahohichnykh-pratsivnykiv-zareiestrovanyi-v-ministerstvi-iustitsii-ukrainy-30-zhovtnia-2024-roku-za-163442979>
58. Прокоф'єв, Є. Г., & Товстоган, В. С. (2024). Індивідуальна освітня траєкторія як інструмент проектування майбутньої професійної діяльності. *Грааль науки*, 37, 378–379.
59. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 р. № 1225. (2024). https://osvita.ua/doc/files/news/929/92993/646-ilooverpdf_merged_1.pdf
60. Сидоренко, М. П. (2022). *Інноваційні підходи в педагогічній практиці*. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка.
61. Солодовник, В., & Стрельников, В. (2023). Нова українська школа: проектування і реалізація індивідуальної освітньої траєкторії педагога. У Н. І. Білик (Ред.) *Мережа шкіл новаторства України: розвиток професійної компетентності керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників у контексті реалізації неперервної освіти: електрон. збірник тез доповідей III Всеукр. наук. онлайн-конф. з міжнар. участю* (с. 56–59). Полтава; Київ: ПАНО ім. М. В. Остроградського. <https://pano.pl.ua/wp-content/uploads/2023/12/Merezha-shkilnovatorstva-Ukrainy.pdf>
62. Стрельников, В. Ю., & Солодовник, В. М. (2023). Методологічні засади неперервної освіти, яка стимулює індивідуальну освітню траєкторію педагога в умовах війни. *Постметодика*, (2–3), 19–25.
63. Стрельников, В., Сметана, І., & Солодовник, В. (2023). Курси підвищення кваліфікації як ресурс для проектування та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагога в умовах війни. *Імідж сучасного педагога*, 6(213), 37–47. <http://isp.poipro.pl.ua/article/view/290133/284852>
64. Стягунова, О. (2023). *Планування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічних працівників: брошура до Типової програми підвищення кваліфікації керівників і педагогічних працівників*

центрів професійного розвитку педагогічних працівників. Київ: УІРО. https://uied.org.Ua/wp-content/uploads/2023/12/broshura_6_planuvannya_individualnoyi_trayektoriyi_profesijnogo_rozvytku.pdf

65. Турчина, Л. І. (2022). *Психологічне благополуччя всіх учасників інклюзивної освіти*. Луцьк: ВІППО. <https://docs.google.com/document/d/1U9VIfnoi4LVnHpZqqZtYUno9ilsCtab/edit>

66. Турчина, Л. І., & Казмірчук, Н. М. (2022). *Адаптація особистості в освітньому просторі Нової української школи*. Луцьк: ВІППО. <https://docs.google.com/document/d/1UtTUWB5L7izhJg6air5bQAJjE8SfaPX-/edit>

67. Турчина, Л. І., & Казмірчук, Н. М. (2023). *Психологічний супровід учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану*. Луцьк: ВІППО.

68. Цимбалюк Я. С. (2011). Структура методичної компетентності вчителя. *Наука і освіта: наук.-практ. журнал ПНЦ НАПН України*. 4. 457–461.

69. Цимбалюк, Я. С. (2011). Методична компетентність вчителя: зміст поняття. *Педагогічні науки: зб. наук. пр.* 58. Ч. І. 389–394. Херсон: Айлант,

70. Шаповалова, Н. П. (2023). Профільне навчання в контексті НУШ: із досвіду роботи ліцеїв Полтавської області. *Імідж сучасного педагога*, 6(213), 67–75. <http://isp.poipro.pl.ua/article/view/290135/284856>

71. Шевченко, І. І. (2020). *Інновації в освіті та їх впровадження*. Одеса: Астропринт.

72. Шевчук, С. А. (2023). *Підвищення кваліфікації педагогічних працівників у сучасному світі*. Чернівці: Чернівецький університет.

Навчально-методичне видання

*Кінах Неля Володимирівна
Муляр Оксана Петрівна
Сташенко Михайло Олександрович
Жалко Тетяна Йосипівна
Остапівський Олександр Ігорович
Грачук Тетяна Володимирівна
Казмірчук Наталія Миколаївна
Оксенюк Ігор Леонідович
Турчина Лариса Іванівна*

**Технології реалізації
індивідуальної освітньої траєкторії педагогів
у відкритому середовищі післядипломної освіти**

Методичні рекомендації

Укладач Н. О. Рубльова

*Редактор В. І. Гребенюк
Коректор М. П. Гребенюк
Технічний редактор Л. І. Гаврилюк*

Формат 60x84/16.
Ум. друк. арк. 3,75. Тираж 200 пр.

ФОП Гадак Жанна Володимирівна
Друкарня Волиньполіграф^{ТМ}
Свідоцтво Держкомінформу України ДК № 3585 від 22.09.2009 р.
вул. Привокзальна, 12, м. Луцьк, 43021
Тел: (0332) 77 07 14, 77 05 02
e-mail: vpolygraf@gmail.com

Т 38 **Технології** реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагогів у відкритому середовищі післядипломної освіти : метод. рек. / авт. кол.: Н. В. Кінах, О. П. Муляр, М. О. Сташенко та ін. ; уклад. Н. О. Рубльова. Луцьк : Волиньполіграф, 2025. 60 с.

Методичні рекомендації містять теоретичне обґрунтування та практичну складову проектування й технології реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагогів у відкритому середовищі післядипломної освіти.

Для керівників і педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти, співробітників центрів професійного розвитку педагогічних працівників для покращення педагогічної майстерності, сприяння безперервному професійному зростанню, підвищенню якості освіти.

УДК 378.046.4

